

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

DİLENCİLİK-DİNDARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:

BİTLİS/TATVAN ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Burhan YAĞŞI

Danışman

Doç. Dr. Suvat PARİN

VAN-2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

Burhan YAĞŞI tarafından hazırlanan "Dilencilik-Dindarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Bitlis / Tatvan Örneği" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Danışman: Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	
Başkan: Doç. Dr. Suvat PARİN Sosyoloji Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	
Üye: Unvanı Dr. Öğretim Üyesi Deniz AŞKIN Sosyoloji Anabilim Dalı, Bitlis Eren Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	
Üye: Unvanı Dr. Öğretim Üyesi Yunus KAPLAN Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	.....
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Anabilim Dalı, Üniversite Adı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/ ~~onaylamıyorum~~ .	.....
Tez Savunma Tarihi:	01/07/2019
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. ..... Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarımı kabullendiğimi beyan ederim.

Burhan YAĞŞI

...../...../20.....

(Yüksek Lisans Tezi)

Burhan YAĞŞI

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz, 2019

**DİLENCİLİK-DİNDARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
BİTLİS/ TATVAN ÖRNEĞİ**

ÖZET

Dilencilik, insanlık tarihinin devam edegelen en büyük problemlerinden birisi olmuştur. Yüzyıllar boyu neredeyse tüm devletlerin ve hükümetlerin gündemini işgal eden bu sorun, günümüzde de farklı şekillerde devam etmektedir. Toplumsal bir sorun olan dilencilikle etkin bir şekilde mücadele edilmek isteniyorsa öncelikle dilencililiği oluşturan ve devamlılığını sağlayan dinamikler iyi analiz edilmelidir. Bu dinamikler kapsamlı bir şekilde tahlil edilmeden, doğru teşhisler konulmadan, uygulanmak istenen tüm sosyal politikalar eksik kalacaktır. Yapılan saha çalışmasında sosyolojik olarak mevcut problemin süreğenliğinin en büyük nedenlerinden biri olan dindarlık kavramı ele alınmıştır. Buradan yola çıkılarak dindarlık olgusuyla dilencilik olgusu ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra dilencilikğin hinterlandı durumunda olan dindarlığın; dilencilik ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. Hali hazırda ortaya konan araştırmadaki temel amaç, kronik hale gelmiş dilencilik sorunsalı ile onu besleyen dindarlık arasındaki bağı ortaya koymak, böylece bu soruna farklı bir açıdan yaklaşarak çözüme katkıda bulunmaktır.

Araştırmanın evreni Bitlis'in Tatvan ilçesidir. Örneklem; tesadüfi yollarla farklı meslek gruplarından seçilmiş kendisini dindar olarak tanımlayan 10 kadın ve 10 erkek katılımcıyı kapsamaktadır. Bu katılımcılarla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada dilencilik probleminin devam etmesindeki en önemli faktörlerden birinin din olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada katılımcıların büyük çoğunluğunun dilenme davranışından rahatsız olduğu, ancak gerek dini gerekse vicdani kaygılarla dilenciye para vermeyi sürdürdüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Dilencilik, Dindarlık, Araştırma, Bitlis, Tatvan

Sayfa Adedi: 84

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Suvat PARİN

(M. Sc. Thesis)

Burhan YAĞŞI

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERCITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

July, 2019

**A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN BEGGING AND
RELIGIOUSNESS:**

BİTLİS/TATVAN EXAMPLE

ABSTRACT

Begging has been one of the biggest problems in human history. This problem, which has occupied the agenda of almost all states and governments for centuries, continues in different ways today. In order to struggle with begging effectively, which is a social problem, first of all, the dynamics that make up begging and ensure their continuity should be analyzed well. Without analysis of these dynamics comprehensively and accurate diagnoses, all social policies that will be implemented will remain incomplete. In the field study, the concept of religiousness, which is one of the biggest causes of the continuity of the sociological problem, was discussed. From this point of view, the phenomenon of piety and begging were examined separately. Then the relation of begging with piety which is the hinterland of begging was emphasized. The main purpose of the current study is to reveal the link between the chronic begging problem and the religiousness that feeds it, thus contributing to the solution by approaching it from a different perspective.

The population of the research is Tatvan district of Bitlis. Sample; The study included 10 women and 10 men who were randomly selected from different professional groups and identified themselves as religious. A semi-structured interview technique was used with these participants. In the study, one of the most important factors in the continuation of begging problem was found to be religion. In addition, the study found that the majority of the participants were disturbed by the begging behavior, but continued to give money to the beggar with both religious and conscientious concerns.

Keywords: Sociology of Religion, Begging, Religiosity, Research, Bitlis, Tatvan

Number of Pages: 84

Thesis Supervisor: Doç. Dr. Suvat PARİN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
İÇİNDEKİLER	III
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VI
ÖNSÖZ	VII
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. Sosyolojik Bir Olgu: Dilencilik	4
1.1.1 Dilencilğin Toplumsal Görünümleri.....	4
1.1.2. Dilencilğin Toplumsal Nedenleri.....	7
1.2. Dini Öğretilerde Dilencilik	9
1.2.1. Hristiyanlıkta Dilencilğe Bakış.....	9
1.2.2. Yahudilikte Dilencilğe Bakış	11
1.2.3. İslamiyet’te Dilencilğe Bakış.....	14
1.3. Dindarlık-Dilencilik İlişkisi	18
1.3.1. Dindarlık Olgusu.....	18
1.3.2. Dindarlık-Dilencilik İlişkisi: Bir Literatür Değerlendirmesi	20
2. BÖLÜM: METODOLOJİ	29
2.1. Araştırmanın Konusu	29
2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	29
2.3. Araştırmanın Problemleri.....	30
2.4. Evren ve Örneklem	31
2.5. Veri Toplama Teknikleri ve Analiz	31
2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	32

2.7. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar.....	32
3. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	34
3.1. Tatvan'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	34
3.2. Tatvan'da Dini Yapı.....	36
3.3. Tatvan'da Dindarlık-Dilencilik İlişkisi	39
3.3.1. Araştırma Kapsamındaki Katılımcıların Kişisel Özellikleri.....	40
3.3.2. Vicdanla Cüzdan Arasında Sıkışmak: Dilencilere Para Vermede İkilemde Kalmak	41
3.3.3. Tatvan'daki Dindarların Dilencilerle İlişkisi: Para Verme İhtiyacı Hissetmek.....	44
3.3.4. Bir Para Verme Zorundalığı: Sevap	46
3.3.5. Dilencilikte Maddi Ölçüt: Bozuk Para.....	47
3.3.6. Dilenciye Para Verme Pratiğine Hükümsel Yaklaşım: Zekat Değil Sadaka	50
3.3.7. Dilencilikte Sanatın İncelikleri: Vicdana Dokunma	52
3.3.8. Dilencilikle İlişkide Paradoksal Yaklaşım: Tasvip Etmiyorum Ama Yine de Veriyorum	54
3.3.9. Dilenciye En İyi Fakirler Anlar	55
3.3.10. Dilencililiği Besleyen Kaynaklar: Savaş, Göç, Deprem	56
3.3.11. Bir Bela Def Edici Ve Şifa Verici Olarak Sadaka	57
3.3.12. Dilencililiğin Eskimeyen Dili: Dini Literatür	59
3.3.13. Dilencililiğin Hâl Dili: Yoksul Görünme.....	61
3.3.14. Yoksul Olduğuna İnanmıyorum Ama Yine de Veriyorum.....	63
3.3.15. Dilencilik Sorununa Dair Değişmez Çözüm Önerisi: Devlet Halletsin....	65
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
KAYNAKLAR	73
TABLolar LİSTESİ.....	77

EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	84

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
B.	Bin, (ibn)
Bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
E.	Erkek
Ed.	Editör
Haz.	Hazırlayan
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İ.Ö.O.	İlköğretim Okulu
İTO	İstanbul Ticaret Odası
K.	Katılımcı
KADEM	Kadın Destek Merkezi
Mdr.	Müdür
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve benzeri
Vs.	Vesaire
Yay.	Yayına
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
Yrd.	Yardımcısı

ÖNSÖZ

Toplumların en istenmedik kesimlerinden birisini oluşturan dilenciler, gündelik yaşamda sık sık karşımıza çıkmaktadır. Yoksul görünüşleri, yalvarır bakışları ile bazen bir köşe başında bazen de bir cami önünde beliriverirler. Çevresinde dilendikleri kutsal mekânlar ve kullandıkları dinsel söz kalıpları ile dindar insanların dikkatini çekmeye çalışırlar.

Hayatımızın bu kadar içerisinde olmasına rağmen dilencilerle/dilencilikle ilgili az sayıda çalışma yapılmıştır. Biz de bu çalışmamızda dilencilik olgusu ile dindarlık olgusu arasındaki ilişkiyi incelemeye çalışarak alana katkı sunmak istedik. Farklı motiflerde olsa da dilencilik, tüm devletlerin mücadele ettikleri sorunlardan biri olmuştur. Araştırmamızda katılımcılarımızın dilencilere para verme nedenleri, soruna yaklaşım biçimleri ve sundukları çözüm önerileri bu problemin bir tarafı olmaları yönüyle değerlendirildiğinde, olgunun anlaşılması açısından önemli ipuçları vermektedir.

Araştırmanın yapılması aşamasında, tüm yoğunluğuna rağmen tez çalışmasına yardımlarıyla katkıda bulunan, sabrıyla samimiyetiyle desteklerini esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Suvat Parin'e teşekkürü borç bilirim. Değerli fikirleriyle çalışmanın tamamlanmasına katkıda bulunan Araştırma Görevlisi Hamdullah Ercik'e, kıymetli yorum ve yapıcı eleştirileriyle çalışmama nihai katkıyı sunan jüri üyeleri Dr. Öğretim Üyesi Deniz Aşkın ve Dr. Öğretim Üyesi Yunus Kaplan hocalarıma, mülakat aşamasında vakit ayırarak sorularıma içtenlikle cevap veren değerli katılımcılara çok teşekkür ederim. Bu süreç boyunca desteğini esirgemeyen fikirleriyle çalışmaya katkı sunan çok kıymetli eşime ayrıca teşekkür ederim.

Burhan YAĞŞI

...../...../20....

GİRİŞ

Genel itibariyle öfke ya da merhamet duygularıyla karşılanan dilencilik, geleneksel toplumlarda yaşamın doğal bir parçası sayılsa da çeşitli nedenlerin etkisiyle günümüzde giderek rahatsızlık veren bir problem halini almıştır. Her ne kadar görülme istenmese de dilenciliğin göz ardı edilemeyecek bir sorun olduğu aşikârdır.

Dilencilik olgusu ve dilenci kişi ya da grupları, yapı itibariyle çok boyutlu bir konu özelliği göstermektedir. Dilenciliğin süreğenliğine neden olan toplumsal, kültürel, dinsel, tutum ve anlayışlar, dilenen kişi ya da grupların sosyo-ekonomik nitelikleri, dilenciliğin yaygın olduğu toplumsal alanlar, dilencilikle başa çıkmada yetersiz kalan bireysel, toplumsal ve kurumsal politikalar, dilenciliği meşrulaştırıcı işleve sahip yoksulluk, yaşlılık, özürllük gibi unsurlar bir bütün olarak söz konusu problemin ana bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu bağlamda çok bileşenli ve kökenleri çok eskilere dayanmakta olan dilencilik sorunuyla mücadelede ilk aşama, dilenciliğin tarihsel soy kütüğünü, dilenme eyleminin anatomisini, dilencilik olgusunun bileşenlerini, dilenci gruplarının özelliklerini ve en önemlisi dilenciliğin devamına imkân sağlayan toplumsal dokunun karakteristik yapısını içeren bir çerçevenin ortaya konmasıdır (Parin, 2008: 6).

Bugün tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de dilenciliği bir meslek olarak yapan ve sayıları azımsanmayacak düzeyde olan dilenciler, toplumu rahatsız edecek boyuta ulaşmışlardır. Neredeyse her yere rahatça girebilen bu kesim, dilenciliği yaygın hale getirmiştir. Dilencilerin en çok istismar ettikleri şey, insanların dini duygularıdır. Bu kimseler karşı tarafı yumuşatmak için dini mesajları kullanır, dini bu işe alet ederek insanları sömürürler. Bazı insanlar da dilencilere para verilmediği takdirde dinen sorumlu olunacağını düşünmektedirler. Düşünülenin aksine bu insanlara hoşgörü göstermek, bir nevi yaptıklarını onaylamak anlamına da gelmektedir. Bunun neticesinde de dilenciliğin artmasını engellemek veya önüne geçmek imkansız hale gelmektedir. Çünkü dilenciler kolay yoldan para kazandıkça bu işi meslek haline getirmektedirler (Sancaklı, 2008: 307).

Farklı dinlere mensup toplumlarda, dilencilerin belirli bir yeri olmuş, dilenciye verme tavsiye edilmiş ve dilenci desteklenmiştir. Örneğin; Budizm’de manastırda yaşayan, dünyadan el etek çekmiş din adamlarına yiyecek götürmek, din adamı olmayan kesimlerin sorumluluğundaydı. Hıristiyan ve Müslüman toplumlarda da dilencilik tarikatlarına rastlanmaktaydı. Bu tarikatlar içinde yer alan insanlar nefis terbiyesi yapmak amacıyla dilencilik yaparlardı (Coşkun ve Erkilet, 2010: 15).

Bu araştırmanın evreni Bitlis’in Tatvan ilçesidir. Örneklem olarak rastlantısal yöntemle belirlenen, farklı meslek gruplarından kendilerini dindar olarak tanımlayan 10 kadın, 10 erkek katılımcı seçilmiştir. Çalışmada araştırmalarda sık kullanılan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle derinlemesine görüşmeler yapılmış; araştırmanın zorlukları kartopu metoduyla aşılmıştır.

Dinlerin yardımlaşma düsturunun akla gelen ilk muhatapları yoksullarla beraber dilenciler olmuştur. Dindar insanın zihninde sadakayla dilencilik neredeyse özdeşleşmiştir. Dilencilik ile dindarlık arasındaki ilişkinin analiz edilmeye çalışıldığı araştırmanın;

Birinci bölümünde, bu çalışmanın temel araştırma konusu olan dilencilik olgusu açıklanmaya çalışılmıştır. Dilenciliği meydana getiren temel sebepler üzerinde kısaca durulduktan sonra dilenciliğin topluma yansıyan farklı tezahürleri açıklanmıştır. Ayrıca dilenciliğin devamlılığındaki ana etkenlerden biri olan dindarlık kavramı açıklanmadan önce üç büyük ilahi dinin dilencilğe bakış açısı ve bu olguya yaklaşımı ortaya konmuştur. Son olarak çalışmanın diğer temel konusu olan dindarlık olgusu açıklanmış ve dindarlık dilencilik ilişkisiyle ilgili literatür değerlendirmesi yapılmıştır.

İkinci bölümde, bu çalışmanın kapsadığı araştırma alanı ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan teknikler, araştırmanın evren ve örnekleme ile araştırmanın konusu, amacı gibi konular açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın problemleriyle birlikte, sınırlılıkları ve araştırmayı yaparken karşılaşılan zorluklar ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırmanın temel ayaklarından biri olan bulgular ve değerlendirmeler kısmında Tatvan evrenindeki sosyo-ekonomik yapı açıklanmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte Tatvan'daki dini yapı da araştırılarak dilencilere para veren ve kendisini dindar olarak tanımlayan insanların dinsel arkaplanları ortaya konulmuştur. Yapılan mülakat neticesinde Tatvan'da dindarlık-dilencilik ilişkisi ile ilgili analizler yapıp sonuçlar sınıflandırılarak yorumlanmıştır. Hipotezde vurgulanmak istenen konular üzerinde durulup önemli hususlara dikkat çekilmiştir.

Sonuç ve öneriler bölümünde ise bulgular neticesinde ortaya çıkan veriler değerlendirilip toplumsal bir vakıa haline gelen dilencilik sorunu ile dilenciligi dolaylı yolla da olsa destekleyen dindarlık olgusu arasındaki ilişki ortaya konarak bu soruna dair çözüm önerileri sunulmuştur. Böylece güçlü bağıntısına dikkat çekilen dindarlık-dilencilik ilişkisi sağlam zemine oturtulduğunda, dilenciligin de minimize olacağı ortaya konmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sosyolojik Bir Olgu: Dilencilik

İnsanlık tarihi kadar kadim bir kavram olan dilencilik olgusu, lügatlerde dilenci olma durumu, dilenciye yakışır davranış (TDK, 1998: 591) olarak tanımlansa da; gündelik kullanımda kimi zaman yoksulluk, kimi zaman ermişlik, kimi zaman da istismarcılık şeklinde karşılık bulmaktadır.

Toplumsal yaşamın en başat davranışlarından olan isteme eylemi, haline acındırma (Çakıcıoğlu, 2015: 170) ya da bir şey talep etme olarak karşımıza çıktığında dilenme kavramına dönüşerek kronik bir sorun halini almaktadır. Sorunu kronik hale getirense; maddi menfaat sağlamak amacıyla başkalarından para dilenen, (MEB, 2009: 59) dilenci dediğimiz kimselerin hayatımızın her anına davetsiz olarak girmesi ve toplumsal alanda kabul görmesidir.

“Dilencilik, yoksulluğun tarihsel olarak ortaya çıkışından itibaren birçok toplumda yer almış bir olgudur. Dünyada yoksulluğun olduğu hemen hemen her yer ve zamanda, dilencililiğin de bir gelir elde etme biçimi olarak belirdiği gerçeğine özellikle yoksulluk tarihine dair eserlerde değinilmiştir” (Kalfa-Topateş, 2015: 15).

1.1.1. Dilencililiğin Toplumsal Görünümleri

İçinde yaşanılan topluma göre yapısı ve yaşayış şekli farklılık göstermekle beraber dilencilik, dünyanın en eski mesleklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Belki de dilencilik dünyanın en eskimez mesleğidir. Bilindiği üzere, gelişen ve değişen dünyamızda birçok meslek yok olurken veya yok olma tehlikesi ile yüz yüze kalırken, dilencilik mesleğinin böyle bir tehlikesi bulunmamaktadır (Paksoy ve diğerleri, 2008: 557).

“Dilencilerin çok az bir kısmı gerçekten yardıma muhtaç olmakla beraber tamamına yakını toplumun insaf, acıma, yardımseverlik ve dindarlık duygularını sömürerek kolay ve haksız kazanç elde etmeye çalışırlar. Bunun için yoksul görünümlü olmaya dikkat ederler” (Paksoy ve diğerleri, 2008: 557).

Yoksulluğu bir geçim aracı olarak kullanan dilenciler, esasında toplumsal bilinçaltında bakılmak, görülmek istenmeyen; zararlı ve tehlikeli bir niteliğe sahip olarak konumlanır. Göze çarpan yoksullukları, zor durumları ya da dikkat çekmeye çalışmaları, onları daha da görülmez, reddedilen ve/veya istenmeyen bir hale getirerek toplumdaki normal ve anormal olan arasındaki yarılmayı derinleştirir. Yaşadıkları mekanlar itibariyle de marjinal olan dilenciler, tahmin edilenin aksine, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ya da az gelişmiş birçok ülkede ev ve aile hayatına sahiptir ve kentlerin çöküntü alanlarında, tehlikeli bölgelerinde veya varoşlarında yaşamaktadır (Kalfa-Topateş, 2015: 17).

Kent yaşamının hemen hemen her sahnesinde davetsiz bir tutan dilenciler, oluşturdukları farklı imajlarıyla muhataplarının karşısına çıkmakta ve varlıklarını sonuna kadar hissettirmektedirler. Çoğunlukla aynı çevrelerde aynı şahıslarla karşılaşılması tesadüfi değil; kendi aralarında yaptıkları alan paylaşımının bir göstergesidir.

Toplumsal yaşamda meşruluk ve hareket serbestliği ruhsatını edinen dilenciler, ekonomik kazanımlarını maksimize edecek getiri alanlarını belirleme arayışlarına yönelmektedir. Dilencilik girişimi amaç, imaj ve hedef kitle tercihlerinde ve bunu gerçekleştirmeye dönük uygulamalarında, rasyonel hesaplamalara dayanan gizli bir ajandaya sahip olduğu yönünde emareler taşımaktadır. Dramatik görüntü ve dinsel referanslı retorik ezberin oluşturduğu biçimsiz sermaye maksimum gelire dönüşecek toplumsal gözeneklerde/alanlarda hem dilencinin rolünü pekiştirmekte hem de günübürlük olarak işlem hacmini arttırma hedeflerine hizmet etmektedir. Hangi trajik görüntü ya da monolog hangi toplumsal yaşam alanlarında ne kadar kazandırır? Dilencilüğün hangi biçimsel versiyonu bu alanda etkili ve değer yaratan bir tiptir? Bu ve eşdeğerdeki sorular dilenci örgütlenmesinin pazarlama teknikleri ve rasyonel düzenlemeleriyle biçimlenmektedir (Parin, 2010: 28).

Muhtaçlık referansı ile çıktıkları dilenme eyleminde mekânın ve zamanın (önemli gün ve geceler) ruhuna da sadık kalarak çok farklı şekillerde mesleklerini icra eden dilenciler, duygusal sömürü yaparak haksız kazanç elde etmektedirler.

“Dilencileri, dilenme biçimleri itibariyle üç şekilde sınıflandırmak mümkündür. Dilenme biçimleri birinci ayrıma göre aktif ve pasif dilenmeden, ikinci ayrıma göre satış yaparak ve satış yapmadan dilenmeden, üçüncü ayrıma göre ise tekil ve çoğul dilenmeden oluşmaktadır” (Kalfa-Topateş, 2015: 191).

Aktif dilenme sözel ya da satış yapmak suretiyle kullanılan araçlarla sadaka talebini, pasif dilenme ise herhangi bir araç kullanmadan, sessizce oturarak ya da ayakta durarak dilenmeyi içermektedir. Satış yaparak dilenenleri (kapitalizmle uyumlaşmış dilenciler) ve satış yapmayarak dilenenleri (geleneksel dilenciler) içeren ikinci ayrıma göre ise satış yapan dilencilerin hepsi aynı zamanda aktiftir. Sözel araç kullanarak dilenen, ancak satış yapmayan/geleneksel dilenciler de aktif biçimde dilenmektedir. Hiçbir aracın (sözel ya da satılan bir ürün) kullanılmadığı durumlarda ise pasif dilenme söz konusudur. Dilenme eylemini tekil olarak yürütenler yalnız başlarına dilenmekte, çoğul olarak yürütenler ise bu eylemi aile üyeleri ya da akrabalarla gerçekleştirmektedir (Kalfa-Topateş, 2015: 192-199).

Sözü geçen dilenci tipolojileriyle gündelik hayatta sık sık karşılaşılmaktadır. Örneğin;

Bir köşe başında bekleyerek gelip geçenlerden para isteme. Bu tür dilenme, dilencilikğin en yaygın şeklidir.

Sokaklarda gezerek, dükkân önleri, otobüs durakları gibi işlek yerlerde yardım dilenme. Bu tür dilencilik, hastanede mahsur kalma, parasızlık nedeniyle yolda kalma gibi mazeretler ileri süren dilenciler tarafından en çok tercih edilen şekildir.

Kapı kapı dolanarak ev sakinlerinden yardım dilenilmektedir. Bu tür dilencilikte de yolda kalma veya hastanede mahsur kalma mazeretleri sıklıkla tercih edilir. Bazı durumlarda sadece işitme ve/veya konuşma engelli olduğunu belirten bir pankart taşınmaktadır.

Yoksul görünümü olmayan kişiler tarafından yapılan dilencilik. Bu tür dilencilikte dilenci, benzin bitmesi, cüzdanını kaybetme vs. gibi mazeretler ileri sürerek insanları dilenci olmadığına, gerçekten yardıma ihtiyacı olduğuna inandırmaya çalışır. Çoğu kez yardım eden kişilerin adresini isteyerek parayı geri gönderme sözü verirler (Paksoy, 2008: 557-558).

Kadın, yaşlı ve özellikle de çocuklu anne olma dezavantajlarının dilencilikte avantaja döndüğü aşikârdır. İnsanların vicdanlarına hitap etme konusunda oldukça profesyonel olan dilenciler özellikle kışın ayakkabısız ya da ince bir kıyafetle dilenerek ne kadar mağdur olduklarına insanları inandırmaya çalışırlar.

“Engelli olmak ya da engelli çocuğu olmak daima avantaj sağladığı için çoğu kez engelli ya da hasta taklidi yaparlar. Bazı durumlarda dilenci çetelerinin eline düşmüş çocuklar sakat bırakılır” (Paksoy, 2008: 557).

Yukarıda bahsi geçen şekillerde dilenme, toplumsal hayatta karşılık buldukça kronik bir problem haline gelmektedir. Dilencinin ne kadar paraya ihtiyacı olduğu ya da ne kadar çok kazandığı asla belli olmadığından sosyal bir devlette alınacak tüm tedbirler eksik kalmaya mahkûmdur. Zaman zaman medyaya yansıdığı üzere milyoner dilencilerin varlığı¹ model oluşturmakta ve kolay para kazanma peşinde olanlar için oldukça cazip görülmektedir.

1.1.2. Dilenciliğin Toplumsal Nedenleri

Bir olgunun tek bir sebebi ya da tek bir sonucu olmayacağı bilinen bir gerçektir. Özellikle mevzubahis insan faktörüyle hesaba katılmayan bir sürü gizil neden ve beklenilenden çok daha farklı sonuçların çıkabileceği gerçeği unutulmamalıdır.

Söz konusu dilencilik olunca akla ilk gelen faktör yoksulluk olmaktadır. Çünkü hiçbir dilenci, dilendiği esnada maddi durumu iyi bir insan gibi görünmemekte ve davranmamaktadır. Böyleyken, salt dini ve vicdani açıdan bakılarak, onlara yardımcı olunmaktadır. Sonuçta dilenen kişi eğer yoksul ise, dini ve vicdani duyguları istismar edip dilenerek geçimini temin etmeye teşvik edilmekte; yoksul değil ise de yoksulun hakkı ona verilmektedir (Palabıyık, 2010: 20).

Dilenme davranışı, yaygın bir şekilde ve tarihin hemen her döneminde var olmuştur. Ancak, düz bir mantıkla, yoksulluğun da her zaman var olduğu ve buna bağlı olarak dilenciliğin her dönem var olmasının olağan olduğu gibi bir nedenselliğe dayalı bir izah, olayın belki de en masum boyutunun görülmesini sağlar. Oysa gözden kaçırılmaması gereken, dilencilik olgusunun en temel yönlerinden birinin, onun bir istismar aracı olduğu gerçeğidir (Karacoşkun, 2018: 215).

Buradan hareketle, dilencilerin, belki iki faktörün etkisiyle dilendikleri söylenebilir. Ancak, birinci faktör yani yoksulluk nedeniyle dilenmede, dilenen kişiler bu işi yapmakta zorlanmakta; imkân ve fırsat bulduklarında kendi emekleriyle veya buna imkân yoksa çeşitli resmi sivil kurum ve kuruluşların ekonomik desteği ile

---

¹<http://www.milliyet.com.tr/-milyoner-dilenci-yakalandi-/dunya/detay/1975838/default.html>. (Erişim Tarihi: 30.05.2019).

zaten zor durumda kalmadıkça başvurmadıkları dilenciliği terk edebilmektedirler. Denilebilir ki, bu şekildeki dilencilik yok denecek kadar azdır. Çünkü dilenciliği meslek edinmemiş olan bu insanların dilenmeleri, kendilerine de rahatsızlık verici olduğundan, çoğunlukla ne olursa olsun dilenciliği tercih etmemektedirler. Aslında bu grup insanlar, belki de salt yoksul kategorisinde olup dilenci olarak bile değerlendirilemez. İkinci faktör dilencilik olgusunun asıl üzerinde durulması gereken kaynağı olarak gözükmektedir. Bu dilencilik türü mücadele edilmesi ve çözümü için uğraşılması gereken bir psiko-sosyal problem olarak önümüzde durmaktadır (Karacoşkun, 2018: 215-216).

Yoksulluk gibi görünen yüzü olmamakla birlikte göç olgusu da dilencilğin önemli toplumsal nedenlerinden biridir. İşsizlik, kan davaları, tarlaların küçülmesi, zengin olma hayali, terör ve savaş gibi göçün temel etmenlerinin neden olduğu yaşam alanı değişiklikleri de dilenciliği beslemektedir. Özellikle kırsal kesimden yapılan göçler kentin ekonomik olarak zayıf bölgelerinde yoğunlaşmaktadır. Göçler daha çok imkân açısından daha elverişli olan büyük şehirlere doğru olmaktadır. Gidilen yerde yeterince iş imkânı bulamayan insanlar dilenciliği bir geçim kaynağı olarak düşünmektedirler (Marshall, 1999: 150).

Her ne kadar, dünya nüfusunun büyük bölümü taşrada yaşamaktaysa da, on yıl içerisinde şehirli yoksulların sayısı muhtemelen taşradaki yoksulların sayısını geçecektir (Giddens, 2012: 440). Bu durumda şehre taşınan her yoksul birey potansiyel bir dilenci adayı olacaktır.

Dilencilğin bir diğer toplumsal nedeni de sosyal dışlanmışlıktır. Yoksulluk sadece maddi kaynaklardan mahrumiyet değildir. Yoksullar dışlanmayı bütünüyle yaşamaktadırlar. Yoksulluk ile dışlanma arasındaki bu yakın ilişki dolayısıyla, yoksullukla ilgili en popüler kavramlardan birisi “sosyal dışlanma” kavramı olmaktadır. Genel olarak sosyal dışlanma, bireylerin ya da hanelerin ya kaynaklardan ya da daha geniş ölçekteki cemaatle veya toplumla sosyal bağlar kurmaktan yoksun bırakılmaları sürecini karşılayan bir terimdir (Marshall, 1999: 150).

Dilenciler, yoksullar ve evsizler, sosyal olarak dışlanmış ya da sınıf altı kesimlerin bir bölümüdür. Bu ilişkinin tersine, sosyal dışlanmışlık ya da sınıf altına dâhil olma, geniş kitlelerin dilenmesine ya da evsizliğe yol

açabilir. Dolayısıyla bu olgular arasında bir döngüsellik vardır. Sınıf altı, evsizlik, sosyal dışlanma ve yoksulluğun kesişim alanında olan dilencilik, refah devletinin çözülmesiyle birçok ülkede yaygınlaşmıştır (Kalfa-Topateş, 2015: 47).

1.2. Dini Öğretilerde Dilencilik

1.2.1. Hristiyanlıkta Dilencilğe Bakış

Yahudiliğin aksine Hristiyanlıkta dilencilüğün bulunmasındaki en önemli nedenlerden birisi Hristiyanlığın kurucu kaynaklarında dilencilik kavramının geçmesidir (Matta, 6: 2-4; 20: 30-34, Markos, 10: 46-52, Luka, 11: 41; 12: 33, Yuhanna, 9: 1-41, Elçilerin İşleri, 9: 36; 10: 2,4,31; 24: 17). Örneğin; İsa ve arkadaşlarının başından geçen bir olay İncil’de şöyle yer almaktadır:

Sonra Eriha'ya geldiler. İsa, öğrencileri ve büyük bir kalabalıkla birlikte Eriha'dan ayrılırken, Timay oğlu Bartimay adında kör bir dilenci yol kenarında oturuyordu. Nasıralı İsa'nın orada olduğunu duyunca, “Ey Davut Oğlu İsa, halime acı!” diye bağırmağa başladı. Birçok kimse onu azarlayarak susturmak istediye de o, “Ey Davut Oğlu, halime acı!” diyerek daha çok bağırdı. İsa durdu, “Çağırın onu” dedi. Kör adama seslenerek, “Ne mutlu sana! Kalk, seni çağırıyor!” dediler. Adam abasını üstünden atarak ayağa fırladı ve İsa'nın yanına geldi. İsa, “Senin için ne yapmamı istiyorsun?” diye sordu. Kör adam, “Rabbuni, gözlerim görsün” dedi. İsa, “Gidebilirsin, imanın seni kurtardı” dedi. Adam o anda yeniden görmeye başladı ve yol boyunca İsa'nın ardından gitti (Yeni Ahit, Markos, 10: 46-52).

Kutsal kitapta geçen bu olay dini anlayışta bir değişim meydana getirmiştir. Örneğin; kimi Hristiyanlar bu durumdan ilham alarak gönüllü dilencilik yapmaktadırlar. Bu şekli ile dilencilik insanların Tanrı'nın rızasını kazanmaları için bir arınma vasıtası olmaktadır (Stephen, 2005: 747-781). Bunun dışında dilencilik sosyal bir sorumluluk olarak da değerlendirilmiştir. Ancak insanlar çoğunlukla bir paradoksa düşmektedirler. Bir tarafta ilahi mesajlara kulak vermek, fakir insanlara yemek, barınma ve yardım etmek konusunda özveri talep edilmektedir (Eski Ahit, Mezmur, 41: 1-2). Öte yandan İncil'in emirlerine uyan insanlar dilencilere yaptıkları yardımların doğru amaçlara ulaşp ulaşmadığı konusunda da emin olmak istemektedirler. Amaç ve sonuç arasındaki muhtemel uygunsuzluğun oluşturduğu gerilim bir Hristiyan'ın da net bir tavır almasını güçleştirmektedir. Hristiyanlar arasında dilencilüğün görülmesinde metinlerin yorumlanma biçimi etkili olmuştur.

Hristiyanlığın yoksulluğa bakışı ise, Ortaçağ'ın başında olumlu seyretmiştir. Hz. İsa'nın "bir devenin iğne deliğinden geçmesi, bir zenginin cennete gitmesinden kolaydır" şeklindeki uyarısı yoksulluğun yüceltilmesine örnektir. Hristiyanlıkta yoksullara sadaka vermek de önemlidir ve İslam'da olduğu gibi nasıl verileceği düzenlenmiştir. Nitekim İncil'de: "Birisine sadaka vereceğiniz zaman bunu ilan etmek için önünüzde borazan çaldırmayın", "Siz sadaka verdiğiniz zaman sol eliniz sağ elinizin ne yaptığını bilmesin" (Matta, 6: 3) düsturları bulunmaktadır. Görüldüğü gibi dilencilere dair tutum ve pratiklerde Hristiyanlık ve İslam arasında bir benzeşme vardır.

Hristiyanlıkta merkezde dini dilenme biçimleri yer almadığı halde bazı tarikatlarda dini temelli dilenme var olmuştur. Ortaçağ'da bazı Hristiyan dervişler, dilencililiği amaçlamasalar da, seyahat sırasında ihtiyaçlarını karşılamak için dilenmişlerdir.

Bu dönemde dilencilikle ilgili Osmanlı metni yoktur. Ortaçağ ve Yeniçağ Avrupası'ndan Osmanlı ülkesine gelen seyyahların kendi ifadelerinden öğrenildiği kadarıyla Osmanlı'da olduğu gibi orada da gezgin din adamlarının ve rahiplerin dilencilikle geçindiği bilinmektedir. Hatta Avrupa'da bazı askerlerin -bunlara Fransızca'da "Drilles", İtalyanca'da ise "Formigotti" denilmektedir- kışın savaş bittikten sonra dilencilige başladıkları da gelen bilgiler arasındadır (Şirin, 2008:71).

Deyim yerindeyse dinlerin müsamaha gösterdiği kesim olan dilenciler, genel itibariyle dindar toplumlarda varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Tatvan evreninde yapılan nitel çalışmada da bu fazlasıyla görülmektedir. Dilenciye sadaka vermeyen sınırlı sayıda insan bile onları kırmaktan, incitmekten imtina etmektedir.

Kapitalist sistemin üreten birey merkezli zihniyeti en çok dilencileri ve delileri etkilemiştir. XVII. yüzyılda Avrupa'da dilencilikle mücadele çok farklı bir konsepte bürünmüştür. Tutuklanmalar, zorla çalıştırılmalar bunların başında gelmektedir. Örneğin; Paris parlamentosu 1532'de dilencileri ikişer ikişer ayaklarından zincirletip lağımlarda çalışmaya zorlamıştır (Şirin, 2008: 63-80).

Daha önce Tanrı'nın fakirlere ve dilencilere ayırdığı pay sayesinde yaşamlarını idame ettiren bu kesim, İsa'nın bir gün fakir kıyafetine bürünerek

geleceği anlayışı sayesinde toplumlar tarafından kutsanıp ilgi görmüşlerdir. Fakat Rönesans'ın vaat edilen cenneti dünyaya çekme çabası neticesinde, üretimin çarkına katkı sağlamayan her kesim kapitalist zihinli devlet tarafından düşman ilan edilmiştir. Böylece Avrupa'nın tümünde hem Protestan hem de Katolik kesimde yoksullar, hastalar, işsizler ve deliler (bazen aileleriyle birlikte) her türlü suçlunun yanına acımasızca kapatılmışlardır (Şirin, 2008: 71-72).

Yakın zamanda bile Avusturya hükümeti dilencilerden gelir vergisi almaya başlamıştır. Özellikle de çocuklarla beraber dilenen ya da çocukları dilendirenler hakkında direkt tutuklama kararı almışlardır. Yine İngiltere'de Tony Blair hükümeti 2000 yılında "Change a Life" (Hayatı Değiştirmek) adı altında anti-dilencilik kampanyası başlatmıştır. Almanya'da sessiz dilencilik bile bazen tutuklanma sebebi olabilmektedir. Aynı şekilde Norveç ve Portekiz ülkeleri de dilencilikle mücadele yolunda farklı çalışmalar başlatmışlardır (Seyyar, 2008: 333-335).

Sonuç olarak Ortaçağ boyunca Tanrı'nın himayesi altında varlıklarını devam ettiren yoksullar, Yeniçağda toplum tarafından tehlike olarak görülmeye başlanmıştır. Avrupa devletlerinin çoğu insanını çalışmaya zorlayan yasalar çıkarmaya başlamış, direnenleri hapisane ve tımarhanelere kapatma yoluna gitmiştir. Dilencilik yasaklanmış, dilenmekte ısrar edenler farklı müeyyidelerle karşılaşmaya başlamıştır (Şirin, 2008: 75).

1.2.2. Yahudilikte Dilencilığe Bakış

İnsanlık tarihini derinden etkileyen en önemli olgulardan biri de yoksulluktur. Bu olguya çözüm bulma adına dinler her zaman öncü rol üstlenmişlerdir. Tüm dinlerde olduğu gibi Yahudilikte de, fakirler ve düşkünler korunmaya muhtaç kesim olarak sunulmuş ve desteklenmeleri tavsiye edilmiştir. Konuyla ilgili yeterli sayıda kaynak olmaması ve bu konuda Türkiye'de çok az akademik çalışmanın yapılmış olması alanda çalışmayı zorlaştırır da Yahudilikteki sadaka ve yardımlaşma kültüründen beslenilerek dolaylı olarak da olsa konuya katkıda bulunulmaya çalışılacaktır.

Yahudilikte profesyonel anlamda dilenciligi karşilayan bir terim bulunmamaktadır. En yakın anlamlı kelimeler “ekmek istemek” ve “dolaşmak” kavramlarıdır. Ancak bu, yalvarmak anlamında değildir. Daha çok aşağı yukarı dolaşmanın görüldüğü bir durumdur (Mezmurlar, 59: 15; 119: 10). Kişi istemez. Onun aşağı yukarı gidip geldiğini görenler ona ikramda bulunur. Bu nedenle Yahudilikte dilencilik yaygın olmamıştır. Diğer bir neden de Yahudi toplumunun çok daha derin krizlerle karşılaşmış olmasıdır. Sürekli göç hali dilenciligin görünen bir problem şeklinde hissedilmesini engellemiştir. Öte yandan istila ve göç toplumları daha güçlü asabiyet duygularına sahip oldukları için toplumlarında bulunan fakirleri kurtarırlar. Bu durum insanların dilenci olmadan bir çare buldukları anlamına gelmektedir. Hatta Yahudi metinleri, borç karşılığı olsa bile ancak borcun bitimine kadar hizmet edilebileceğini söyler. Kişi, borcu biter bitmez hizmeti sonlandırmak durumundadır. Bu durumdayken bile alacaklı olanın borçlu olana köleymiş gibi muamele etmesi yasaktır (Tevrat, Levililer, 25: 35). Bu yorumlama biçimi Yahudiler arasında dilenciligin, gayrı meşru ve kötü bir şey olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Onlar asla ekmek istemek zorunda kalmamalıdır (Mezmurlar, 59: 15;). Hatta içlerinde sıkıntılı olanları desteklemek yasaktır. Eski Ahit’te dilenciligin ne kadar onur kırıcı, insan haysiyet ve şerefine ne kadar zarar veren bir hastalık olduğunu belirtmek için; “Evladım (dilencilik) hayatını yaşama, ölmek dilenmekten daha iyidir” ifadesinin kullanılması konuyla ilgili önemi vurgulamaktadır (Tevrat, Eski Ahit, 58).

Ancak Yeni Ahit’te durum değişmiştir. On yedinci yüzyıldan sonra Yahudi fakirleri artık cuma günleri ve bazı önemli günlerde evden eve dolaşarak sadaka toplamaya başlamışlardır. Sonraki dönemlerde Torah denilen Yahudi yasalarına aykırı bir şekilde ibadet yerlerinde dilenmeye devam etmişlerdir (Orr, 1915: 425).

En kadim dinlerden olan Yahudilikte, ihtiyaç sahibine yardım etme, onları koruma ve ihtiyaçlarını karşılama prensibi, kutsal kitaplardaki temel ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkenin önemli yanı Tesniye (15/4-5) bölümlerinde belirtilen “aranızda yoksul kimse olmayacak” kısmıdır. Bu ifade her topluluğa kendi yoksuluna sahip çıkma sorumluluğunu yüklemektedir. Böylece hem bireye hem de topluma ortak bir görev yüklenmiştir (şeker, 2014: 87).

Hemen hemen her toplumda karşılaşılan dilenci türleri Yahudi toplumlarında da yoksul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan engellilerle ilgili olanlara Torah'ın bakış açısı manidardır. İlgı göstermek ve saygı duymak. Burada vurgulanan temel şey sağlıklı da olsa engelli de olsa, hepimizin birbirimize ihtiyaç duyduğumuz gerçeğidir (Baybal, 2015: 278-279).

Diğer dinlerde olduğu gibi Yahudilikte de zorunlu ve gönüllü olmak üzere iki çeşit yardım bulunmaktadır. Yahudilerin kutsal kitabında yardım ve bağış anlamında kullanılan birkaç kelime mevcuttur. Bunlar “*leket, pe'a, šihiha*” ve “*me'aser*”dir. Aslında Yahudi kutsal kitabına göre yardım, Levililer'de geçen “Kendi ülkenin ekinini hasat etiğın zaman” ifadesinden dolayı sadece İsrail ülkesindeki fakirlere yapılır. Fakat Maimonides ve hahamlar buna karşı çıkmışlardır. Bu emrin İsrail dışındakiler için de geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da sadakaların verilme şeklidir. Kutsal kitabın ilk bölümü olan Torah'ın emrinin “sen vereceksin” değil “sen bırakacaksın” olması dolayısıyla fakirler gelip çiftçinin malından özgürce hakkını alabilmektedir (Şeker, 2014: 88-89).

Dinler genel itibariyle sosyal dengeyi sağlamak adına kendi mensubu olan zenginleri sürekli olarak yoksulu gözetmeye teşvik eder. Bir efsane olarak yayılmış olan Yahudiler'in dünyanın en zengin insanları olduğu fikri hemen hemen hepimizin zihninde yer edinmiştir. Bu fikir haliyle insanlarda dilenen yahudi sayısının az olduğu kanısını da oluşturmaktadır.

Belçikalı Troçkist Abram Leon, 1944'te Naziler'in bir toplanma kampında öldürülmeden önce *The Jewish Question-The Marxist Interpretation* adlı eserinde bu konuya değinir ve yahudilerin paradan anlamalarının, tüccar, simsar ve tefeci olmalarının sebebinin ırksal olmadığını belirterek sebebin, tarihsel ve sosyo-ekonomik olduğunu açıklar. Burada vurgulanan Yahudilerin yaşadıkları sürgünlerin, dışlanmışlıkların onları buna yönelttiğidir.²

---

²(<http://www.avlaremoz.com/2016/02/26/butun-yahudiler-zengindir-roni-margulies/>)
(Erişim Tarihi: 18.05.2019).

Yahudi kaynaklarında, sadakanın diğere dini emirlere (mitsvot) oranla önemini anlamak için Talmud'da geçen şu ifadeye bakmak önemlidir. Haham Assi'ye göre sadaka, diğere bütün dini emirlerin bütünü kadar değerlidir. Sadaka anlatılan öneminin yanında başka özelliklere de sahiptir. Örneğin; sadakanın günahlara kefarete olacağı, kurtuluşu hızlandıracağı, bilge, zengin ve oğul sahibi olmaya aracı olduğu inancı hâkimdir. Hahamlar, herkesin sadaka vermesinin gerekliliğini vurgulamalarına rağmen, bir sınır koymayı da ihmal etmemişlerdir. Buna göre belirlenen alt limite göre bir fakirin sadaka alabilmesi için sahip olduğu malvarlığının miktarının iki yüz zuz'dan (gümüş madeni para) aşağı olması gerekir (Şeker, 2014: 91-92).

1.2.3. İslamiyet'te Dilencilige Bakış

Dilencilige, İslam Dininin temel yaklaşımını ele almadan önce kavramın kökenine inmek, olgunun anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Arapça'da **s-e-l** kökünden **sual**, **tese'ül** ve **mes'ele** "sorma, isteme, dilenme" anlamına gelir. Dilenciligi ifade etmek üzere bu kökten gelen kelimelerin yaygın kullanımının yanı sıra III. (IX.) yüzyıldan itibaren **küdye** ve **tekdie** kelimelerine rastlanmakta, dilenci karşılığında **mükeddi** kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Bu kelimenin aslı, muhtemelen Farsça'da "dilenci" anlamına gelen **geda** kelimesidir. Kur'an-ı Kerim'de, diğere anlamları dışında özellikle dilencilikle ilgili olarak üç ayette "isteyen, dilenen" anlamında **sail**, bir ayette de bunun çoğulu (sailin) geçmektedir (Toksarı, 1994: 298-300).

İslam'a göre yeryüzünde her canlı, hayatını/varlığını sürdürebilmek için kendi çapında çalışmak zorundadır. Eşref-i mahlûkat olan insan da hayatını sürdürmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak mecburiyetindedir. İslâm'ın özünde hem dünya, hem ahiret için çalışmak vardır. Tembellik nedeniyle başkalarına muhtaç duruma düşmek kadar büyük bir zillet düşünülemez. İslam'da çalışıp kazanan yani üreten insan, Allah'ın sevgili kuludur. En kötü şartlar altında dahi çalışmak başkalarına yük olmaktan daha iyi görülerek övülmüştür. Şunun iyi bilinmesi gerekir ki, dünya ve ahiret için çalışmak dini bir vecibedir. İslam dini, hangi meslekten olursa olsun meşru olduğu takdirde rızık temin etmenin bir ibadet olacağını ilan etmiştir. Kur'an ve Hadis'ler, insana çalışmayı emretmiş, miskinliği, ataleti ve tembelliği yasaklamıştır. "Nefsimi azdırmayayım" diyerek bir lokma-bir hırkaya razı

olmak, çalışmamak, tembellikten doğan fakirliği meziyet kabul etmek gibi İslam'ın izzetine ters düşen düşünce ve davranışlara rağbet etmek gibi bir anlayış hiçbir yönüyle İslam'a mal edilemez. Kur'an-ı Kerim'de çalışmayla ilgili pek çok ayetin var olduğunu görmekteyiz: “İnsan için çalıştığından karşılığında başka bir şey yoktur. İnsanın yaptığı amelin karşılığı mutlaka görülür, sonra yaptıklarının karşılığı ona tamamen verilecektir” (Necm: 39-41). “Herkes kazandığının karşılığı verilir ve onlara haksızlık edilmez” (Casiye: 22). “Şüphesiz Ben, erkek olsun, kadın olsun içinizden çalışanın emeğini zayi etmem” (Al-i İmran: 195). “(Cuma) namazı kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan arayın” (Cuma: 10). Başka bir ayette de şöyle buyrulur: “Allah'ın sana verdiği nimetlerle ahiret yurdunu da gözet. Dünyadaki nasibini de unutma” (Kasas: 77). İslam'da dünyadan el-etek çekme anlayışına asla yer yoktur (Sancaklı, 2008: 308).

Hz. Peygamber de hadislerinde en güzel, en temiz ve en onurlu kazancın el emeği, alın teri ile elde edilen kazanç olacağını (Hanbel, 141) ve bu yolun peygamberler yolu olduğunu belirtmiştir. “Hiçbir kimse elinin emeğinden daha hayırlı lokma yememiştir. Allah'ın peygamberi Davud Aleyhisselam da kendi elinin emeğini yedi” (Buhari, 15). “Yediğiniz en temiz lokma, kendi kazancınızdan olan lokmadır” (Tirmizi, Ahkam, 22; İbn Mace, Ticarat, 64; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 179; VI, 162). “İnsanın yiyip içtiklerinin en helal (ve bereketli) olanı, çalışıp kazanarak elde ettiğidir” (İbn Mace, Ticarat, 1).

Görüldüğü üzere İslam, yeryüzünün en izzetli mahlûku kabul ettiği insanın onurunu korumak ve toplumsal hayatın dengesini gözetmek adına çalışmayı kutsal kabul etmiş ve kişinin ibadet kastıyla helalinden çalışmasını emretmiştir. Bununla birlikte dilencilik yerilmiş ve ancak muhtaçlık durumunda el açmak caiz görülmüştür.

İslam fakir, yoksul ve ihtiyaç sahibi kişileri yalnız bırakmamış; onların ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli tedbirleri almıştır. Bu tedbirler arasında devlet yardımı, zekât, fitr sadakası, fidyeye, kurban, farz veya vacip olmayan sadakalar, kefaretlar, vakıflar gibi zorunlu olan ve olmayan ibadet şekilleri vardır. Kardeşlik anlayışı da burada önemli rol oynamaktadır. “Müminler birbirlerini sevmekte ve merhamet etmekte bir vücut gibidir. Onun herhangi bir uzvu rahatsızlandığı vakit,

diğer uzuvları da rahatsız olur ve onun için ızdırap çekerler” (Buhari, Edeb, 27; Müslim, Birr, 65). İslam tarihinde Hz. Peygamber döneminden itibaren toplumda fakirlerin gözetilip korunması ve fakirlikle mücadele edilip toplumda muhtaç kimsenin bırakılmaması yönünde ciddi tedbirlerin alındığı bilinmektedir. Bir hadiste; “Kim geride bakıma muhtaç kimseler bırakırsa, onların bakımı bize, geride mal bırakanın malı da mirasçılara düşer” buyurulmuştur (Buhari, Edeb, 27; Müslim, Birr, 65). İslam dini yoksullukla mücadeleyi hem ferdi hem de toplumsal bir vazife olarak ortaya koymuş; bununla da kalmayıp yoksula yardım etmeyi, fakiri doyurmayı ve barındırmayı ibadetin bir parçası haline getirmiştir (Nesai, Zekat, 83). Ensar’ın Muhacirlerle kurduğu kardeşlik, Kur’an ve hadislerde infak etmek, başkalarıyla malını paylaşmak gibi sahip oldukları özelliklerden dolayı hem övülür hem de örnek olarak takdim edilir: “Ancak iki kişi gıpta edilmeye değer: Birisi, Allah’ın kendisine Kur’an ihsan ettiği ve gece-gündüz onunla meşgul olan kimsedir. Diğeri de Allah’ın verdiği malı gece-gündüz (fakirlere) infak eden kimsedir” (Buhari, Fedail’ül-Kur’an, 20; Müslim, Salat’ül-Misafirin, 266). “Servet bir Müslüman için ne güzel bir arkadaştır. Yeter ki o servetinden fakire, yetime ve yolcuya vermiş olsun” (Hanbel Müsned, III, 21) buyurulmuştur (Sancaklı, 2008: 311-312).

İslam dininde dilencilikle ilgili bileşenler olan yoksulluk, yoksula yardım, zekât ve sadaka Kur’an’da ve hadislerde yer almaktadır. İslam’da ikiye ayrılan yoksul yardımlarından zekât kurumsallaştırılmış, sadaka ise kişiselleştirilmiştir ve gönüllülüğe dayanmaktadır. İslam’ın beş temel farzından olan zekât, “fakir, miskin, zekât toplamak için görevlendirilenler, kalbi İslam’a ısındırılmak istenenler, köleler, borçlular, yolcular ve Allah yolunda cihat edenler” olmak üzere sekiz grup insana dağıtılmalıdır. Zekât, toplumdaki zengin-yoksul dengesinin sağlanmasına yarayan ekono-politik bir anlama sahiptir. İslam’da yoksul kavramı, fakir ve miskin olarak ikiye ayrılmakta, zekâtın hedef kitlesini de fakirler oluşturmaktadır. Fakir, “asli ihtiyacından fazla zekât verme nisabına malik olmayan kimse” iken miskin, “hiçbir şeyi olmayan kimse”dir. Görüldüğü gibi İslam’da da yardımı hak eden ve etmeyen yoksul ayırımı bulunmaktadır ve yoksullara yardım edilmesi zorunluluğu, yardım etmemenin cezalandırılmasıyla garanti altına alınmıştır. Ancak İslam’da sadaka ve yoksula yardımın hararetle tavsiye edilmesine rağmen, dilencilığe koşulsuz bir hoşgörülle bakılmamaktadır (Kalfa-Topateş, 2015: 52-53).

İslam’daki yardımlaşma kültürü, her ne kadar dilencilerin suiistimaline açık olsa da işin özünde İslam dilenciliği asla hoş görmemiştir, hatta ciddi anlamda yermiş ve mücadele etmiştir. Örneğin; Hz. Ömer bir gün kapısına gelen bir

dilencinin doyurulması için hizmetçisine emir vermiştir. Doyurulduktan sonra adamın tekrar dilendiğini işitince hizmetçisine, “sana şu adamı doyur demedim mi?” diye çıkmıştır. Hizmetçi, adamı doyurduğunu söyleyince Hz. Ömer dilenciye bakmış ve elinin altında ekmekle dolu bir çuval görmüştür. Bunun üzerine öfkelenerek, “sen ihtiyacından dolayı dilenen biri değil tüccarsın!” diyerek adamın çuvalını çekip içindekileri sadaka develerinin önüne boşaltmıştır. Ardından eline sopayı alarak adamı dövmüştür. Bir yandan da, “sen dilenci değil tüccarsın!” diye söylenmiştir. Yine birisi Hz. Peygamber’den bir şeyler istemiş, Hz Peygamber de vermiştir. Adam ayağını eşikten dışarıya atınca Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: “Eğer dilenmenin günahını bilseydiniz, hiçbiriniz bir şeyler istemek için bir adım bile atamazdınız” (Nesai, Zekat, 83). Bu gibi mesajlarda başkasından yardım istemenin hem onur kırıcı hem de uhrevi cezalar gerektiren bir tutum olarak gösterilmesi sahabeleri derinden etkilemiştir (Sancaklı, 2008: 312-318). Bir hadisinde Peygamber Efendimiz “Bir kimse sürekli insanlardan dilenir, sonunda kıyamet günü yüzünde bir parça et olmaksızın gelir” (Buhari, Zekat, 752) buyurmasına rağmen İslam tarihinde dervişlik ya da başka kisveler altında bir çeşit dilencilik yoluna gidilmiştir.

Çalışıp kazanmayı terk ederek bütün zamanı ibadete ayırmanın ve rızık konusunda Allah’a tevekkül etmenin dini bir tavır olduğuna inanan dervişler geçim sıkıntısı çekince dilenmek zorunda kaldıklarından Cüneyd-i Bağdadi gibi ünlü sufiler sadakalarını dervişlere veren servet sahiplerini övmüşlerdir. Tekkeler kurulduktan sonra dervişlerin eline “keşkül-i fukara” denilen bir çanak verilmiş, bunu alan derviş “şey’en lillah” diyerek topladığı sadakaları ve erzakı tekkeye getirmiştir. İlk sufiler arasında yaygın olmayan dilencilik sonraki asırlarda yaygınlaşmış ve birtakım dilenci derviş zümreleri ortaya çıkmıştır. Uzun saçlı, sakallı, yırtık ve yamalı cübbeli, derbeder görümlü dervişler, dualar ve ilahiler okuyarak, bazen halkın keramet saydığı acayip hareketler yaparak özellikle üç aylarda ve hasat zamanlarında dolaşmış ve bu yoldan geçimlerini sağlamışlardır (Toksarı, 1994: 298-300).

Bahsi geçen bu zümrelerden biri de Osmanlı devletindeki tasavvuf anlayışında “marjinal bir sufi kolu” olarak ifade edilen kalenderilerdir (Anar ve Özbay, 2013: 1-27). Yine İstanbul’da dilenciler üzerine yapılan bir çalışmada Laleli’de imamlık yapan bir katılımcı, insanlara salavatlar okuyarak yaklaşan, nefislerini terbiye ettiklerini iddia eden Seyyahlar denen Adanalı bir dilenci grubundan bahseder (Coşkun, 2010: 97).

Sonuç olarak, her ne kadar İslam dini çalışmayı ve helalinden kazanmayı teşvik etmiş ve her ne kadar dilencilik/dilenme kınanmış olsa da dilencilüğün hinterlandındaki en büyük varoluş sebeplerinden biri halen dini duygular olmaya devam etmektedir.

1.3. Dindarlık-Dilencilik İlişkisi

1.3.1. Dindarlık Olgusu

Dinin bireydeki ve toplumdaki izdüşümü olarak tarif edebileceğimiz dindarlık, kişinin inandığı dini, yaşamına yansıtma biçimidir. Dindarlık, kuşkusuz, izafî bir kavramdır ve din tanımlamalarından bağımsız olarak ele alınamaz. Hatta din kavramının tanımında ortaya çıkan çeşitlilik ve bundan kaynaklanan belirsizlik çoğu kez dindarlık kavramı için de geçerlidir. Bu nedenle öznel bir deneyim de olan dindarlığın kesin bir tanımının yapılması güç görünmektedir. Zira her din, her toplum, her tabaka hatta her yaşam tarzı kendi inanç ve ibadet yapısına göre farklı dindarlık biçimleri oluşturacaktır (Kurt, 2006: 266).

Diğer sosyal bilim dallarında olduğu gibi, din sosyolojisi alanında yapılan çalışmalarda da ana sorun, dini tanımlama ve dindarlığı ölçebilmedir. Dindar bir kimse ibadetlerini yapan biri olarak tanımlanırsa, dindarlığı somut dini pratiklerle ölçmek ve değerlendirmek araştırmacıya kolaylıklar sunabilir. Dine bağlı bir insan olmak, yalnızca, inanç esaslarını bütünüyle kabul etmek olarak tanımlanırsa, bazı ölçme problemleriyle karşılaşılır. Keza dindarlık duygu, düşünce, ahlak ve etki boyutlarıyla ele alındığında da benzer sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Son noktada benimsenen din ve dindarlık tanımının araştırılan toplumsal alanı değerlendirmede kullanılan yöntemi etkileyeceği açıktır. Bu yüzden dindar teriminin ne anlama geldiği üzerindeki tartışmalar, araştırmacıları dini tecrübe ya da dindarlığın temel boyutları dizisi geliştirmeye itmiştir (Akgül, 2004: 19).

Din-dindar ve dindarlık birbiriyle iç içe üç kavramdır. “Din, aşkın varlıkla (mutlak kutsal) ilgili iman hâlindeki inanç hükümlerinin kişinin ve toplumun hafızasında muhafaza edilmiş, davranış hâline getirilmiş ve böylece kişiye ve topluma bir hayat biçimi sunan/sağlayan normlar sistemi” olarak tanımlandığında, tanımın dindar ve dindarlığı da içerdiği anlaşılacaktır. Tanımdan hareketle “dindarın,

din özelliği taşıyan herhangi bir dini kabul eden, benimseyen ve davranış hâline dönüştüren kimseyi”; “dindarlığın ise din özelliği taşıyan herhangi bir dinin kabulü, benimsenmesi ve davranış hâline getirilme derecesini ifade ettiği söylenebilir (Arslantürk, 2006: 239).

Dindarlık psikolojik olduğu kadar sosyolojik bir olgudur. Aşkın varlığa ram olan kişi onun emrettiği şekilde hayatını düzenlemek zorundadır. Aşkın varlığın katında yer edinebilmesi ve onun sevgisini kazanabilmesi veya gazabından kurtulabilmesi onun emir ve yasaklarına uyma durumuna bağlıdır. İşte aşkın varlığın bu emir ve yasaklarına uyma derecesi de kişinin dindarlık ölçüsü olmaktadır. Kişilerin ortaklaşa aşkın varlık inancı ise bu inancın toplumsallığı anlamına gelir. Ortak inançlar ve bu inançlara dayalı ortak davranışlar da din olgusunu toplumun bir parçası yapar (Arslantürk, 2006: 239).

Dindar kişi, yaşamında dinin bütün motiflerini ele alma çabası içerisinde olmasına rağmen bu çabası her zaman sonuç vermemektedir. Dindar bireyler Tanrı’ya, öte dünyaya ve örgütlü dine inanmaya hayatlarında merkezi bir yer veren kişilerdir (Dillon ve Win 2014: 263). Dindarlar dini tecrübeyi yaşamaları bakımından farklılık göstermektedirler. Din sosyologları, dini tecrübenin bireysel ya da toplumsal hayatta tezahür eden biçimlerini farklı açılardan ele alıp kategorize etmişlerdir.

Örneğin; bunlardan Glock, dini hayatın gözlenebilir dört boyutu olduğunu ifade ederek bu boyutları; “tecrübî, ritüalist, ideolojik ve konvansiyonel boyut olarak sıralamaktadır. Glock'un daha sonra Stark ile birlikte gerçekleştirdiği araştırmada, bireysel dini tecrübenin objektifleşen boyutları bundan biraz daha farklı bir tasnife tabi tutulmuştur. Bu yeni tasnife göre; herhangi bir dini yaşayışın gözlemlenebilir olması, inanç (belief), dini pratikler (practice), tecrübe (experience), bilgi (knowledge) ve etkiler (consequences) boyutu olmak üzere beş boyutta gerçekleşmektedir.

Dinin inanç boyutu ile dindar insanın belli inanç ilkelerini bileceği beklentisi ifade edilir.

Dinin pratik (ibadet, ritüel) boyutu, din mensuplarının yerine getirdikleri bütün dini pratikleri içine alır.

Dinin tecrübe (duygu) boyutu ile dindar insanın inandığı dinin tecrübi esaslarını, hayatının herhangi bir döneminde ya da mütemadiyen yaşadığı ve kendi âleminde bu tecrübeye katıldığı düşünülür.

Dinin bilgi boyutu ile bütün dinlerin müntesiplerinden asgari düzeyde de olsa bilmelerini istediği temel inanç ilkelerinin ve kutsal metinlerinin olduğu düşünülür.

Dinin etkileme boyutuna gelince, bu boyut diğer dört boyuttan farklıdır. Çünkü bu kategori ile birey olarak insanın, dini inanç, pratik,

tecrübe ve bilgisinin bütün dünyevi sonuçları özetlenmiş olmaktadır. Başka bir ifadeyle, insanların neyi yapmaları ya da neden kaçınmaları ve hangi zihniyete sahip olmaları gerektiğini belirleyen dini metinlerin pratik sonuçları burada görülebilir. Dinin bu boyutu, insan-Tanrı ilişkisinden çok insanlar arası ilişkilerde ortaya çıkmaktadır (Çapcıoğlu, 2009: 151).

Dindarlık kavramına din psikolojisi açısından bakıldığında ise her dinin olgusal düzeyde psiko-sosyal bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bireyin dindarlığına vurgu yapıldığında aslında onun kendi inanç alanı içindeki bireysel gerçeklik durumu hakkında da bir bilgiye sahip olunmaktadır. Çünkü inancın ruhsal ve fiziksel işaretleri içinde birey, Tanrısal gerçekliğe bulunduğu sosyal konumundan hareketle bir bağ kurmakta, bu şekilde dini, kendi yaşamının işlevsel bir belirleyicisi olarak ele almaktadır (Subaşı, 2002: 19).

Çok yaygın olarak bilinen dindarlık tanımları arasında yer alan öğelerin hemen hemen aynı olduğu ve bu tanımların genellikle bireyin dini tutum ve davranışlarının gündelik yaşam konusundaki yansımalarına dikkat çektiği bilinmektedir. Toplumun, üzerinde uzlaşma sağladığı bütün dinsel tutum, davranış ve tecrübelerin, dindarlığın bir ifadesi olarak kabul edilmesi ve incelenmesi deneysel bir araştırmaya konu edilebilmesi ile mümkün olmaktadır. Sonuç olarak dindarlık, bireyin din ile oluşturduğu bağlılık düzeyinin subjektif ifadesi olarak ele alınmaktadır (Subaşı, 2002: 24).

Görüldüğü üzere her ne kadar bilimsel bir tanım yapılmaya çalışılmışsa da dindarlık kişiye özel bir tecrübe olarak kabul edilmektedir.

1.3.2. Dindarlık-Dilencilik İlişkisi: Bir Literatür Değerlendirmesi

Tarihin hangi dönemine bakılırsa bakılsın, dine duyulan ihtiyacın hissedilmediği bir ülke veya topluluk görmek mümkün değildir. İnsan her yerde ve her zaman, daima kendisinden yüce bir varlığa sığınma, ondan yardım isteme ihtiyacını duymuştur. Nitekim insanlık tarihi, arkeolojik incelemeler, mukaddes kitap ve dini mahiyetteki metinlerde de bu gerçeği ortaya koymuş bulunmaktadır. Eski Yunan ahlâk bilginlerinden Plutarkhos (M.S. 64-139) “Dünyayı dolaşınız, duvarsız, edebiyatsız, kanunsuz, servetsiz şehirler bulacaksınız. Fakat mabedsiz ve mabudsuz

şehir bulamayacaksınız” sözleriyle dine olan ihtiyacın mabed ve mabud açısından önemini dile getirmiştir.³

Yine ünlü dinler tarihçisi Ninian Smart “İnsanlık tarihini ve yaşamını anlamak için dini anlamak gerekir” diyerek dinin insanlık tarihindeki önemine vurgu yapmıştır (Aydın, 2014: 17).

Din olgusu, toplumlar için bir yücelme vesilesi iken bireyler için, iyi bir insan olmaya ve hayatı anlamlı hale getirmeye vesiledir. Dinlerin temel amacı fonksiyonları itibarıyla insanlığa huzur ve güven vermektir. Bunu da temel inanç, ibadet ve topluma dönük kurallarıyla gerçekleştirirler. Dünya ve insanlık var oldukça din olgusu da var olacaktır. İnsanların farklı farklı oluşları hayatın tüm alanlarında olduğu gibi dini yaşantıda da farklılıklar görülmesinin temel sebebidir.

Dini hayattaki bu farklılıkların gösterilebilmesi için sosyolojide çeşitli tipolojiler geliştirilmeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu tipolojiler dindarlığı, insanın iman-amel temelinde ortaya koyduğu dini tutum, deneyim ve davranış biçimini, dini yaşantıyı ve dindarca hayatı, inanılan dinin emir ve yasakları doğrultusunda yaşamayı ifade eden ve inanç, bilgi, tecrübe, duygu, ibadet, etki, organizasyon gibi boyutları olan bir olgu olarak tarif etmeye çalışmışlardır. Belirtmek gerekir ki din kavramında ortaya çıkan farklılıklar ve bundan kaynaklı belirsizlikler dindarlık kavramı için de geçerlidir (Erkol, 2004: 62).

Dinler yapıları gereği mütevazı yaşamı dinin ruhuna daha uygun görmüşlerdir. Aslında servet biriktirmek ve mal kazanma konusundaki aşırı hırs yerilse de dünyaya yönelmiş tabii ve arkaik dinler, bir şeye sahip olmak için girişilen çabaları onaylamaktadırlar. Mesela Veda ilahilerinde sürü ve mülkiyet Tanrılarına yalvarılır. Yine onların çok yakın akrabaları olan İranlılar mülkiyete önemli bir değer atfetmektedirler. Bunun için ev sahibi olan, olmayandan, mülkiyet sahibi olan, mülkü olmayandan daha değerli kabul edilmektedir. Dünyayı tasvip eden İslamiyet ise mülk edinme konusunda tamamen pozitif bir tutum içinde olmuştur. Hatta Müslümanların mülkiyet sahibi olabilmeleri için mülkiyet ve miras hukukunu İslam ortaya koymuştur (Mensching, 2004: 107).

---

³ (<https://eodev.com/gorev/2946015>). (Erişim Tarihi: 12.05.2019).

Görüldüğü gibi dinler sürekli olarak insanların ekonomik hayatlarını dizayn etme potansiyeli taşımaktadırlar. Kur'an-ı Kerim'de çalışmaya, emeğe büyük önem atfedilmiş ancak mal biriktirmek yerilmiştir. Örneğin; çalışmayla ilgili "Doğrusu insanın çalıştığından başkası kendinin değildir" (Necm: 39) buyurulmuştur ve mal yığmanın yanlışlığı üzerine "Vay haline, iftira atanın, ayıp- kusur arayanın; vay haline, o kişinin ki servet biriktirir. Ve onu bir kalkan sayar. Zanneder ki serveti onu sonsuza dek yaşatacak. Hayır, tersine, öteki dünyada çökerten bir azaba terkedilecektir o" (Hümeze: 1-5), denilmiştir; mal yığmak, olumsuz bir davranış örneği olarak ortaya konmuştur. Bununla birlikte el açanı boş çevirmemek, isteyeniyi azarlamamak esastır.

Buradan da anlaşılacağı üzere İslam Müslümanı çalışmaya teşvik etmekte ancak mal stokçuluğu yapmasına da müsaade etmemektedir. Yapılacak şey kazanılan malın piyasaya sürülmesi ve yoksulla paylaşılmasıdır. Dindarlık-dilencilik ilişkisi söz konusu olduğunda bunu yoksulluk olgusundan bağımsız değerlendirmek mümkün olamamaktadır. Çünkü her ne kadar iki farklı olgu olsalar da dilencilik sürekli olarak yoksullukla birlikte anılmaktadır ve hinterlandında yoksulluğun kaynaklarından beslenmektedir. Kullandıkları jargon, davranış ve giyim biçimleri onları otomatik olarak yoksulluk evrenine ait göstermekte ve para veren vatandaş da dilencilere bu sebeple para vermektedir. Yapılan saha çalışmasında elde edilen bulgular da bunu kanıtlar niteliktedir. Bu alanda yapılan en önemli saha çalışmaları Suvat Parin'e ait "Dilencilik Yoksulluk İlişkisi" adlı çalışma, Aslıcan Kalfa Topateş'in "Dilenciler: Türkiye'de Yoksulluk ve Dilenme Kültürü" adlı doktora tezi ile yine Van ilinde yapılan Adem Palabıyık'a ait "Yoksulluk ve Dilencilik" adlı yüksek lisans tezleri olmuştur.

"Dilenci ile toplum arasında ekonomik, dinsel ve kültürel vurgulara sahip tutum ve alışkanlıklarca yürütülen ilişkinin bir sonucu olarak şekillenen dilenme eyleminin kol gezdiği toplumsal gözenekler, dilencililiğin mümbit yaşam arterlerini oluşturmaktadır." diyen Parin, toplumsal düzlemin, dilencileri/dilencililiği meşru addeden kesiti ya da kesitlerinin bir tür olarak dilencilik davranışına barınak oluşturduğunu belirterek, bu barınağın oluşumuna yol açan algılama ve davranış biçiminin geri planında dinsel tutum ve yorumların, geleneksel dayanışma

kalıplarının ayrıca yoksulluk evreninden devşirilen imaj, imge ve söz takımlarının olduğunu vurgulamaktadır (Parin, 2010: 26-27).

Sorunun kapsamı göz önüne alındığında konuyla ilgili yapılan çalışmaların yeterli düzeye ulaşmadığı görülmektedir. Ülkemizde de dilencililiği ortaya çıkaran nedenleri tespit etmek amacıyla son zamanlarda çeşitli araştırmalar yapılmış ufak da olsa çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda 2008 yılında İstanbul'da yapılan ve Suvat Parin tarafından yayına hazırlanan “Bir Kent Sorunu Dilencilik: Sorunlar ve Çözüm Yolları Sempozyumu” en önemli çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada geçmişten günümüze dilencilik sorununun serüveni, dilencililiğin hukuki boyutu, dilencililiği ortaya çıkaran etmenler, dilencililiğin görünümleri ve dilencilikle ilgili çözüm önerileri kapsamlı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda ister dilencililiğin sebebine inme gayesi olsun isterse çözüm geliştirme çabaları olsun mutlaka yoksulluk olgusu göz önüne alınarak yapılmaya çalışılmıştır. Örneğin; Osmanlı döneminde dilencililiği bitirme adına fakirlikle başa çıkma yoluna gidilmiştir. Bu nedenle mücadele etmek amacıyla öncelikle vakıflar kurulmuş ve çalışmalar bu vakıflar eliyle yürütülmüştür. Müslümanlardaki sadaka-i cariyeye anlayışı bu vakıfların ayakta durmasındaki en büyük etken olmuştur. Vakıf kuruluşları olan imarethanelerde fakirlere yemek verilmiş, Tabhaneler denilen yerlerde yoksullar misafir edilmiştir. Yine vakıf niteliğinde olan Bimarhaneler ve Darüşşifalarda yoksul insanlar ücretsiz tedavi edilmiştir. Hatta avarız vergisini ödeyemeyen fakirler için Avarız vakıfları bile kurulmuştur (Sarısaman, 2008: 123).

Toplumlar tarafından hiçbir zaman sevilmeyen devlet tarafından sürekli kontrol altına alınmaya çalışılan dilencilik faaliyeti tüm yasak ve sınırlamalara rağmen sürekli varlığını devam ettirmiştir. Bu devamlılığın ana besleyicisi ise din olmuştur. Dindar insanlar beslendikleri dini öğretinin etkisiyle, yanlış bulsalar da dilenenlere yardım etmeyi bir dini görev olarak görmeye devam etmişlerdir. Dinin/dindarın hamiliğinde dilencilik bir meslek halini alarak varlığını devam ettirmiştir. Öyle ki dilencilik edebiyat sosyolojisine bile konu olmuştur.

Anar ve Özbay'ın hazırlamış oldukları konuyla ilgili makalede, İslam tasavvufundaki bazı şeyhlerin, mürit olmak isteyen kişileri sınamak için onlara nefse ağır gelecek işler verdikleri belirtilmektedir. Benliğini muhafaza eden müridin nefisini terbiye edebilmesi için ona farklı işlerle birlikte dilencilik de yaptırılmıştır. Her ne kadar tasavvuf literatüründe nefsi köreltmek için bu tür ritüellerin icra edilmesinin önemi kabul edilse de nefis mücadelesine giren müridin niteliği, bu faaliyeti hangi dönemde icra ettiği ve hangi tarikata mensup olduğu da dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Çünkü nefsi terbiye etmek için yaptırılan bu tür işler ve özellikle de dilencilik faaliyeti, bireyde ve toplumda olumsuz etkiler bırakabilmiştir. Bunun en büyük örneğini Osmanlı dönemindeki “marjinal bir sufi” kolu olarak bilinen Kalenderiler olmuştur. Bunlar nefislerini aşağılamayı, böylece onun hâkimiyetinden kurtulmak için dilenmeyi tarikat erkânından saymışlardır. Kalenderi sûfilerin *cer*'e çıkmak olarak nitelendirdikleri dilencilik bazen keşkül olarak da bilinirdi. Bununla ilgili Mesihî'nin bir beytinde zengin kapılarında dilencilik yapan, keşküllü bir “abdâl” tasvir edilir.

“Pâdişahâ kapına dervâzeeye gelmiş durur

Çarh sâildir yanında keşküle benzer hilâl”

Şiirde de görüldüğü gibi hangi tarikate mensup olurlarsa olsunlar acıktıklarında keşküllerini uzatarak “Yâ Ali, Yâ Şah” sözleriyle dilenirlermiş. (Anar ve Özbay, 2013: 5-6)

Dilencilik her ne kadar yoksulluk argümanlarıyla karşımıza çıksa da tarih boyunca dini kaynaklı bir çok dilencilik faaliyeti de olmuştur. Bunlardan bir tanesi de klan toplumu halinde Lübnan dağlarında dış dünyadan habersiz yaşayan, Aziz Maron'un öğretilerine mensup Marûnilerdir. Avrupa'da dilencilik denildiğinde akla gelen ilk gruplardandır. Marûniler Lübnan'da 1873-1882 yılları arasında mutasarrıflık yapmış olan Rüstem Paşa'nın Babıali'ye sunmuş olduğu arızasına göre Avrupa ve Amerika'ya dilencilik maksadıyla gidenler esafil-i nasdan ve ruhbandan olmak üzere iki sınıftır. Ruhban sınıfından olan dilenciler bizzat Marûni patriği tarafından gönderilirdi. Münferit olarak dilencilik yapanlar dahi önce Kudüs'e

uğrarlardı. Ve yanlarında mihli bir çantayla Avrupa'nın ve Amerika'nın Katolik memleketlerine giderlerdi (Uygun, 2011: 194).

Yine benzer şekilde tarihte Tukrûfler olarak bilinen Afrika'dan gelen dilenciler vardır. Bunlar Hicaz bölgesine hac farızasını yapmak amacıyla giden ancak geri dönmeyip dilencilik yapan kimselerdir. Afrika'daki Alman sömürgelerinden (Ruanda, Burundi, Tanzania, Mozambik) ibadet amacıyla giden bu kimseler geri dönmeyip dilencilik yaparak geçimlerini sağlamışlardır. Ancak etrafı aşırı derecede kirletmeleri ve sağlıksız koşullar oluşturmaları nedeniyle Hicaz Emirliği tarafından yasaklar getirilmiş, merkeze şikayetler edilmiş ve Alman yetkililerle çözüm adına iletişim kurulmaya çalışılmıştır. Osmanlı arşivlerinde bu yazışmalarla ilgili belgeler bulunmaktadır (Eliaçık, 2008: 295-296).

Görüldüğü üzere dilencilik farklı ülke ve toplumlarda da varlığını sürdürmüş ve sürdürmeye de devam etmektedir. Yine konuyla ilgili Özgür Taburoğlu'nun "Toplumsal Dayanışma, İşbölümü ve Dilencilik" adlı doktora tezi Türkiye ve Almanya'daki olguya yaklaşımı ortaya koyma adına önemli bir çalışma olmuştur.

İster bir meslek olarak yapılınsın, isterse nefis terbiyesi ya da gerçekten ihtiyaçtan dolayı yapılınsın, dilencilik halk nezdinde hoş görülmediği bir gerçektir. Bu gerçeğe rağmen insanların para vermeye devam etmelerinin bir çok psikolojik ve sosyolojik nedeni olduğu aşıkardır. En yakın arkadaşımızın dahi evine giderken haber verip, randevulaştığımız bu dönemde dilenciler istisnasız her yere çok rahat girmekte ve pervasız davranabilmektedirler. Onların bu rahatlıkları/rahatsızlıkları insanlar tarafından hoş görülme de para vermeye devam etmektedirler. Bunun en büyük sebebi dilencilerin insanların duygularına hitap ediyor olmalarıdır.

Konuyla ilgili makalesinde Gökalp, dilencilerin insanların davranışlarını ve düşüncelerini yönlendirmek için bir takım eylemlerinin olduğundan bahsetmektedir. Yazara göre menfaat sağlamak için yapılan bu eylemler duygunun gücünden beslenmektedir. Dikkat edilirse dilencilikte duygular özellikle de acıma duygusu önemlidir. İstenilen etkiyi yaratmak için dilin ve duyguların gücünü kullanmak şayet dilencilik bir meslek ise bu mesleğin sırlarındandır. Aristoteles'in belirttiği gibi insanı biyolojik olarak tanımanın yanında psikolojik olarak tanımak da gerekir.

Aristoteles yaşlılık, bedensel yaralanmalar ve eksiklikler, açlık gibi motifleri acı veren şeyler olarak tanımlamaktadır. Burada vatandaşı dilenciye para vermeye iten şeyin de bu acıma duygusu olduğunu belirten Aristoteles, bu talihsizliğin bizim başımıza gelme olasılığının bizi o dilenciye acımaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Burada insanların zaaflarını iyi bilip bunu kullanmak ve menfaat temin etmek esas hedeftir. Aynı şekilde dini duygular da insanı bu anlamda mahkum etmektedir. “Allah rızası için bir sadaka” diyen bir dilencinin kullandığı bu ifadede verilmeye çalışılan mesaj tamamen duygusal bir mesajdır. Burada dilenen kişi karşıdakinin dini değerlerine ve onun duygusal arka planına hitap etmektedir. Bu mesajın sınırları mesajın muhatabının akli bir değerlendirme yapmasına değil, duygusal bir değerlendirme yapmasına yöneliktir. Bu durumda aklın öngördüğü bir karar yerine duygunun belirlediği bir karar verilmesi ve dilenen kişinin istediği gibi bir sonuç çıkması kaçınılmazdır (Gökalp, 2008: 392-394).

Bir dilenci için Müslüman bir memlekette elbetteki hedef kitle dindarlar olacaktır. Ramazan ayı ve Cuma günleri dilencilerle en sık karşılaşılan zaman dilimleridir. Dilencilikle ilgili İstanbul evreninde yapılan bir çalışmada katılımcılara dilencilerin en çok hangi semtleri mesken edindikleriyle ilgili yöneltilen bir soruda alınan cevap durumu izah etmek açısından önemlidir. Soruya din görevlilerinin verdiği cevaplar şu şekilde olmuştur:

“İnsanların kalabalık olduğu alanlar: Fatih Camiinin etrafı. Eyüp Camiinin etrafı Yeni Caminin etrafı. Git bak Dolmabahçe'nin etrafında bir tane bile dilenci yok. Üsküdar Camiinin yanında var” (03, E, Din Adamı, Eyüp) (Coşkun ve Erkilet, 2010: 181).

“Dini bölgeler, cami çevreleri, sosyete kesimin takıldığı türbeler” (32, E, Din Adamı, Laleli) (Coşkun ve Erkilet, 2010: 182).

Bu çalışmada da görüldüğü üzere dilenciler daha çok dindar insanların yaşadığı yerleri mesken tutmakta ve buralarda dilenmeye devam etmektedirler. Olay arz talep meselesi olarak ele alındığında dilencilerin kazançlarıyla dindar insanların özellikle de kutsal gün ve gecelerde yaşadıkları yoğun duygusallık, doğru orantılı olmaktadır.

Van ilinde yoksulluk ve dilencilik ilişkisi üzerine yapılan bir nicel çalışmada dilencilere “*Dilenirken ne söylersiniz?*” sorusu sorulmuş, bu soru kapsamında ortaya çıkan tablo dindarlık ile dilencilik arasındaki korelasyonu açıklaması açısından önemli bir veri olmuştur. Tabloya göre “Allah rızası için” (% 52,3) ve “bir ekmek parası” (% 27,4) ifadeleri ön plana çıkmıştır. Özellikle İslam dini açısından Van halkının muhafazakar, dindar ve geleneksel bir toplumsal yapıya sahip olması, dilenciler açısından daha rahat ulaşabilecekleri bir hedef kitle olmalarını sağlamıştır (Palabıyık, 2010: 134).

Yapılan araştırmanın neticesinden de anlaşılıyor ki dilenciler yaşadıkları ortama, dilendikleri toplumsal zeminin ruhuna uygun söz kalıpları kullanmada oldukça profesyonelleşmişlerdir. Muhtemelen diğer söz kalıpları da denenmiş ve tecrübeyle insanları etkileyecek ifadeler ön plana çıkarılmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere dilencilik sorunsalının bir tarafında dini kullanarak para kazanan dilenci varsa; diğer tarafında da beslendiği dini kaynakların yönlendirmesiyle deyim yerindeyse para vermeye meyilli dindar vatandaş vardır.

Gönüllü bir yoksul yardımı olan sadaka, hem İslamiyet’te hem de Hıristiyanlık’ta önemli bir yere sahiptir. Gönüllülük ilkesine rağmen Kur’an ve Hadislerde ciddi teşvikler söz konusudur. Ölmeden önce sadaka vermek gerektiğine (Münafikun: 10-11) ve verilen sadakanın başa kakılmamasına dair uyarılar bulunmaktadır. Ancak tüm bu tavsiyelere rağmen İslam dilencilğe koşulsuz bir hoşgörüyle yaklaşmamıştır. Sadakanın olumlanmasıyla, dilencilğe yönelik tepkiler arasındaki bu çelişki, sadakanın toplumsal eşitsizlikleri kısmen dengelemek amacıyla kurgulanmasına, çalışmanın daha erdemli olacağı düşüncesinin kabulüne dayanmaktadır (Topateş, 2015: 52-53).

Sonuç olarak, dini anlayış/dindarlık ile dilencilik arasındaki ilişki; dilencilerin dilendikleri mekanlar (cami, türbe, mescit vb.), dilendikleri zaman dilimleri (Cuma günleri, Ramazan ayı, kutsal gün ve geceler), kullandıkları söz kalıpları (Allah rızası için, Peygamberin hatırı için, bu mübarek gün hatırına vs.) ve yardım aldıktan sonraki teşekkür cümleleri (Allah razı olsun, Allah cennetine kavuştursun, Allah mizanına koysun, Allah ibadetlerinizi kabul etsin, Allah çoğuna çocuğuna

başılasın vb.) açısından incelendiğinde, dilenciliğin süreğenliğinde dinin dolayısıyla dindarlığın önemli bir yer tuttuğu görülmektedir (Buyrukçu, 2008: 286-287).

2. BÖLÜM: METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu, sosyal bir problem olan dilencilik beslendiği temel dinamiklerden biri olan dinle/dindarlıkla ilişkisini inceleme oluşturmaktadır. Bu çalışma kapsamında dilencilik olgusu ile yine kendisi gibi kadim bir geçmişe sahip olan din olgusu arasındaki bağıntı Tatvan evreninde dindarlık-dilencilik ilişkisi çerçevesinde ele alınmıştır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de sorun olmaya devam eden dilencilikle etkin mücadele edilmek isteniyorsa; öncelikle dilencilik oluşturucu ve devamlılığını sağlayan dinamikler iyi analiz edilmelidir. Bu dinamikler kapsamlı bir şekilde tahlil edilmeden, doğru teşhisler konulmadan uygulanmak istenen tüm sosyal politikalar eksik kalacaktır.

Yapılan çalışmanın temel amacı, dilencilik ne olduğunu, nasıl görüldüğünü açıkladıktan sonra;

- Dindarlıkla dilencilik arasında nasıl bir ilişki olduğunu,
- Tatvan'daki dindarların dilencilere para verip vermediğini, veriyorsa hangi nedenlerle verdiğini,
- Tatvan'daki dindarların dilencilerin hangi hallerinden etkilenip ne kadar para verdiklerini,
- Tatvan'daki dindarların dini söz kalıplarından etkilenip etkilenmediklerini, kutsal gün ve gecelerde verdikleri paranın değişip değişmediğini,
- Tatvan'daki dindarların dilencilere para verirken dini referans alıp almadıklarını (zekât, sadaka)

ortaya koymaktır. Böylece hali hazırda sosyal hayatın kangrenleşmiş bir uzvu niteliğini taşıyan, aynı zamanda çok yönlü beslenme kaynaklarına sahip dilencilik yapılanmasının dindarlık dolayısıyla da din ayağı ile ilişkisinin tespiti ve bu alanda

kabul edilebilir çözüm önerileri sunmak hedeflenmiştir. Dilencilik üzerine Türkiye’de az sayıda araştırma yapılmış olmasına rağmen son zamanlarda konuyla ilgili akademik anlamda değerli çalışmalar ortaya konmuştur. Yapılan mevcut çalışmalar daha çok dilencileri merkeze almışken bu araştırmada konunun diğer tarafını oluşturan para veren kesim (kendisini dindar olarak tanımlayıp dilencilere para veren bireyler) incelenmiştir. Böylece dilencilğin din/dindarlık ile ilişkisini inceleme anlamında özgün bir çalışma olup alana katkı sağlama adına önemli bir yer tutmaktadır.

2.3. Araştırmanın Problemleri

Çalışmanın çıkış noktası, sosyal bir risk haline gelen dilencilğin devam etmesindeki önemli dinamiklerden olan dindarlık olgusunun, dilencilik ile ilişkisini Tatvan evreninde incelemek olmuştur. Tatvan’da katılımcılarla yapılan görüşmelerde şu problemlere cevap aranmıştır:

- Tatvan’da dilencilikle dindarlık arasında nasıl bir bağıntı vardır?
- Dindarlar yoksulluk ile dilencilik olguları arasındaki farkı nasıl yorumlamaktadır?
- Dilencilere para veren kişiler bu eylemi dini açıdan nasıl yorumlamaktadır?
- Dilencilere para verme pratiğinin sadaka ve zekât yardımı ile ilgisi nasıl kurulmaktadır?
- Dilencilere para vermede bireylerin dindarlıkla birlikte, sosyo-ekonomik pozisyonları ne derece etkilidir?
- Dilencilikle ilgili basına yansıyan olumsuz haberler (zengin dilenciler gibi) veya yaşanan güncel durumlar (ölüm, hastalık vs.) dilenciye para verme pratiğini nasıl etkilemektedir?
- Dindar insanlar sadaka verme eylemini toplumsal dayanışma açısından nasıl yorumlamaktadır?
- Dilenciler tarafından kullanılan dini jargon dindar insanlar üzerinde nasıl bir etki oluşturmaktadır?
- Dini bir referansla verilen sadakalar dilenme davranışının süreğenliğini nasıl etkiler?

- Müslüman bir toplumda dilencilik sorununa çözüm bulma noktasında dindar insanların ne gibi katkıları olabilir?

2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni olarak Bitlis ili Tatvan ilçesi belirlenmiş; katılımcı olarak 18 yaş üstü kişiler seçilmiştir. Tatvan'ın dini eğitim çevrelerine sahip olma bakımından önemli bir yere sahip olması bu seçimde etkili olmuştur. Örneklem grubu farklı meslek gruplarından rastlantısal sayılabilecek şekilde seçilmiştir. Cinsiyet farklılıklarının görülebilmesi amacıyla kendisini dindar olarak tanımlayan 10 erkek, 10 kadın katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Yapılan mülakat çalışmasında da katılımcıların kendilerini dindar olarak tanımlamalarına dikkat edilmiştir. Bu anlamda kendilerini dindar olarak tanımlamaları yeterli görülmüştür. Bu kişilerin dindarlık düzeyleri ile ilgili bir derecelendirme yapılmak yerine onların kabul ettikleri mevcut dindarlıklarıyla dilencilik arasındaki ilişkiyi incelemek öncelikli hedef olarak belirlenmiştir.

2.5. Veri Toplama Teknikleri ve Analiz

Bir araştırmanın güvenilir ve geçerli olması için doğru yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Bilimsel araştırmalarda en çok kullanılan yöntemlerden biri de görüşme ve mülakat tekniğidir. Kişiyi daha yakından tanıma, anlık soru sorma ve karşısındaki hissiyatını anlama açısından mülakat tekniği sosyal bilimlerde önemli bir yer tutmaktadır.

Alan araştırması 2 aylık bir süreçte araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. Alanla ilgili daha önce yapılan gözlemler ve kazanılan deneyimler dışında yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile veriler elde edilmiştir.

Araştırma kapsamında yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. 10 kadın ve 10 erkek katılımcıyla yapılan mülakatta, dindarların dilencilığe bakış açıları, dilencilik olgusunu algılama biçimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bilimsel etik kuralları gereği görüşmecilerin istemedikleri soruları cevaplamayabilecekleri ve istedikleri zaman mülakatı yarıda kesebilecekleri dile getirilmiştir.

Katılımcılara serbest zaman aralığında cevaplayabilecekleri 14 soru sorulmuş; alınan cevaplar konu bağlamında kategorik olarak değerlendirilip yorumlanmıştır.

2.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Sosyolojik olguların tek bir nedeni ve tek bir sonucunun olamayacağı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacı bu sahada yapılacak çalışmanın sınırlılığının farkında olmalıdır. Her şeyden önce araştırmanın belli bir çevre, belli koşullar ve alternatifsiz olarak sınırlı sayıda bireyle yapılacak olması, çalışmayı daha başlamadan farklı birkaç boyutundan sınırlayacaktır. Bu kapsamda, Tatvan evreninde yapılan dindarlık-dilencilik ilişkisi bağlamındaki çalışma da elbette tüm vatandaşlar için geçerli değildir. Ancak bu alanda yol gösterme ve bir bakış açısı kazandırma aşamasında örneklik teşkil edebilir. Katılımcı seçiminin rastlantısal olması nedeniyle görüşmecilerin büyük bir kısmının eğitim düzeylerinin lisans ve ön lisans düzeyinde olması farklı eğitim seviyelerine ulaşma adına bir sınırlılıktır. Konunun çok farklı boyutlarının olması konuyu kapsama anlamında çalışmayı sınırlamıştır. Yine aynı şekilde araştırma belli bir zaman aralığında yapıldığından, katılımcıların düşünce ve tutumlarının değişebilme olasılığı genel geçer verilere ulaşma noktasında bir sınırlılıktır.

2.7. Araştırmada Karşılaşılan Zorluklar

Her araştırmada zorlukların olduğu aşikârdır, sosyal bilimlerde insan unsurunun da işin içine girmesiyle araştırmacının karşılaştığı zorluğun artması kaçınılmazdır. Tatvan evreninde insanların görüşme yapmaya mesafeli yaklaşması araştırma yapılırken karşılaşılan zorluklardan biri olmuştur. Çalışma esnasında karşılaşılan temel zorluklardan biri de kadın katılımcı bulmak olmuştur. Bu zorluk kartopu örneklem metoduyla aşılmıştır. Özellikle eğitim düzeyi düşük meslek gruplarından kadınların görüşme yapmak istememesi çalışmayı zorlaştıran farklı bir etken olmuştur. Diğer bir zorluk ise kadın katılımcıların sorulan sorulara kısa cevaplar vermiş olmalarıdır. Çapraz sorular sorularak ve düşünmeleri için görüşmecilere fırsat verilerek sıkıntı aşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi düşük katılımcıların, soruları ilk etapta anlamakta zorluk yaşamaları bir tür iletişim engeli haline gelmiş; bu durum da soruyu muhatabın zihin dünyasına ve kelime

dağarcığına uygun hale getirmek için daha fazla çaba harcama sonucunu doğurmuştur. Gerekli açıklamalar yapılarak, muhatabın düzeyine uygun kelimeler seçilip bu zorluk aşılmıştır.

3. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. Tatvan'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı

Van Gölü'nün kuzey-batı kıyısında ve Nemrut Dağı'nın doğu eteğinde kurulmuş olan Tatvan'ın tarihi yaklaşık olarak beş bin yıl öncesine dayanmaktadır. Tatvan'ın içinde bulunduğu bölgeye, milattan önce, sırayla Hurriler, Mittanniler, Urartular, Persler, Roma, Partlar, Bizans ve Sasaniler hâkim olmuşlardır. Bölge Urartular döneminde büyük gelişme göstermiştir. Tatvan ve çevresi, Hz. Ömer döneminde fethedilmiş, daha sonra sırayla Bizans, Emevi, Abbasi, Hamdani ve Mervanilerin hâkimiyetine geçmiştir. 1086 tarihinde Selçukluların, 1514 Çaldıran savaşıyla da Osmanlı'ların hâkimiyetine geçmiştir (Acar, 2008: 33).

“Mezopotamya'yı İran'a bağlayan ticaret yolları üzerinde olması sebebiyle Bitlis ve haliyle Tatvan, tarih boyunca, devletlerin ilgisini çekmiştir. Bu nedenle bünyesinde çok farklı eserler barındırmaktadır” (Acar, 2008: 35).

Tatvan nüfusunun büyük bir kısmı Kürt kökenli vatandaşlardan oluşmaktadır. Halkın büyük bir kesimi Sünni-Şafii mezhebine mensuptur. Tatvan'da aşiret yapısı doğunun diğer bölgelerine oranla çok güçlü olmamakla beraber, bazı aşiretler varlıklarını sürdürmektedirler.

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde Tatvan ile ilgili geniş bilgi yer almamaktadır. Tatvan'ın çevresindeki yerleşim yerleri hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler mevcuttur, fakat belki de o günkü şartlarda Tatvan'da dikkati çekecek bir nüfusun olmaması nedeniyle Evliya Çelebi oradan bahsedecek fazla bir şey bulamamıştır. Daha çok sosyal yaşam hakkında bilgi verdiği düşünülürse durum anlaşılabilir hale gelmektedir (Okumuş, 2008: 192).

Tatvan'da demografik yapının yanı sıra sosyal ve iktisadi hayatın canlanmasına önemli katkısı olan gelişmelerden biri de 1940'lı yıllarda Karadeniz'den çok sayıda laz ailenin gelip yerleşmesi olmuştur. Eski Tatvan'a yerleşen bu ailelere devlet ev yapmış, tarla ve arsa vermiş, çiftlikler tahsis etmiştir. Böylece bu aileler Yeni Tatvan'a taşınmaya başlamıştır. İlçe yapıldıktan sonra hızlı bir değişme ve gelişme sürecine giren Tatvan; II. Dünya savaşının sonrasına kadar

sosyal, ekonomik ve kültürel alanda bir hayli sıkıntılar yaşamıştır. Tatvan’da 1966’da kurulan Kalkınan Tatvan Gazetesi⁴ yayın hayatına devam etmiştir. Yine o dönem itibariyle iki adet sinemaya sahip olan Tatvan 1973 yılına geldiğinde iki yazlık, iki kışlık olmak üzere dört adet sinemaya kavuşmuştur (Demirtaş, 2015: 173).

Günümüzde Tatvan Fuarı en önemli sosyal aktivite merkezlerinden biri olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Özellikle her sene yapılan Doğu Anadolu Fuarı şehrin önemli sosyal ve ekonomik faaliyetlerindedir.

“Dışa açık bir ilçe olmasına rağmen gelenek ve göreneklerini halen yaşatmaya çalışan bir toplum söz konusudur. Kız isteme, kirvelik ve düğün gelenekleri modern hayatın erozyonuna karşı halen devam edegelen geleneklerdir” (Demirtaş, 2015: 217).

Tatvan’ın çok fazla devlete ev sahipliği yapmış olması oldukça zengin bir yemek kültürüne sahip olmasına neden olmuştur. Meşhur Büryan yemeği yolu Tatvan’a düşenlerin mutlaka tercih ettikleri lezzetlerden biridir. Geçiş güzergâhında olması hasebiyle sürekli bir ticaret alanı olan Tatvan sınırlarında meşhur tarihi El-Aman hanı mevcuttur. Günümüzde de Bitlis ili içerisinde en fazla konuk ağırlama kapasitesine sahip olan ilçe Tatvan’dır.

2018 verilerine göre nüfusu 72.100 olan Tatvan ilçesi cazibe merkezi olması hasebiyle çevreden çok fazla göç almaktadır. Yazının serin geçmesi dolayısıyla ilçeye özellikle Güneydoğu bölgesinden (Diyarbakır, Batman, Siirt) çok yoğun bir göç yaşanmaktadır.⁵

Ekonomik olarak Tatvan bulunduğu konum itibariyle çevre il ve ilçelere göre daha avantajlı konumdadır. İlçe merkezinde ticaret, sanayi, ulaşım gibi ekonomik faaliyetler yürütülürken, kırsalda daha çok tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Tatvan, sözü geçen önemli konumundan dolayı son yıllarda önemli oranda göç

---

⁴ Görsel için bkz.: Ek-2.

⁵ (https://www.nufusu.com/ilce/tatvan_bitlis-nufusu). (ErişimTarihi:21.05.2019).

almıştır. Bu nedenle ilçe merkezinde ticari faaliyetler ivme kazanmıştır (Demirtaş, 2015: 108).

Van Gölü'nün batı ucundaki en önemli iskele olan Tatvan iskelesi Evliya Çelebi'nin de kitabında değindiği gibi önemli bir güzergahta bulunması hasebiyle her dönem tercih edilen korunaklı bir liman olmuştur. Bu da Van Gölü feribot işletmesinin Tatvan'a taşınmasına yol açan en önemli neden olmuştur (Demirtaş ve Subaşı 2015: 29).

Resmi verilere göre Tatvan Türkiye'nin en gelişmiş ilçeleri arasında ilk sıralarada yer almaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın idareci atama kriterlerine göre Tatvan beş derecelendirme bölgesi içerisinde ikinci sırada yer tutmaktadır. Bugün Tatvan'da sanayi anlamında ileri düzey sayılmasa da bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretildiği fabrikalar mevcuttur. Parke taşı ve bims sektöründe önemli gelişme sağlanmıştır (Demirtaş, 2015: 108).

Tatvan turistik imkanlar açısından gerek bölgenin gerek ülkenin önemli merkezlerinden biridir. İlçe turizm sektöründe bir çok alana hizmet verebilecek düzeydedir. Tarihi eserler bakımından oldukça zengin olan Tatvan flora ve fauna zenginliğiyle de dikkat çekmektedir. İnanç turizmi açısından gerek Müslümanlara gerek Hristiyanlara hitap edecek önemli eserlere sahiptir. Ayrıca İlçede bulunan kaplıca ve şifalı sular sağlık gezginleri açısından önemli bir alternatif olmaktadır. Tatvan sınırları içerisinde oldukça zengin bir tarihi miras yer almaktadır. Kaleler, kiliseler, camiler, eski kentler, hanlar, dikili taşlar... Bunları hepsi görülmesi gereken yerlerdir (Demirtaş, 2015: 58).

Özellikle dünyanın en büyük ikinci kalderası olan Nemrut Dağı ve Gölü kışın kayak severlere hizmet ederken, yazın doyumsuz güzelliğiyle yerli ve yabancı turistlere ev sahipliği yapmaktadır.

3.2. Tatvan'da Dini Yapı

Genelde Bitlis ili, özelde Tatvan ilçesi tarih boyunca bölgede ilmin membaı olarak bilinmektedir. Yetmişten fazla sahabenin medfun bulunduğu bu kadim coğrafya başta Bediüzzaman Said Nursi olmak üzere yüzlerce âlim yetiştirmiştir.

Bugün halen altı yüzün üzerinde tescilli sivil mimarisiyle ve yüzyıllara meydan okuyan tarihi camileriyle tarihe iz bırakan bu kadim şehir halen medreseleriyle bölgenin önemli dini eğitim merkezlerindedir.⁶

Bölge Hz. Ömer dönemindeki fetih hareketleri ile İslam ile tanışıp kısa sürede İslamlaşmıştır (Demirtaş, 2015: 72). Büyük çoğunluğu Müslüman olan bölge halkı dini hassasiyetlere önem vermektedir.

Tatvan ve çevresi (özellikle Hizan) Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde onlarca alim yetiştiren münbit bir zemindir. Bu topraklar İslam ve Müslümanlar için hayırlı ilmî, irfanî ve ahlakî merkezlerin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Buralarda irfani etkileri ve feyizleri ülke sınırlarını çoktan aşan çok büyük simalar yetişmiştir. Tatvan'ın bu üç tarafını saran mücavir alan (Bitlis, Hizan, Muş) başta Tatvan olmak üzere bölgenin toplumsal hayatında olumlu derin etkiler bırakan, toplumu fazilet ve erdem noktasında organize eden, örnek insan yetiştirmede ve ilim hayatını diri tutmada ciddi görevler ifa eden iki önemli merkezi içinde barındırmaktadır. Bu iki merkezin biri medreseler, diğeri ise tekkelerdir (Çiçek, 2008: 567).

Bölgede daha önce Ermeniler yaşadığı için çok fazla sayıda kilise bulunmaktadır. Çoğu yıkılmaya yüz tutmuş bu kiliseler günümüze kadar varlıklarını koruyabilmişlerdir. Saint George Manastırı, Koyunpınar (Nel) Kilisesi, Tuğ kilisesi, Hanelmalı (Xizorkin) Kilisesi, Paşaelmalı (Paşvask) Kilisesi bunlardan belli başlılarıdır. Yine aynı şekilde tarihi mezarlıklar da inanç turizminde önemli yer tutmaktadırlar. Küçüksu (Kotum) mezarlıkları, Engesor mezarlığı, Sülü mezarlığı, Bölüh mezarlığı, Sorp mezarlığı, Pağ mezarlığı, Ünsüs mezarlığı, Tuğ mezarlığı, Kurikan mezarlığı bunların belli başlılarıdır.

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde Tatvan ve Çevresi adı ile yazılan makalede yazar Evliya Çelebi'nin gittiği yerlerdeki halkların inanç ve dini pratikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler verdiğini belirterek, o dönem itibariyle kırk üç bin

⁶(<http://www.bitlisajans.com/vali-ustaoglu--medrese-alimleri-ile-bir-araya-geldi-13881.html>). (Erişim Tarihi: 22.25.2019).

Ermeni'nin Bitlis bölgesinde yaşadığına dikkat çekmiştir. Ayrıca Bitlis'te kesinlikle Yahudi, Frenk ve Rum olmadığını da vurgulamıştır (Okumuş, 2008: 187-216).

Evliya Çelebi o dönemde Bitlis'te Kadı'nın önemli bir yeri olduğunu vurgulayarak, müftülerin Han tarafından atanıp hukuki işlere baktığını belirtmiştir. Yine o dönemde kitabında cami ve mescitlere büyük yer ayıran Çelebi Bitlis'i anlatırken, Bitlis'te bulunan camilerden bahseder. Bunlar: Sultan Şerafeddin Camii, Bedlis Camii, Sarachane Camii, Debbağlar Camii, Şerefhan Camii olarak bildiğimiz bir kaçının günümüzde de halen varlıklarını devam ettirdiği camilerdir. Çelebi bu camileri anlatırken, mimari ve sanatsal özelliklerinden, cemaat durumlarından ve ilmi faaliyetlerinden de bahsetmektedir. Alemdar Mescidi, Kureyşi Mescidi ve Şeyhularap Mescidi gibi mescitlerden de bahseden seyyah bu mescitlerde satranç oynandığını da aktarmaktadır (Okumuş, 2008: 202).

Tatvan çevresinde çok önemli ilim merkezlerinin bulunuyor olması ilçe halkının bu dini akımlardan etkilenmesine neden olmuştur. Yine Tatvan'da bulunan medreseler de bu akımlar doğrultusunda eğitim vermektedir. Bölge Said Nursi, Siirtli Molla Halil, Molla Sadreddin Yüksel, Ohinli Şeyh Alaeddin ve yine Ohinli Şeyh Halid gibi önemli şahsiyetler ve ilim adamları yetiştirmiştir (Çiçek, 2008: 567).

Tatvan çevresinde yetişen bu alimler halkın İslami, ilmi ve irfani hayatında derin izler bırakmışlardır. Gavs olarak bilinen Seyit Sıbğatullah Arvasi, Seyda olarak bilinen Şeyh Abdurrahman Taği ve Hazret olarak bilinen Şeyh Diyaeddin bölgede önemli derecede saygı gören alimler olarak toplum hafızasında yer edinmişlerdir (Çiçek, 2008: 568).

Memur kenti olarak bilinen Tatvan, bünyesinde çok farklı kesimden insanlar barındırmaktadır. Çok fazla göç alan ilçede çok farklı cemaatler de bulunmaktadır. Cemaatlerin dışında bazı dernekler ve STK' lar da dini eğitime dolaylı yünden katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak Tatvan ve çevresi Doğu ve Güneydoğu bölgesinin en çok âlim yetiştiren çevresi olarak bilinmektedir. Bünyesinde barındırdığı medreseler ve tekkeler bir dönem işlev olarak zayıflamış olsalar da son dönemlerde yeniden canlanmaya başlamışlardır. Tatvan merkezde birçok cami bulunmaktadır. Bunlardan

İbadullah Camii, altı bin kişilik kapasitesiyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin en büyük camilerinden biri olma özelliğini taşımaktadır. Bölgede yapılan Âlimler çalıştay ve Bediüzzaman sempozyumları da halktan yoğun ilgi görmektedir. Tüm bunlar Tatvan halkının dine karşı hassasiyetlerini göstermesi bakımından önemlidir.

3.3. Tatvan’da Dindarlık-Dilencilik İlişkisi

Dinin toplumlar ve bireyler için hayati bir öneme sahip oluşu, kabul edilen bir gerçekliktir. Bu nedenle ilk insandan günümüze kadar din hep gündem olmuş, insanların hayatlarını derinden etkilemiştir. İnsanların yaşam tarzlarını, hayata bakışlarını belirlemede öncü rol oynayan din olgusunun, yaşam içerisinde pratize olmuş hali dindarlık kavramıyla açıklanmaktadır.

Bütün hayatı kuşatan din olgusunun muhatabı insandır. Dinin emirlerini ve yasaklarını kabul eden, bunları farklı derecelerde de olsa hayatına uygulamaya çalışan birey dindar olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyişle dindar, özel yaşamında ve toplumsal alanda dini kuralları kabul eden ve bunları uygulayan kişidir. Kendisini dindar olarak tanımlayan kişi davranışlarının kaynağı olarak dini referans aldığını kabul etmektedir (Erkol, 2004: 55).

Tatvan evreninde yapılan çalışma göz önüne alındığında, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ilçede İslam dini, kendisini dindar olarak tanımlayanlar için temel referans olmaktadır. Çalışmada hedef kitle Tatvan’daki dilencilere para veren dindar (kendini dindar olarak tanımlayan) insanlar olmuştur. Tüm dünyada kronik bir sorun olan dilencilik Tatvan’da da muhataplarının karşısında tüm canlılığıyla durmaktadır. Ramazan ayı dolayısıyla çok daha fazla karşılaşılan dilenciler, evlere kadar gidip özellikle iftar saatlerinde kapıları çalmaktan geri durmamaktadırlar. Bu ayda şehir dışından çok fazla dilenci gelmektedir. Tatvan’ın bölgede önemli bir gelişmişlik düzeyine sahip olması onu dilenciler için bir çekim merkezi haline getirmektedir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde de bu konuya dikkat çekilmiştir:

Valla ben Tatvan’da dilencilerin gerçekten yoksul olduğunu düşünmüyorum. Nedeni ise hani böyle genelde dine sarılarak, dini duyguları

kullanarak kendi amaçlarına ulaşmak istiyorlar. Özellikle yerli dilenci çok az, dışardan gelen dilenciler çok var. Yani orda şey yapamadıklarını burada gelip dini duyguları kullanarak yapıyorlar (K 4).

Tatvan'daki âlimlerin sayısının fazla olması halkın hayatını dizayn etmesinde dini en üst referans noktası yapmıştır. Katılımcıların yarısına yakını Tatvan dışından gelenler oluşturmuştur. Fakat dilenciye para verme durumları ve para verirken kullandıkları referansların birbirine çok yakın olması; gerek Tatvan'ın yerli halkı olan, gerekse Tatvan dışından gelen katılımcıların dilencilğe bakış açısının yakınlığını ortaya koymasından önemlidir.

3.3.1. Araştırma Kapsamındaki Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek
K 1	38	Erkek	İlkokul	Teknik Personel
K 2	44	Erkek	Lisans	Polis Memuru
K 3	30	Kadın	Lisans	Öğretmen
K 4	52	Erkek	Ön Lisans	Esnaf
K 5	24	Kadın	Lisans	Eczacı
K 6	47	Erkek	Lisans	STK Başkanı
K 7	37	Erkek	Lisans	Gazeteci
K 8	24	Kadın	Lisans	Hemşire
K 9	26	Kadın	Lisans	Ana Sınıfı Öğretmeni
K 10	32	Erkek	Lise	Fırıncı
K 11	58	Erkek	Ortaokul	Emekli Memur
K 12	40	Erkek	Lisans	Doktor
K 13	44	Erkek	Lise	Kantinci
K 14	33	Kadın	Ön lisans	Sağlık Memuru
K 15	52	Erkek	İlkokul	Kaloriferci

K 16	37	Kadın	İlkokul	İşkur Personeli
K 17	59	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı
K 18	40	Kadın	Ön lisans	Kur'an Kursu Öğreticisi
K 19	28	Kadın	Lisans	Öğrenci
K 20	36	Kadın	Ön lisans	Zabıt Kâtibi

Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde 10 erkek ve 10 kadın katılımcı belirlenmiştir. Katılımcıların 9 tanesinin lisans, 4 tanesinin ön lisans, 2 tanesinin lise, 1 tanesinin ortaokul, 4 tanesinin de ilkokul mezunu olması tamamen rastlantısal olmuştur. Yaş aralığı 24-59 arası olarak belirlenmiştir. Kadınların eğitim düzeyinin erkeğe oranla yüksek çıkması, bölgedeki kadınların okuma oranının aksi yönde seyretmiştir. Bunun temel nedeni görüşmeye katılan kadınların büyük çoğunluğunun il dışından gelen memurlar olmasıdır.

3.3.2. Vicdanla Cüzdan Arasında Sıkışmak: Dilencilere Para Vermede İkilimde Kalmak

Dindarlık ve dilencilik ilişkisi üzerine odaklanan bu çalışmanın saha araştırmasında da elde edilen temel sonuç dilencilik, yoksulluğun argümanlarını kullanarak insanların vicdanlarına hitap ettiği gerçeğidir. Kendisini gerek dindar olarak tanımlayan, gerekse dindar olarak tanımlamayan insanların merhamet ve şefkatini cezbedecek yaklaşımı giyim kuşamıyla ve söz kalıplarıyla oldukça profesyonel bir şekilde sergileyen dilenciler, deyim yerinde ise insanların zaaflarından faydalanmaya çalışmaktadırlar. Görüşme yapılan kişilerin genel olarak para verdikleri dilencinin giyim kuşamından ve dilenirken kullandığı sözcüklerden etkilendiklerini beyan etmeleri bu verileri doğrulamaktadır.

Tatvan'da yapılan çalışmada katılımcılara sorulan soruların başında "dilencilere sadece dindarlar mı para verir" sorusu gelmektedir. Bu soru hangi grupların veya kişilerin dilencilere para verme eğiliminde bulunduğunu tespit etmeye yöneliktir. Bu noktada alınan cevapların neredeyse tamamına yakını sadece

dindarların değil; vicdan sahibi olan herkesin para verdiğini işaret etmektedir. Bu yönüyle vicdan, dilencilik literatüründe önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü vicdanın, saha çalışmasındaki gözlemlerde ve yapılan görüşmelerde kilit bir rol oynadığı görülmektedir. Acıma duygusuna referansla kullanılan vicdan kavramı bireylerin ideolojik tutumlarından bağımsız olarak, dilenen kişiye para vermesine neden olmaktadır. Bu noktada bireyin dini referanslara bağlı olarak dilenen kişiye para vermesi söz konusu olduğu gibi bu davranışa hayat felsefesi olarak bakan ya da acıma duygusu ile para veren kişilere de rastlanmıştır. Çalışma kapsamında tesadüfi örneklem seçim yöntemi ile görüşme yapılan farklı meslek, cinsiyet ve ekonomik özellikler taşıyan kişiler bu veriyi doğrulamaktadır. Görüşmecilerdeki bu farklılığın toplumsal düzlemde farklı referanslar ile ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak eğitim ve yaş durumları da farklı olan bu görüşmecilerde karşılaşılan ortak tavır “acıma duygusu” ya da yerel halk tabiri ile “vicdan yapma” olmuştur. Dilenme davranışından rahatsız da olsalar yoksul görünümlü ya da kucağında çocuğunu taşıyan bir dilenciyle karşılaştıklarında insanların dilenen kişiye acıdıkları ve kendilerini para vermek zorunda hissettikleri görülmektedir. Bu noktada sorulan “Dilencilere sadece dindarlar mı para verir?” sorusu kapsamında şu cevaplar verilmiştir:

Yok, herkes veriyor bence. Dindar ya da diğeri diye ayırmamak lazım. En önemlisi vicdan bence... (K 5)

Bence dilencilere vicdanı olan herkes para veriyor. Çünkü bizde acıma hissi var. Yani insanoğlunda acıma hissi var. Bu da vicdan yapıyor ister istemez. Küçük bir çocuk, ayağı olmayan bir adam, kolu olmayan başka biri, yaşlı bir kadın... (K 7)

Görüldüğü üzere insanlar karşılaştıkları manzara karşısında acıma hissi duymakta ve kendi vicdanlarını rahatlatma adına dilenciye para vermektedirler. Bir insanın vicdanını harekete geçiren bazen küçük bir dilenci çocuk olabileceği gibi, bazen yaşlı bir kadın, bazen ayakkabısız bazen de sakat bir dilenci olabilmektedir. *Miskinler Tekkesi*'nde yazarın başkaraktere söylediği “*Dilencilikte merhamet başta geliyor. Sanatın bütün inceliği o damarı yakalayıp derin derin sızlatmaktır.*” (Güntekin, 2014: 73) cümlesi bu noktada önemlidir. Bu damarı çok iyi bilen dilenci, kişilerin duygularına hitap etmeye çalışmaktadır. Diğer bir ifade ile bakışlarını

sözleriyle de destekleyerek vatandaşın dikkatini çekmeye uğraşır. Bazen bu mücadele tacize kadar dahi gidebilmektedir.

Özellikle giyimi beni çok etkiliyor yani, giyimi, o bakış beni etkiliyor ya o vicdana dokunuyor. Kullandığı cümleler, yani özellikle dini olarak hani dua etmesi falan etkiliyor beni yani. Zaten ben bir geçiyorum hani o duayı edince geri dönesim geliyor dönüyorum bazen, ama bazen... Çok etkiliyor dua, çok etkiliyor, bence dil çok etkiliyor. (K 5)

Vatandaş bazen istemese de para vermek zorunda hissetmektedir, ilginç olan ise maddi durumu kötü olduğu halde bazı katılımcıların dilenciye para verdiğini söylemesidir. Acaba kişiyi ihtiyaç sahibi olduğu halde para vermeye iten sebep ne olabilir. Burslarla geçinen bir öğrencinin verdiği cevap bu noktada önemlidir:

Evet, veriyorum. Çünkü verme isteği oluşuyor bende. Hem sadaka olarak görüyorum, hem vicdanımın rahatladığını hissediyorum. Çünkü onları o halde gördüğüm zaman vermem gerektiğini düşünüyorum. (K 19)

Bu noktada; dilencilere para verme pratiği konusunda çalışma kapsamındaki farklı dünya görüşüne sahip ve farklı sosyal gruplara mensup kişilerin ortak bir noktada buluştuğunu söylemek mümkündür. Dilencinin giyimi, sakatlık durumu, kullandığı ifadeler gibi durumların bireylerde “acıma” duygusunu tetiklediği ve bunun da kişiyi para vermeye sevk ettiği söylenebilir. Ancak saha çalışmasında dindarlık ve dilencililiğin diğer gruplar ile kurmuş olduğu ortak acıma duygusuna ek olarak farklı bir durumu da işaret ettiği görülmektedir. Dindar kişilerin dilenciye para verme pratiği, kişinin acıma duygusunun yanında dini bir referans ile de gerçekleşmektedir. Nitekim yukarıda görüşme notlarından kesitler verilen K 5 ve K 19 kişilerinin kullandıkları ifadeler bu noktada önemlidir. Din bu yönüyle bireyi dilenciye para vermeye teşvik edici iken kişi bunu dinin gereklerinden biri olarak görmektedir. Zira, K 19’un verdiği parayı dini referansla *sadaka* olarak algılaması, K 5’in ise dilencinin dua etmesi, dini ifadeler kullanmasının kendisini etkilediği yönündeki beyanı yine dini hassasiyetlerin para vermede önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Katılımcılara yöneltilen bu soruda amaç, dilencilere para vermede dindarlığın tek ölçüt olup olmadığını tespit etmektir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (üç katılımcı hariç) dilencilere sadece kendisini dindar olarak tanımlayanların para

vermediğini, vicdanı olan, merhamet sahibi ve acıma hissine sahip olan herkesin para verebileceğini belirtmişlerdir.

Sadece dindarların para verdiğini düşünmüyorum. Vicdanı olan, acıma duygusu olan insanlar da dilencilere para verebilir bence. **(K 9)**

Bence değil, çünkü bu konuda kimin yardım edebileceğini bilemezsiniz. Dindar olan ya da olmayan her türlü insan dilencilere yardımda bulunabilir. Dindar olmayan insan da insanlık duygusuna, merhametine bağlı olarak veriyor. **(K 10)**

Katılımcıların üç tanesi ise dindar olmayanların da verebileceklerini düşünmekle beraber, dindarların dilencilere daha fazla para verme eğiliminde olduklarını belirtmişler ve bunun dini duygulardan kaynaklandığına (merhamet, acıma, şefkat) dikkat çekmişlerdir.

Yani, tahminen yüzde seksen... Yüzde yirmi de vicdan sahibi insanlar veriyor. Yani dindarlar bana göre biraz daha dini davrandığı için, Allah'tan korktukları için yani bir görev bilip veriyorlar. O yüzde yirmisi de vicdan sahibi insanlar hallerini gördükleri zaman acıyarak veriyorlar ama genelde dindar insanlar veriyor. **(K 15)**

Dindarlar ağırlıklı kesim, bunun dışında dindar olmayanlar da veriyor ama... Tabi ki dindarların olduğu yerlerde dilenciler daha fazla görülüyor. Çünkü dinin vermiş olduğu şefkat ve merhamet duyguları daha fazla oluyor. **(K 4)**

Genelde evet, dindarlar daha çok para veriyor. Dindar insanlarda merhamet ve vicdan duygularının daha baskın olduğunu düşünüyorum. (Dindar olmayanlar da veriyor mudur?) Yani, verdikleri oluyor. **(K 14)**

3.3.3. Tatvan'daki Dindarların Dilencilerle İlişkisi: Para Verme İhtiyacı Hissetmek

Bu soru ile insanların dilencilere para verip vermediği, verirken hangi saiklerle verdiği tespit edilmeye çalışıldı. Dilencilikte esas olan muhatabını para vermeye ikna etmektir. Bu nedenle dilenci karşıdaki insanın zaaflarını bildiğinde bunu sonuna kadar kullanır. Deyim yerindeyse kişinin bam teline (merhamet ve vicdanını harekete geçirecek nokta) dokunduğu ölçüde başarıya ulaşır.

İster dini ister vicdani kaygılarla olsun, istisnasız katılımcıların hepsinin bir şekilde dilenciye para veriyor olmaları ve para vermedikleri zaman kendilerini kötü

hissetmeleri, yani dilenciye para verme ihtiyacı hissetmeleri araştırmamız sonucunda dikkat çeken önemli bir husus olmuştur.

Mülakatta, katılımcıların tamamının dilencilere para verdikleri görölmektedir. Ancak yarıya yakınında verme davranışının çok sık olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yalnızca bir katılımcı isteyen, el açan herkese para verdiğini dile getirmiştir. Bazıları ise dilencilere para verdiklerini ancak seçici davrandıklarını beyan etmişlerdir.

Evet veriyorum. Hocam ben para verdiğim zaman vicdanım rahatlıyor. (Huzur duyuyor musunuz?) Evet, çok. Dinimizin bir emri olduğu için de yapıyorum. **(K 16)**

Evet, verdiğim oluyor, çok sık değil de, verdiğim zamanlar oluyor. Vicdanen daha rahat oluyorum (para verdiğinde). Daha huzurlu oluyorum. Özellikle sevap işlediğimi düşünüyorum. O kişiye yardım etmiş oluyorum. **(K 14)**

Ben hemen hemen isteyen herkese veriyorum. Verme taraftarıyım. Bazen istisnalar olabiliyor. Dış görüntüsünden ötürü. Hani bunun durumu iyidir diye düşünüyorum. Çok aşırı bir ihtiyaç sahibi değildir diye düşündüğüm zamanlarda vermeyebiliyorum. Öncelikle isteyene verilir, öyle bir inancım var. İsteyene verilir. İnsan muhtaç olmazsa istemez, çünkü istemek çok zordur. Verdiğim zaman, yaptığım zaman da huzurlu olurum. Yapamadığım zaman çok huzursuz olurum. (İç huzur mu, dini görev mi?) Dini görev de iç huzur da her ikisi de eşit, aynı oranda galiba. **(K 18)**

Her gördüğüm dilenciye para vermiyorum. Gerçekten mağdur olduğuna inandıklarına para veriyorum elbette. Bunun hem dini hem de insani bir görev olduğunu düşünüyorum. **(K 6)**

Görüşmecilerin büyük bir kısmı “sadaka verirken neler düşünüyorsunuz?” sorusuna cevaben dini gerekçeler sunmuşlardır (sadaka, dinin bir emri, kaza bela def-i, vs.)

Zaman zaman. Dilenciler Allah rızası ve peygamber aşkını dillendirerek istediklerinde vicdan azabı çekiyor ve veriyorum. Dini bir sebeple elbette... Yani insan bazen mecbur durumda kalıyor. Allah rızası için veriyorum. **(K 11)**

Evet veriyorum. Çünkü dinimizin bir görevidir. Yardımlaşmadır. **(K 1)**

Sadaka vermeyi dinin bir emri olarak gören katılımcı, dilencinin kullandığı dini kavramlardan etkilenmektedir. Özellikle Allah ve Peygamber ismi zikredilerek yapılan istem(dua)lere vatandaşın kayıtsız kalamadığı görölmektedir.

Yine katılımcıların önemli bir kısmı bu para verme davranışının karşısında dini bir emri yerine getirmekle beraber, bir iç huzur hissettiklerini, vicdanlarının rahatladığını belirtmişlerdir.

Zaman zaman evet, veriyorum.

Aslında hepsi (iç huzur, dini bir görevi yerine getirme, yardım, sadaka, vicdanı rahatlatma) var. Hem o kişinin ihtiyacını karşıladığım için mutlu oluyorum. Hem dini sevap boyutunu düşünüyorum. Birazcık daha belki derine iniyorum; ailesi var mıdır, çocukları ne durumdadır? Ve kendimi de rahatlamış hissediyorum, evet. **(K 20)**

Evet veriyorum. Hocam ben para verdiğim zaman vicdanım rahatlıyor. (Huzur duyuyor musunuz?) Evet, çok. Dinimizin bir emri olduğu için de yapıyorum. **(K 16)**

Cevaplardan da anlaşıldığı üzere dilenciler gerek giyimleriyle gerekse kullandıkları dille muhataplarının vicdanlarını etkilemeyi başarmaktadırlar. Bir dilenci gördüğünde vicdanen rahatsız olan vatandaş, para verdiğinde kendisini huzurlu hissedebilmektedir.

Dilencilere para verenlerin az bir kısmı ise bu davranışı dini bir görev olarak görmediklerini, bu pratiği insani sebeplerle gerçekleştirdiklerini beyan etmişlerdir.

Her zaman değil ama bazen, dayanamadığım zamanlarda zaman zaman veriyorum.

Öncelikle inşallah verdiğim para işe yarıyordur inşallah hani doğru kişiye, ihtiyaç sahibine vermişimdir diye düşünüyorum ama tabii ki bir iç huzur ve vicdan rahatlaması oluyor. (Bunu bir dini görev olarak görüyor musunuz? Dini bir boyutu var mı?)

Dini bir görev olduğunu düşünmüyorum. İnsani bir boyut olduğunu düşünüyorum. **(K 9)**

Evet, veriyorum. Sadaka olarak düşünmüyorum. Çünkü hani sadaka olarak belli bir miktar verilmesi gerekir diye biliyorum. Ama verince vicdanen bir rahatlık, sanki bir yardım etmiş gibi hissediyorum. **(K 3)**

Burada dini gerekçelerle sadaka verenlerin sevap beklentisi olduğu görülmektedir ancak bunu bir sevap olarak görmeyenler sadece insani gerekçelerle verdiklerini beyan etmişlerdir. Hangi gerekçeyle vermiş olurlarsa olsunlar insanların dilenciye para verdikten sonra kendilerini mutlu hissetmeleri ayrıca dikkat çekmiştir.

3.3.4. Bir Para Verme Zorundalığı: Sevap

Tatvan evreninde yapılan bu çalışmada katılımcıların büyük bir çoğunluğu yardımlaşmanın Allah'ın bir emri olduğunu, İslam'ın zor durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardımı emrettiğini, bu vesileyle Allah'ın rızasını kazanmayı umduğunu, bunun da zaten Müslüman olmanın bir gereği olduğunu söyleyerek dilenciye sadaka vermenin sevap olduğunu belirtmişlerdir.

Yani o kişiyi müşkül durumdan kurtardığı için evet, bence sevap işlemiş oluyor. Sonuçta yardım etmiş oluyor. Ha bunu bir sömürge aracı olarak kullananlara bir şey demiyorum, onları bu durumdan tenzih ediyorum ama hani sonuç itibarıyla bence sevap işlemiş oluyor. **(K 20)**

Sevap işlemiş oluyordur tabi ki de. Sonuçta onu verirken bir Allah rızası arıyor kendince, sevap boyutu tabi ki de vardır. **(K 8)**

Görüşmecilerden üçü dilencilere verdiği paranın sevap getirmediğini beyan ederek bunun sadece insani bir davranış olduğunu, yaptığı bu davranış karşısında da iç huzur bulduğunu söylemiştir.

Ya, iç huzuru olarak kendini tatmin ediyor ama çok bir hayrı olduğunu düşünmüyorum, çünkü o paranın nereye gittiğini bilmediğimiz için sadece insanda bir iç huzur olduğunu düşünüyorum. **(K 19)**

Bence olmuyor, dini bir görev olmadığını düşündüğüm için sevap olduğunu da düşünmüyorum.

Peki diğer verenler için sevap oluyor mu?

Dini olarak düşünenler için oluyordur evet. **(K 9)**

Yapılan görüşmede ayrıca katılımcıların verdikleri paranın gerçekten ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını diledikleri fakat bundan emin olamadıkları görülmüştür. Para verirken niyeti önemli görenler olmakla beraber sadece Allah rızasını merkeze alanlar da olmuştur. Yaptığı hayırların kendisine sevap getireceğini uman dindar bir Müslümanın, dilenciye para vermeyi sevap vesilesi olarak görmesi, dilenciliğin devam etmesindeki en önemli nedenlerden birinin din olduğunu göstermesi açısından önem arz etmektedir.

3.3.5. Dilencilikte Maddi Ölçüt: Bozuk Para

Dilenci deyince akla ilk gelen sözcüklerden biri bozuk paradır. Görüşmecilere bu soru sorulduğunda büyük bir çoğunluğu cebindeki bozuk parayı (elli kuruş veya bir lira) verdiğini ifade etmiştir. Gerekçe olarak da bazıları bunun yeterli olduğunu

çünkü akşama kadar yüz kişinin birer lira verirse ciddi bir meblağa⁷(saat 10:00'da yakalanan bir dilencinin üzerinden 61 lira çıkmıştır.) ulaşacağını belirtmiştir. Bazıları da bu kimselerin gerçekten yoksul olup olmadıklarından emin olmadıkları için büyük para vermediklerini ifade etmişlerdir.

Valla hocam ben şöyle düşünüyorum diyorum ki bir dilenci sabahtan akşama oturduğu zaman, herkes bir lira verdiği zaman akşama kadar yüz iki yüz, üç yüz lira para yapar. Bir liradan fazla vermezsin. Kesinlikle etkilemiyor, iki liram da olsa bir lirasını veriyorum. İki yüz liram da olsa yine bir lira veriyorum. Yeterli buluyorum çünkü. **(K 15)**

Şimdi, az önce dediğim gibi dilencilik İslam dininde yoktur. Bir insana yardım edeceğin zaman zaten o kişi bana yardım et diye söylemez çünkü onu iyi bilirsin, ailesini tanırın gerçekten imkânı yoktur ona büyük meblağda yaparsın. Fakat sokakta gördüğüm dilenciye en fazla vereceğim bir liradır, elli kuruştur. Daha çok bozuk paradır. O kadar etkilemez cebinde ne kadar bozuk para varsa onu verirsin. Maddi durum değişse de vereceğim odur. **(K 2)**

Bunun dışında dilenciye verilecek miktarın önemli olmadığını, kişinin bütçesine göre gönlünden koparılabileceğini söyleyen katılımcılar, verilen paranın dilencinin en azından bir miktar ihtiyacını giderecek kadar olması gerektiğine de dikkat çekmişlerdir. Bu katılımcıların diğerlerine oranla daha fazla verme taraftarı olduğu da ayrıca dikkat çekici bir nokta olmuştur.

Bana göre bir meblağ yoktur. Kişinin bütçesine göre gönlünden ne koparsa verebilir yani. Yani meblağı yoktur. Yani, ihtiyacı kadar olduğunu düşünüyorum. Yani bana göre bir öğünlük yemeğini karşılıyorsa, benim içim rahat olur yani.

Yani zaten maddi durumumu sarsmayacak şekilde veririm. Etkilemeyecek şekilde bütçeme göre veririm yani kendimi sarsmayacak şekilde veririm. Maddi durumum iyiye daha iyi veririm. **(K 14)**

Bana göre gönlünden ne koparsa odur. Yani belirli bir miktarı yoktur. Herhangi bir şey almıyoruz ya da ödemiyoruz, belirli bir miktarı yoktur gönlünden ne koparsa odur, gerekirse bozuk para... Benim verdiğim en yüksek ücret on lira oldu. Maddi durumum ilerde daha iyi olursa daha çok veririm, düşük olursa daha az veririm. Miktar muhakkak değişir. **(K 13)**

Katılımcılara ilerde maddi durumları değiştiğinde verdikleri para miktarının değişip değişmeyeceği sorulduğunda büyük çoğunluk değişmeyeceğini

---

⁷ Bkz. Ek-3.1. Dilencilikle İlgili Tutanak

belirtmişlerdir. Gerekçe olarak da verdikleri miktarın zaten önemli bir miktar olmayışını göstermişlerdir.

O dilenciye tanımiyorsan ne kadar muhtaç olduğunu bilemiyorsun. Gerçek muhtaç olduğunu biliyorsun tanımadığın rastgele bir dilenciye ise elli kuruş, bir lira ve iki lira şeklinde veriyorum. (Ne kadar olmalı peki para?)

Devamlı dolaştıkları için akşama kadar 100-200 lira topluyorlar günlük. Onun için insan bir lira verip geçiyor. (Yeterli midir diyorsunuz?)

Evet bir lira yeterlidir. (Maddi durumunuz dilenciye para verme durumunuzu etkiliyor mu? Maddi durumunuz iyi olduğunda verdiğiniz para değişiyor mu?)

Dilenciye para vermek maddi durumu düşürmez, etkilemez. Neden yani çünkü ufak bir para veriyorsun. Maddi durum iyi de kötü de olsa vereceğim miktar aynıdır yani. **(K 11)**

Bir kısım katılımcı ise maddi durumlarının değişmesinin verecekleri miktarı da etkileyeceğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar para verirken yoksul ve dilenci ayırımına giderek, dilenciye daha az, yoksula ise daha büyük meblağlar verebileceklerini vurgulamışlardır.

Bana göre bir lira veriliyor ya da beş lira, en yüksek verilen para beş liradır. Belki de hani mesela kişinin durumuna göre hani durumu düşükse, ihtiyaç sahibi ise daha fazla da verilebilir miktar olarak.

Maddi durum mesela hani cebimizde bozuk para olur veya normal bir miktar olur. Bence etkilemez onu. (Yani zengin de olsanız fakir de olsanız verdiğiniz para miktarı aynı mıdır?)

Yani insanın durumu düşük olursa daha bir düşük verebilir. İnsan zengin olursa biraz daha gelişmiş olursa biraz daha miktarını arttırarak verebilir. **(K 17)**

Şimdi dilenciyle ihtiyaç sahibini ayırırsak; dilenciye meblağ az olur. Yani ben şimdiye kadar sokakta benden isteyen birine en fazla beş TL vermişimdir, en fazla. Yani dilenciye sokakta dileniyorsa, fazla verilmemeli bence. Çünkü o sokakta durmuşsa günde yüz kişi verse ona yüz TL olacaktır bu para. Ama ihtiyaç sahibiyse ayette de diyor ya hani ihtiyaç sahibi bir insan istemeye utanır, dilenmez ama yüzüne baktığın zaman belli eder yüz hali, duruş şekli. O yüzden ben ihtiyaç sahibine verme taraftarıyım ama bir dilenci çarşıda isterse, yolda sokakta görmüşsem beş TL'den fazla vermem.

(Maddi durumunuz dilenciye para verme durumunuzu ya da verdiğiniz paranın miktarını etkiliyor mu?) Etkiler. Varlık-yokluk evet, etkiliyor. O an cebimde param azsa etkiliyor. Düşünüyorum önünü-arkasını ona göre... **(K 18)**

Buradan da anlaşılıyor ki insanlar dilencileri gerçekten ihtiyaç sahibi olarak görmeseler de, dilenme davranışını onaylamasalar da para vermekten vazgeçmemektedirler. Bu araştırmada olaya daha çok bu cepheden bakılmaya çalışıldı. İnsanlar dilencilerin dilenme davranışından genel itibariyle rahatsızlar ve bu davranışın dinde yeri olmadığını da belirtmektedirler. Ancak dilencinin aleyhine görünen tüm bu parametrelere rağmen katılımcılar para vermeye devam etmektedirler. Bu da dilencilik olgusunun devamının dilencinin tek taraflı çabasına bağlı olmadığı, para verenin de zihninin arka planında para vermeye dönük bir çok sebebin (kaygı, korku, vicdani rahatsızlık, inanç vs.) olduğunu göstermektedir. Ayrıca toplumsal bir olgu olarak dilencilik, zihinlerimizde bozuk para mefhumuyla özdeşleşmiştir. Dilencinin direkt olarak büyük meblağlarda para istemesi büyük olasılıkla insanlar tarafından tepkiyle karşılanacak hatta gasp olarak algılanabilecektir. Fakat toplumun bu düşkün grubunun çoğunlukla bozuk para ile yetinmesi insanların kendilerine daha ılımlı yaklaşımlarına neden olmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere araştırmaya katılan görüşmeciler de üzerlerindeki bozuk parayı verdiklerini beyan etmişlerdir. Ancak kendilerini dindar olarak tanımlayan insanlar dilencilerin gerçekten yoksul olduğuna inandıklarında daha fazla para verebileceklerini de belirtmişlerdir. Bu da katılımcıların dinin yoksulu gözetme emrini önemsediklerini bu yüzden yoksul-dilenci ayırımına gittiklerini göstermesi bakımından anlamlıdır.

3.3.6. Dilenciye Para Verme Pratiğine Hükümsel Yaklaşım: Zekât Değil Sadaka

Tatvan evreninde dilencilere para veren ve kendisini dindar olarak tanımlayan insanların verdikleri parayı sadaka olarak mı zekât olarak mı verdikleri sorulduğunda katılımcılardan hiçbirisi bu soruya sadece zekât cevabını vermemiştir. Sadece üç tanesi verdikleri paranın hem sadaka olarak hem de zekât olarak sayılabileceğini söylemiştir.

Sadaka da olabilir zekât da olabilir. Çünkü malının zekâtı varsa zekât olarak da verebilirsin, zekâtın yoksa cebindeki parayla sadaka olarak verebilirsin. (K 17)

Bence zekât da olabilir sadaka da olabilir ama o anki verdiğin duruma bağlı ikisi de olmayabilir yani ben o niyetle vermem. Zekât ile sadaka

arasındaki fark; malının kırkta birini verdiği zekâttır. Malından artan, bütün borçlarını çıktıktan sonra bir sene geçecek tabi üstünden odur. Ama sadaka her zaman verilebilir, sadaka olarak düşünüyorum. **(K 2)**

Elinizdeki çalışmanın ana temasını oluşturan dindarlık ve dilencilik ilişkisinin en net görüldüğü sorulardan birisi olması hasebiyle, katılımcıların çoğunluğu verdikleri paranın sadaka olduğunu düşünmektedirler. “Ve emme-ssâ-ile felâ tenher” (Duha/10) ayeti isteyeniyi azarlama ya da bazı meallerde isteyeniyi geri çevirme şeklinde anlaşıldığı için tüm Müslümanlar için verme konusunda önemli bir ölçüt olmuştur. Yine aynı şekilde zekât ayeti de; “Sadakalar (zekât gelirleri) ancak şunlar içindir: Yoksullar, düşkünler, sadakaların toplanmasında görevli olanlar, kalpleri kazanılacak olanlar, azat edilecek köleler, borçlular, Allah yolunda (çalışanlar) ve yolda kalmışlar... İşte Allah’ın buyruğu budur. Allah bilmekte ve hikmetle yönetmektedir” (DİB, 2007: 22). Müslümanlar için para vermede önemli sebeplerden birini oluşturmaktadır.

Katılımcılara zekât ile sadaka arasındaki fark sorulduğunda alınan cevaplar, katılımcıların çoğunun aradaki farkı bildiğini göstermektedir. Bu nedenle neredeyse tamamına yakını verdikleri paranın sadaka olduğunu belirtmişlerdir.

Sadakadır, çünkü bu zekât konusuna girmiyor. Çünkü onun belli bir miktarı vardır, belli bir süresi vardır, bunun için başka başka eylemleri gerçekleştirmek gerekiyor, bu sadece sadaka olarak geçerlidir benim gözümde. **(K 19)**

Bana göre sadakadır, yani sadaka vicdani bir duygudur, zekât farzdır, dinimizin farz buyurduğu bir şeydir. Sadaka farz değildir. Zekât dinimizin emrettiği bir şarttır yani, ama sadaka kişinin vicdanına kalmış bir şeydir. **(K 14)**

Mülakatın gerçekleştirildiği dönemin üç aylara tekabül etmesi nedeniyle Tatvan’daki dilencilerin arttığı görülmektedir. Kur’an-ı Kerim’deki “muhtaç olmak”, “yoksul olmak”, “yolda kalmak” kavramlarının insanların zihinlerinde dilenciyle daha çok özdeşleşmiş olması, haliyle sadaka ve zekâtların da onlara verilmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Katılımcılar dilenen kişinin gerçekten yoksul olduğuna inandıklarında daha çok para verdiklerini belirtmişlerdir. Bu da görüşmecilerin yoksula verilecek büyük meblağda parayı zekât, dilenciye verilecek bozuk parayı ise sadaka olarak tanımladığını göstermektedir. Belki de bu konuda Diyanet İşleri

Başkanlığının sadaka ve zekâtın kimlere verilmesi ve ne şekilde verilmesi gerektiği ile ilgili vatandaşı daha fazla bilgilendirmesi gerekmektedir.

3.3.7. Dilencilikte Sanatın İncelikleri: Vicdana Dokunma

Görüldüğü üzere dinlerin/dindarların dilencilere karşı gösterdiği müsamaha dilencilerin varlıklarını devam ettirmelerindeki en büyük etkidir. İnsanların vicdanlarına hitap eden dilenciler, yardımseverlik duygusuna sahip insanların deyim yerindeyse bam teline dokunmakta uzmanlaşmışlardır. *Miskinler Tekkesi* adlı romanında yazarın kahramanının ağzından söylediği “Dilencilikte merhamet başta geliyor. Sanatın bütün inceliği o damarı yakalayıp derin derin sızlatmaktır.” (Güntekin, 2014: 73) cümlesi bu işin özeti gibidir. Katılımcılara sorulan sorular içerisinde en anlamlı soru bu olmuştur. Çünkü soruya muhatap olan katılımcının yüz ifadesi değişmiş, duygusal bir hal almıştır. Hatta bazılarının gözlerinin yaşardığı bile olmuştur. Bu da dilencilerin insanlardaki bam telini yakalamak konusunda çoğu iletişim uzmanından çok daha mahir olduklarının bir göstergesidir.

Bu soruyu yöneltmedeki amaç mevcut dilencilerden hangilerinin daha çok katılımcıların dikkatini çektiği ve hangilerinin daha çok para aldığını tespit etmek, böylece dilencilik deyim yerindeyse kırılma noktasını görmektir. Görüşmecilerin (tüm kadınların) en çok üzerinde durduğu dilenci türü çocuk ve çocuklu kadınlar⁸ olmuştur. Kadınların bu kesim dilencilere karşı erkeklere oranla daha hassas olduğu görülmüştür.

Yani en önemlisi tabi ki kucaklarında çocuk bulundurmaları veya bayan olmaları daha çok mağduriyetlerini ön plana çıkarıyor. Tabi üst başları, ondan sonra soğuktaki halleri, güneş altındaki yanmış, bronzlaşmış halleri falan yani ön plana çıkıyor. **(K 12)**

Hocam, çocuklu dilencileri gördüğüm bayanlar işte, çoğunlukla bayanlar; sakat insanları gördüğüm zaman... Çoğunlukla çocuklular. **(K 16)**

Diğer bir önemli kesim de yaşlı insanlar. İnsan ömrünün bebeklikle beraber en aciz olduğu dönem olan yaşlılık dönemi, katılımcıların dilencilerde daha çok dikkat ettikleri özelliklerden biridir.

---

⁸ Bkz. Ek-3.2. Dilencilikle İlgili Tutanak

Yani daha çok dış görünüşü beni etkiliyor. Çocukluysa ya da çok yaşlıysa, ya da böyle bakıma muhtaç görünüyorsa, o durumları beni daha çok etkiliyor. (Sağlıklı bir erkekse?) Yok, o yani yardım etmek istemem öyle birine, çalışmak istemediğini düşünürüm. Kadınlara karşı daha çok hassasımdır. **(K 14)**

Yanında çocuğu bulunan anne dilenciler ve yaşlı dilenciler beni daha çok etkiliyor. **(K 6)**

Konuyla ilgili İstanbul'da dilencilik üzerine yapılan bir çalışmada da benzeri sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan mülakatta katılımcıların bazılarında aldıkları şu cevaplar manidardır.

Ailedeki yaşlı üyelerin dilencilğe zorlanarak, terazi vs. eline verilip sokağa yollanması söz konusu... Ancak aynı zamanda kendi yaşlılığını kullanan dilencilerden de söz ediliyor. Yaşlı başlı sakallı insanların dini duyguları sömürerek dilendiği söyleniyor. Bunlar tıraşlı olmazlar. Daima sakal bırakıp dilenirler. Dini alet etme var. Yürüyemeyen ihtiyarlar olabilir (Coşkun ve Erkilet, 2010: 73).

Yine aynı çalışmada çocukların dilendirildiği, hatta daha önce kadınlarla beraber yapılan anne-çocuk dilencilikinden sonra çocukların yalnız dilendirilmesinin daha çok kazanç getirdiği vurgulanmıştır.

“Yusuf Ahmet Kulca’ ya göre, çocukların tek başına dilendirilmesi kadın çocuk bileşiminin yeterince para kazandırmamaya başlaması üzerine geliştirilmiş bir süreçtir” (Coşkun ve Erkilet, 2010: 85).

Görüldüğü üzere hemen hemen tüm toplumlarda dilenciler benzer yöntemlerle vicdan ve merhamet sahibi insanların dini duygularına hitap edecek yöntemleri ustaca kullanmaktadırlar. Dilencilik en temel özelliği olan dış görünüşten ve arkasından edilen duadan dolayı sadaka verdiğini söyleyen katılımcılar da olmuştur.

Özellikle giyimi beni çok etkiliyor yani, giyimi, o bakış beni etkiliyor ya, o vicdana dokunuyor. Görünüm çok etkiliyor bence. Kullandığı cümleler, yani özellikle dini olarak hani dua etmesi falan etkiliyor beni yani. Zaten ben bir geçiyorum hani o duayı edince geri dönesim geliyor, dönüyorum bazen, ama bazen... Çok etkiliyor dua, çok etkiliyor, bence dil çok etkiliyor. **(K 5)**

Dikkat çeken unsurlardan biri de bir katılımcının özellikle konuşmayan sessiz-sedasız kenarda oturan dilenciye tercih ettiğini söylemesi olmuştur.

Dilenmenin farklı bir versiyonu olan bu yöntemin işe yarıyor olması da ayrıca dikkat çekicidir.

Valla o soruya şöyle diyeyim, şöyle cevap vereyim. Dilencileri gördüğüm zaman şöyle hani bazıları koşup arkandan geliyor. Seni bir nevi böyle esir etmiş görünüyor. Bu tür insanlara para vermiyorum ama böyle kendi halinde böyle para istemeyen tipler var, onlara ben veriyorum yani. Her zaman vermiyorum da içimden geldiği zaman veriyorum. (K 4)

3.3.8. Dilencilikle İlişkide Paradoksal Yaklaşım: Tasvip Etmiyorum Ama Yine de Veriyorum

Dilencilere verilen paraların dilencilerde nasıl bir davranış ortaya koyduğunu görmek amacıyla sorulan sorularda, alınan cevapların neredeyse tamamı dilencilerde dilenme davranışının arttığı şeklinde olmuştur. Enteresan olan ise neredeyse tüm görüşmecilerin verdikleri paralarla dilenme davranışının devam etmesine katkıda bulduklarını bilmelerine rağmen yine de dilenciye para vermeye devam etmekte olduklarını belirtmeleridir.

Yani onu daha çok dilenmeye ittiğini düşünüyorum. Bunun bilincindeyim ama hala veriyorum, onu biraz törpülemem gerekiyor. Onların o hallerini gördüğümüzde -gariban hallerini- ya da en kötü giyiniş hallerinde, kış aylarında ince şeylerle gezdiklerini görünce; belli bir yere kadar beni tutabiliyor, belli bir yerden sonra verme isteği gerçekleşiyor, ondan veriyorum. (K 19)

Tabi bu sömürüyü daha çok ileriye götürür. Dini duygularla verdiğim zaman daha çok sömürüyor yani, demek ki dini duyguları söyledikçe vatandaş daha çok veriyor bunu devam ettiriyor sömürerekten. (K 2)

Ne yazık ki bazen kullanılıyor, yani, artırıyor. Dini duyguları kullanarak daha çok artırıyor. Dindar insanlar para verdikçe dilenciler bunu daha çok kullanıyor. (K 14)

Valla şöyle yani o verdiğim paranın yerini tutup tutmadığını düşünüyorum acaba onun ihtiyacı var mıydı? Bilmiyorum eğer dilenci ihtiyacı olan birisiyse zor durumda olan biriyse içi belki rahat etmiştir, belki farklı şey düşünmeyebilir. Ama öbürleri için söyleyemem biraz daha farklı düşünebilirler. Yani karşıdakini de şey yerine koyabilir, bugün de kandırdım diyebilir. Dilenci para aldıkça daha çok devam ediyor. Tabi ki buna çözüm bulunması lazım. (K 4)

Sonuç olarak Tatvan'daki kendisini dindar olarak tanımlayan insanlar karşılarındaki dilencinin gerçekten yoksul olduğuna inanmasalar dahi para vermeye

devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bundan dolayıdır ki dilenciler cami, mezarlık ve türbe çevrelerini mesken tutmaktadırlar.

3.3.9. Dilenciye En İyi Fakirler Anlar

Yapılan araştırmada mülakata katılanların büyük bir çoğunluğunun fakir dindarların dilencilere daha çok para verdiğini düşündükleri görülmüştür. Sebebi sorulduğunda ise; fakir dindarın yoksulluk çektiği için daha rahat empati kurabildiğini, yaşadığı sıkıntıyı bir başkasında gördüğünde verme davranışına yöneldiğini belirtmişlerdir. Dikkat çeken husus ise katılımcılardan bu cevabı verenlerin içinde maddi durumu gayet iyi olanların da olmasıdır.

Yani fakir dindarlar bence dilencilere daha fazla yardımda bulunuyorlar. Zengin dindarlar kendileriyle onlar arasında bir uçurum görüyorlar ama fakir olan dindarların dilencileri daha iyi anlayabildiğini düşünüyorum, çünkü kendileri de fakir ve mağdur bir hayat yaşadıkları için daha açlığın ne olduğunu, soğğun ne olduğunu daha iyi hissedebildikleri için, empati yapabildiklerini düşünüyorum. **(K 12)**

Bence fakir dindarlar daha çok para verir. Çünkü onların acıma duygusu daha farklıdır. Şimdi fakir olduğu zaman kendini onun yerine koyar. Ben de acaba bu durumda olabilir miydim? Ama zengin biri olduğu zaman şöyle düşünür; gitsin o da çalışsın düşüncesinde olduğu için bence fakir dindarlar daha çok yardımcı olur. **(K 10)**

Bu davranışın vicdanın bir gereği olduğunu belirtenler de, dilenciye verilen paranın zenginlik veya fakirlikle ilgisi olmadığına vurgu yaparak merhamet sahibi insanın verdiğini söylemişlerdir.

Yani bana göre zengin dindarlar belki daha çok yardımcı olabilirler ama hani zengin mi daha çok veriyor, fakir mi daha çok veriyor o kısmını bilemeyeceğim ben, hani bam teli ya da merhamet duygusu daha çok gelişmiş olan kişi bence daha çok verebilir. Yani çok zengin olup hiç vermeyen de olabilir ama fakir olup cebindeki tamamını veren de olabilir. Bunu hani zengin-fakir diye ayırt edemem ben. **(K 20)**

O, vicdani oluyor. Zengin olsun; fakir olsun gördüğün zaman veriyorsun. Nasıl ifade edeyim: Zengin de olsa veriyor, fakir de olsa veriyor, çünkü onu o halde görünce rahat etmiyor. İki durumda da veriyor yani. **(K 19)**

STK Başkanlığı yapan bir katılımcının verdiği cevap ise zengin dindarların daha çok verdiği şeklinde olmuştur. Bulduğu konum gereği hayırseverlerle daha

çok muhatap olan bu katılımcı, aynı zamanda zenginlerin dilencilerden çok, tanıdıkları fakirlere yardım ettiklerini de vurgulamıştır.

Bazı zenginlerin daha çok yardım yardım ettiklerini biliyorum. Tabi bildikleri fakirlere öncelik veriyorlar. **(K 6)**

Görüldüğü üzere görüşmeciler maddi durumu kötü olanların dilenciye yardım etmeye daha çok meyilli olduğunu belirtmişler. Bu görüşmecilerden bazılarının maddi durumlarının oldukça kötü olmasına rağmen dilencilere yardım ettiklerini söylemeleri de ayrıca dikkate değer görülmüştür.

3.3.10. Dilenciliği Besleyen Kaynaklar: Savaş, Göç ve Deprem

Tatvan ilçesi bulunduğu konum itibarıyla bir geçiş güzergâhı durumundadır, yani Asya kıtasını Türkiye'nin güneyinden Akdeniz'e bağlayan bir yol üstünde olması hasebiyle hem gelişmiş bir ilçe hem de göçmenler için bir toplanma-aktarma merkezi görevini görmektedir. Bu durum haliyle burada yoğun bir göçmen nüfusunun birikmesine sebep olmaktadır. Tatvan otogarı ve çevresi Afgan mülteciler için neredeyse bir açık kamp konumundadır. Gerek misafirperverlikleri gerekse inançları gereği Tatvan halkı bu göçmenlere ciddi miktarlarda yardım etmektedir.

Katılımcılara bu soru yöneltildiğinde en sık alınan cevap savaştan kaçan Suriyelilerin ve Afgan mültecilerin gelmesinden sonra verilen sadakaların arttığı yönünde olmuştur.

Hocam Suriye'de savaş çıktığı zaman, Suriye'den Türkiye'ye göçtüler dilenciler daha çok oldu. Mağdur oldukları için verdiğimiz para arttı. Ben Tatvanlıyım eskiden bu kadar dilenci yoktu. **(K 1)**

Şu şekilde; bölgeye gelen Afganistanlı ve Pakistanlı mülteciler tabi ki bilinçaltımızı da davranışımızı da etkiliyor. Genelde onlar belirliyor. Onlar geldiğinde para verme durumumuz artıyor. **(K 12)**

Bölgede yaşanan 2011 Van depreminden sonra da Tatvan'da dilenci denilmese de sadakaya muhtaç insan sayısının arttığına dikkat çeken bir görüşmeci, bir depremzedeye iş verdiğini ifade etmiştir.

Özellikle afet, deprem olarak mesela bundan kaç yıl önceydi Van depremi, çoğu da dilenci değildi yine de sadaka verdik hatta kantinde bir eleman da çalıştırdım. **(K 13)**

Medyada dilencilerle ilgili çıkan olumsuz haberlerin para verme durumlarını etkileyip etkilemediği sorulduğunda, katılımcıların önemli bir kısmı etkilendiklerini, dolayısıyla verdikleri paranın miktarında da azalma olduğunu belirtirken, bazı katılımcılar ise olayı farklı bir boyutta değerlendirip “Allah rızası için” denmesinin yeterli olduğunu, ya da el açılmasının para verilmesi için yeterince geçerli bir sebep olduğunu belirterek medyadaki haberlerden etkilenmediklerini beyan etmişlerdir.

Medyadaki haberleri görünce verdiğim para azalıyor. Çünkü onun durumuna bakıyorum kendi durumuma bakıyorum benden daha zengin. (K 1)

Etkiliyor (medyaya yansıyan haberler). Bazen kullanıldığını düşünüyorum. Yani böyle, nasıl izah etsem, mesela aslında çok bankada yüklü meblağ parası tespit ediliyor; o şekilde insanların sömürüldüğünü düşünüyorum. Dini duygularının kullanıldığını düşünüyorum. O kişinin aslında ihtiyacı yok ama bu şekilde alışkanlık haline getirdiğini düşünüyorum. (K 14)

Daha çok vermemiz lazım. Dilenen kişiye Allah rızası için para veriyorum. Onun durumunu bilmeden veriyorum. (Dilencilikle ilgili medyaya yansıyan haberler sizin para verme durumunuzu etkiliyor mu?)

Yok, hocam, o anda biri gelir Allah rızası için para ver diye ben durumuna bakmam, zengin mi fakir mi ona bakmam, veririm. Allah rızası için veririm. (K 16)

Yok, beni asla etkilemiyor diyorum, ya onu yapan adam bana göre hak ediyor ya. Benim düşmanım da el açsa ben veririm. (K 15)

Katılımcılardan bazıları da medyada duydukları haberlerden sonra bir aldatılmışlık hissi yaşadıklarını da beyan etmişlerdir.

Medya haberlerinden de bazen etkileniyorum. Bazen hani kandırıyorlar, kandırdıklarını görüyoruz. O zaman da sorguluyorum gerçek mi değil mi diye. (K 9)

Dilenciliği besleyen en önemli faktörlerin başında savaşlar ve göçler gelmektedir. Tatvan’da özellikle Suriye savaşından ve Afganistan’daki çatışma ortamından kaçan mülteciler daha fazla dilenmek durumunda kalmaktadırlar. Medyada bazen karşılaşılan zengin dilenci haberlerine rağmen yapılan araştırmada katılımcıların büyük bir bölümünün dilencilere yardım etmeye devam ettikleri görülmektedir.

3.3.11. Bir Bela Def Edici ve Şifa Verici olarak Sadaka

Bir şeyin süreğenliği söz konusuysa onu besleyen arka planda çok ciddi taşıyıcıların olması gerekiyor. Dilencilik olgusu da bu türden değerlendirilebilecek bir olgudur. İnsanların ümitlerinden, kaygılarından, korkularından beslendiği için bitmesi, bitirilmesi zor görünmektedir. Hastam şifa bulsun diye sadaka veriyorum diyen katılımcı sayısı azımsanacak gibi değildir.

Şey olarak mesela hastadır, bir çaresi yoksa işte birine yapılan bir iyilik, hani belki bu vesile olacaktır hani Allah bunun vesilesiyle yardım edecektir diye düşünüp vermişliğim vardır hani öyle dilencilere de. Belki hani bu bir araçtır diye düşünmüşlüğüm var. Hasta işte ağır hasta olan akrabalarımız için öyle düşünüyorum. **(K 3)**

Hocam hastam olduğunda, dilenci gördüğüm zaman sadaka veriyorum. Allah tarafından şifa verilsin diye. Bir yakınımız ölünce onun Allah yolunda hayrına bir sadaka veriyoruz. **(K 1)**

“Sadaka belayı def eder ve ömrü uzatır” “Sadaka vermekte acele ediniz. Çünkü bela sadakayı atlayıp gelmez” (Kütüb-i Sitte, III/195) hadis-i şerifleri nedeniyle sadaka verenlerin sayısı da az değildir. Konuyla ilgili bir polis memuru katılımcının söylediği ise bu inancın ne kadar canlı yaşandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Yani etkiliyor işte derler ya sadaka ömrü uzatır. Daha çok vermeye çalışıyorsun. Mesela bende şu vardır uzun yola gittiğim zaman falan sadaka veririz ki en azından, hani derler ya sadaka belayı def eder, kazayı def eder. Yani ufak bir cüzi bir şey de olsa veriyoruz. Hatta başımdan geçen bir olay anlatayım size bundan bir ay kadar önce Erzincan’a gitmişim görevli. Erzincan’a gittim yolda mola verdik otobüsle orda bir sadaka kutusu gördüm. Ondan sonra çıktım sonra döndüm cebimde bozuk vardı vereyim dedim yol sadakam olsun. Sonra geldik bir saatlik yolumuz vardı tam Adilcevaz’ın oraya geldik kaza yaptık arabayla tabi araçta bir sağ ben çıktım diğerleri yaralıları vardı, ölü yoktu Allah’tan. Yani ben o sadakanın belki beni kurtardığına inanıyorum. Çünkü az sadaka belayı def eder. (Bu davranış aile bireylerinizde de var mı ?) Dine yakın bir aile olduğumuz için bu davranış ailede de var. **(K 2)**

Etkiliyor. Çünkü bir kaza olduğunda bile direkt sadaka olarak bir şey verme ihtiyacı oluşuyor, bela önüne geçsin... Sadaka verdiğimizde bir belanın önüne geçtiğini bildiğimiz için biz direkt hemen her kişiye bir sadaka verelim de o engellesin gibisinden veriyoruz. Verdiğim zaman bir şeylerin engellendiğini düşündüğüm için veriyorum. **(K 19)**

Bu konuda daha önce değinilen İstanbul'da yapılmış çalışmada da din görevlilerinden gelen cevaplara bakıldığında büyük bir çoğunluğun dilenciliği onaylamasalar da, istismara rağmen vermeyi tavsiye ettikleri görülmektedir.

Dilencilerle tartışmaya gerek yok. Keramet üç kısımdır. Kendi bilir başkası bilmez. Başkası bilir kendi bilmez. Ne kendi bilir ne başkası bilir. Bilemediğimiz için (gelen kişinin kim olduğunu demek istiyor) hiç tartışmaya girmek gerekmez. Kimsenin hayır hasenatına mani olmuyoruz. (03, E, Din Adamı, Eyüp) (Coşkun ve Erkilet, 2010: 138).

İnsanların duygusal olarak zirvede oldukları anlar dilenciler için bulunmaz anlardır. Katılımcılardan da bu minvalde alınan cevaplar içerisinde ölmüşlerinin hayrına verdiklerini söyleyenler olmakla birlikte, cenaze karşılamaya gittiklerinde yolda gördüklerine para verdiğini söyleyen de olmuştur.

Tabi veriyoruz, ondan dolayı veriyoruz mesela bugün yoldayız, cenazeye gidiyoruz, yolda kim dilenirse muhakkak para veriyoruz. Ya da hastamız olduğunda zaten onların da bizden isterken ettikleri dua da odur. Allah hastanıza şifa versin gibi. (K 13)

Hocam hastam olduğunda, dilenci gördüğüm zaman sadaka veriyorum. Allah tarafından şifa verilsin diye. Bir yakınımız ölünce onun Allah yolunda hayrına bir sadaka veriyoruz. (K 1)

Tüm bu cevapların dışında farklı düşünen, bu olayların kendisini etkilemediğini ve bu sebeplerden ötürü sadaka vermediğini belirten katılımcılar da olmuştur.

Yani o yok. O konuyla hiç bağdaştırmıyorum. Yani işte benim bir yakınım öldü ona sevap olsun diye şunu vermeliyim, şunu dağıtmalıyım tarzında hiçbir zaman olmadı. (K 2)

Daha önceki bölümlerde değinildiği üzere sadakanın belayı def ettiğine ve sadaka vermenin hastaya şifa verilmesine vesile olacağına dair inanç, katılımcılarla yapılan görüşmelerde sıkça görülmüştür. Farklı eğitim seviyelerine ve cinsiyetlere sahip kişilerde bu cevapla karşılaşılması, araştırmanın önemli bulgularından biri olarak ortaya konmuştur.

3.3.12. Dilenciliğin Eskimeyen Dili: Dini Literatür

Tez çalışmasının iki temel kavramı (dindarlık-dilencilik) arasındaki en önemli bağı din dili oluşturmaktadır. Bu sorudaki amaç, dilencilerin dindar insanları din

dilini kullanarak ne kadar etkilediğini görmektir. Gerçi dilencilerin neredeyse tamamına yakını muhataplarının kim olduğuna bakmaksızın bu dili kullanmaktadırlar.

Katılımcıların yüzde sekseni bu dilden etkilendiklerini beyan etmişlerdir. Bazıları bu davranışı onaylamadıklarını belirtmelerine rağmen vermeye devam ettiklerini söylemişlerdir. Verilen cevaplar içerisindeki “Allah rızası denilince akan sular durur” cümlesi farklı cinsiyet, eğitim durumu ve farklı mesleklerden olmalarına rağmen katılımcılardan alınan ortak cevap olmuştur. Bu durum tezi özetler niteliktedir.

Allah rızası için denildiği için akan sular durur. İnsan vermek zorunda kalıyor. Artı hani Allah rızasını ayrı söylüyorlar peygamber aşkını da ayrı söylüyorlar. Peygamber aşkı geldiği zaman mecbur kalıp veriyorsun. Çünkü Allah rızası Peygamber aşkı söylendiği zaman vermek zorunda kalıyorsun. **(K 17)**

Beni etkiliyor (bunu yapmaları). İyi mi kötü mü onu bilmiyorum hocam. Allah rızası için kim olursa olsun dedikleri zaman akan sular durur bence. Ben öyle biliyorum hocam. Para olsun yiyecek-giyecek olsun; ne olursa; o ana bağlıdır, elimden ne gelirse veririm. Yani boş göndermem. Günde belki beş kişi de geliyordur, iki kişi de, bir kişi de geliyordur, veririm. **(K 16)**

Görüşmecilerden iki tanesi ise bu dili kesinlikle tasvip etmedikleri için vermediklerini belirtmişlerdir.

Asla uygun bulmuyorum. Bu durumlarda da vermemeleri gerektiğine inanıyorum. **(K 11)**

Çok itici buluyorum. Yani veresim varsa da vermiyorum. O tamamiyle uzaklaştırıyor bende, hani ben daha çok dilenen kişi değil de hani benim vermeme rağmen almayan ya da saklayan ya da ne bileyim çok mecbur kalıp da dilenen kişilerden daha çok etkileniyorum. Dini terimleri kullandıklarında ya da dini alet ettiklerinde tamamiyle soğuyorum, yani verme isteğim kalmıyor. (Bundan etkilenen insanlar oluyor mudur?) Tabi ki oluyordur. Verenlerin çok olduğunu bildikleri için zaten yapıyorlardır. Hatta ses tonlarını bile ona göre ayarlayanlar var sadece dini kelimeleri değil. **(K 20)**

Dilencilerin dilenmek için özellikle dini mekânları tercih etmeleri tesadüf değildir. Ülkemizde cuma namazı çıkışı dilenen dilencileri görmek artık sıradan bir görüntü olmuştur. İnsanların dini duygularının en yoğun olduğu Ramazan ayı başta

olmak üzere kutsal tüm gün ve gecelerde Tatvan'daki büyük camilerin önlerinde deyim yerindeyse dilenci enflasyonu yaşanmaktadır. Katılımcıların beyanlarından da anlaşılan budur.

Şimdi bizim İslam dininde şu var, Allah rızası için dediğin zaman her şey durur. Neyin varsa veriyorsun. Özellikle İslam Ramazan ayı Müslümanlar işte on bir ayın sultanı, biraz da dini duygular yoğun olduğu zaman insan o zaman daha çok yani diğer aylara göre dini motifi de kullandığı zaman insanın daha çok veresi geliyor. Çünkü bilmiyorsun gerçekten imkânı var-yok veriyoruz yani Ramazanda din dilinden etkileniyoruz. (K 2)

O çok yanlış işte. Bir de yapıyorlar Allah rızası için, Allah ne muradın varsa diye.

Ona gerek yok her Cuma cami çıkışına gidin muhakkak görürsünüz. Özellikle cami çıkışlarında çok görürsünüz. Ramazan aylarında daha fazla oluyor bu çünkü dinin tam yaşandığı bir ay, bir dönem. İnsanlar o duygularla birlikte biraz daha farklı yaklaşıyorlar. O yüzden biraz daha, bir tık daha fazla olabiliyor dilencilere verilen paralar. (Sizde bu nasıl oluyor?)

Dedim ya o anki dini o yoğunluğun yaşandığı döneme denk gelmesinden dolayı. Özellikle Cuma namazına girmeden önce abdest alıyorsunuz, işte Allah'ın huzuruna çıkıyorsunuz, tam oradan çıkarken; Ya Rabbim işte vicdanımı rahatlatayım bu da onun payı diyorsunuz. Yani bunu yapıyorsunuz. Herkesin düşüncesi böyle zaten... (K 7)

Sonuç olarak arz talep ilişkisinde durum değerlendirildiğinde isteyen dilenci kadar veren muhatap da bu işin devamına katkı sağlamaktadır. Dilencilikte dini literatürün bu kadar yoğun olarak kullanılmasının ana sebebi din dilinin karşılık bulmasıdır. Yapılan araştırmada görülen en net bulgu insanların din dilinden etkilenmesi olmuştur. Katılımcıların özellikle Ramazan ayında daha çok sadaka verdiklerini söylemeleri bunu ispatlar niteliktedir.

3.3.13. Dilencilik Hâl Dili: Yoksul Görünme

Görünürde dilencilik en önemli nedenlerinden biri olarak kabul edilen yoksulluk, tarih boyunca hem devletlerin hem de toplumların en eski sorunlarından biri olmuştur. Katılımcılara bu soruyu yöneltirken ki amaç dilenciye para verirken onları yoksul kategorisinde görüp görmedikleridir.

Alınan cevaplar görüşmecilerin büyük bir kısmının dilencileri yoksul olarak gördüğü şeklinde olmuştur. Bazıları dilenciye ihtiyaç sahibi olarak gördüğü için,

bazıları ise sadece dış görünüşüne bakarak yoksul olduğunu düşündüğü için verdiği beyan etmiştir.

Evet sayıyorum. Çünkü karşımda duran kişinin tablosu, prototipi, bir yoksulun tablosu. İşin geri ve arka planını bilmediğim için gördüğüm kısmıyla karar veririm, bir yoksula yardım etmiş sayarım tabi ki. **(K 12)**

Elbette, yardım etme duygusu insanı mutlu eder, onlar da ihtiyaç sahibi olduğu için ben de yardım ettiğimde mutlu olurum. **(K 6)**

Katılımcılardan yedi tanesi ise yoksul ile dilenciye farklı kategoride gördüklerini belirterek, dilenciye az miktarda para verdiklerini, yoksul olduğunu bildikleri insanlara ise daha büyük miktarlarda yardımda bulduklarını beyan etmişlerdir.

Yok, saymıyorum. Sadece vicdanen rahatladığımı hissediyorum, bu kadar. Yoksul olarak görüyorum ama çok ileri derecede yoksul olduğunu düşünmüyorum. Çünkü çok ileri dereceden görseydim daha fazla yardım ederdim. Sadece belli bir yere kadar maddi durumunun düşük olduğunu düşünüyorum. Bence yoksul dilenmiyor. **(K 19)**

Tabi ki hayır çünkü yoksula yardım daha farklı olur, daha yüksek miktarda olur. Dilenci senin o anki vicdan ya da merhametine bağlı ama yoksul daha farklı bir kavram. Yoksul şöyle aile bireylerden birkaç kişiyi yitirmiş olabilir ya da onun büyük bir meblağ ihtiyacı olan insanlara derim ben. Tabi ki dilenciye yapılmış yardımı yoksula yapılmış saymıyorum ben. **(K 10)**

Katılımcılardan birisi (daha önce KADEM’de çalışmış) ise daha önce sokakta dilenen bir bayanın evine gittiğinde içler acısı bir durum gördüğünü ifade etmiştir:

Evet, sayıyorum. Yani onun o ihtiyacını karşıladığımı düşünüyorum. (Dilencinin yoksul olduğunu düşünüyorsunuz?) Gördüklerim, dediğim gibi. Hatta bununla alakalı bir olay da yaşamıştım. Belki de o mesela beni bayağı bir rahatlatmıştı. Kadın Destek Merkezi’nde çalıştığım dönemlerde hane ziyaretleri yapıyorduk biz, daha önce o kadını ben sokakta dilenirken görmüştüm. Hane ziyaretleri yaptığımızda ve kesinlikle habersiz gitmiştik evine. Kadın elektrikli sobanın önünde pantolonu kurutuyordu ve sadece bir pantolon vardı çocuğun üzerinde, o zaman benim kızım iki yaşına basmak üzereydi o kadının kızı da aynı şekilde iki yaşına basmak üzereydi ve bizimle konuştuğunda, biz onunla röportaj yaptığımızda elini hiçbir şekilde o sobadan uzaklaştırmadı o pantolon kurusun diye ve ben de şey söylemişim ona hani ‘neden? o da ‘kızım altını ıslatıyor ve ben şu an bez alamıyorum, bu onun son pantolonu’ demişti ve ben o olaydan çok etkilenmişim. Daha önce o kadını sokakta dilenirken görmüştüm, evini de birebir görünce o akşam eve gittiğim zaman hani giremedim eve. Bir paket bez alıp evine gidip hani o bezi

verdikten sonra evime döndüm ve ben hani o gün gerçekten çok mutlu oldum. (K 20)

Sonuç olarak ister dilenci, ister yoksul olarak görsün katılımcıların tamamının dilencilere para vermeye devam ettikleri görülmektedir. Tatvan'da Ramazan ayında ortaya çıkan bir görüntü adeta çalışmamızı resmetmektedir. Kırmızı ışıktaki bekleyen Suriyeli dilenci çocuk, günün "anlam ve önemine uygun" olarak başına bir takke koymuş halde dilenmektedir. İşin enteresan kısmı ise takkenin de çocuğun üstündeki diğer kıyafetler gibi oldukça eski olmasıdır.

3.3.14. Yoksul Olduğuna İnanmıyorum Ama Yine de Veriyorum

Araştırmaya katılan görüşmecilerin yüzde seksenine yakını Tatvan'daki dilencilerin gerçekten yoksul olduğuna inanmadıklarını belirtmişlerdir. Her ne kadar dış görünüşlerine ve kucaklarındaki çocuklara bakıp vicdanen rahatsızlık duyarak para vermeye devam etseler de gerçek yoksulların dilenmediklerini söylemişlerdir. Ayrıca yerli katılımcılar Tatvan'da bu kadar dilencinin olmadığına, mevcut dilencilerin büyük bir kısmının dışardan geldiğine de dikkat çekmişlerdir.

Valla ben Tatvan'da dilencilerin gerçekten yoksul olduğunu düşünmüyorum. Nedeni ise hani böyle genelde dine sarılarak, dini duyguları kullanarak kendi amaçlarına ulaşmak istiyorlar. Özellikle yerli dilenci çok az, dışardan gelen dilenciler çok var. Yani orda şey yapamadıklarını burada gelip dini duyguları kullanarak yapıyorlar. Ben de taraftar değilim, o tür insanlara bir çözüm bulunması lazım. Tatvan'daki dilencilerin içinde yoksul olanı da vardır. Ama dışardan gelenlerin içinde, onlarda da olabilir ama genelde ben olduğun sanmıyorum. (K 4)

Yok hocam. Hepsi yoksul değildir bence. İçlerinde yoksul olmayan, bunu bir meslek haline getirmiş olanlar da var. Gerçekten çok zor durumda olan insanlar da var hocam. Yani ayırt edemiyorum. Kim zengin, kim fakir ama Allah rızası için ben veririm hocam. (Bugüne kadar para verdiğiniz dilencilerden evini, ailesini ve yaşadığı alanı gördüğünüz dilenci oldu mu?)

Yok hocam. Hiç görmedim. Allah rızası için diyorlar kılık-kıyafetine bakınca ne bileyim, üzülüyorum hocam. O yeterli oluyor. Allah rızası için... Allah ismini kullandıkları zaman kim olursa olsun bilmiyorum, yetiyor. (K 16)

Katılımcılardan yedi tanesi ise para verdikleri dilencilerin evlerini gördüklerini belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan iki tanesi gördükleri zenginlik

karşısında şaşırmışlardır. Diğer katılımcılar ise gördükleri dilencilerin gerçekten yoksul olduğunu belirtmişlerdir.

Hepsinin yoksul olduğunu düşünmüyorum. Hani bu işi alışkanlık haline getirmiş olanlar vardır ya da ne bileyim daha fazlasını istiyor olanlar vardır, belki eşinin-akrabasının zoruyla çıkanlar vardır, onu bilemem hani ama ben veriyor muyum evet, veriyorum. Ama verdiğim kişileri kesinlikle araştırıyorum, bakıyorum, ona göre veriyorum. (Bugüne kadar para verdiğiniz dilencilerden evini, ailesini ve yaşadığı alanı gördüğünüz dilenci oldu mu?)

Oldu. Birçok oldu. Yani şöyle, çok müşkül durumda olup sonradan araştırıp hani genellikle sosyal yardımlaşma vakıflarından araştırma imkânım oluyordu benim. Hani gidip evinin çok lüks olduğunu gördüğüm de oldu ve hani kendisini ayıpladığım, yani bu kadar da olmaz dediğim de...” (K 20)

Tatvan’daki dilencilerin yüzde sekseninin evet yoksul olduğunu düşünüyorum. O da genelde dışarıdan göç edip geldikleri için. Hani buralı olmuş olsalar, belli bir çevreleri olur, yardım edenleri olur belki, ama dışarıdan geldikleri için hani kimsesizler en başta bir kere o var kimsesizler, tutunacak dalları yok o yüzden yoksullar en başta yani insan olarak yoksullar, o yüzden...

Evet, oldu (evini, ailesini ve yaşadığı alanı gördüğü dilenci). Hani kalabalık bir aileydi. Çok fazla da çocuk vardı hani küçük çocuk olarak. Hiç ev eşyaları yok sadece öyle gazeteler üzerinde yaşıyorlardı büyük ihtimalle. Yiyecekleri ya da bir dolapları herhangi bir elektronik eşyalarının olduğunu da zannetmiyorum, hani böyle çok içerde görmedim ama kapıları açık bir şekilde görmüştüm. (K 3)

Yine katılımcılara para verdikleri dilencilerin evlerini ya da yaşadıkları alanı görüp görmedikleri sorulduğunda, çoğunluğu görmediklerini söylemişlerdir. Bu durumda yoksul olduklarına nasıl kanaat getirdikleri sorulduğunda ise kimi dış görünüşün yeterli olduğunu, kimi Allah rızası denmesinin para vermesi için yeterli bir sebep olduğunu, kimi de kışın bu insanların ince kıyafetlerle dilenmesinin kendisini ikna ettiğini belirtmiştir.

Bir kesiminin maddi durumunun gerçekten zor olduğunu düşünüyorum, bir kesiminin de hayır, olmadığını düşünüyorum. Çünkü bunlar kendilerini belli ediyorlar. Maddi durumu zor olan da iyi olan da kendini belli ediyor. Onun için seçiciliğim bundan dolayı başlıyor. Onun için seçip ona göre vermeyi düşünüyorum. (Bugüne kadar para verdiğiniz dilencilerden evini, ailesini ve yaşadığı alanı gördüğünüz dilenci oldu mu?)

Yok, olmadı. Dış görünüşüne göre... Çünkü dış görünüşünü gördüğüm zaman gerçekten ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Çünkü o

havada, o soğukta oturup da saatlerce orda beklemek kimsenin harcı değil diye düşünüyorum, açık söyleyeyim. (K 19)

Valla hocam yoksul olanı da var olmayanı da, dış görünüşleri dışardan öyle görünüyor. Yaşadığı alanı gördüğüm dilenci olmadı. Ama Allah rızası dediği için, dış görünüşü yoksul olduğu için... (K 1)

Dilencilerin büyük çoğunluğunun yoksul görünümlü olmaları nerdeyse bu görünümün işin üniforması niteliğinde önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun dilencinin sadece dış görünüşüyle yetinip para verdikleri görülmektedir. Ancak çoğu kişi dilencilerin gerçekten yoksul olduklarını düşünmedikleri halde para verdiklerini söylemektedirler. Bu da kişilerin bir şekilde dilencinin söz veya tavırlarından etkilendiklerini göstermektedir. İster dini isterse vicdani gerekçelerle olsun insanlar dilenciye para verdiklerinde kendilerini daha huzurlu hissetmektedirler.

3.3.15. Dilencilik Sorununa Dair Değişmez Çözüm Önerisi: Devlet Halletsin

Son soru olarak sorulan çözüm önerileri kısmında katılımcılarda öncelikle şu rahatsızlık gözlemlenmiştir: Aslında insanların hemen hepsi meslek haline gelmiş, saldırgan ve tacizkâr dilenme tarzından oldukça rahatsızlık duymaktadırlar. Ancak gerçekten ihtiyaç sahibi olduklarına inandıkları insanlara karşı daha müsamahakâr olmakla birlikte dilencilik bitirilmesi gerektiği konusunda tüm görüşmeciler fikir birliği içerisinde bulunmaktadır. Alınan cevapların büyük bir kısmında çözüm mercii olarak devlet gösterilmektedir. Devletin bu dilencilere iş vermesi veya maaş bağlaması gerektiğini belirten katılımcılar, bu şekilde dilencilik azaltılabileceğini belirtmişlerdir.

Öneriyi benim değil de devletin bir devlet politikası şeklinde projeler üretmesi gerekiyor. Yoksa kişisel bazda, bireysel bazda bu sorunun önüne geçilmesi imkânsızdır diye düşünüyorum. Vatandaş olarak sadece devletten istemde bulunabiliriz. Onun haricinde dilencilik önüne geçme olarak herhangi bir proje düşünemiyorum bireysel bazda. Her şey gelip devlette kilitleniyor devletin politikasında, stratejisinde kilitlenip kalıyor işin gerçeği. Geliştirilebilecek ciddi bir proje ve stratejiyle bazı hamlelerle dilencilik tabi bitmesi imkânsızdır ama çoğunluğun gideceğine inanıyorum. (K 12)

Valla hocam onlara bir iş çözümü bulsak, devlet onlara iş verse belki biraz azalır yani. Bitmez ama azalır. Devlet yardım ederse düzelir. (K 1)

Daha önce ifade edildiği gibi insanlar her ne kadar dilencilikten muzdarip olsalar da para vermeye devam etmektedirler. Katılımcılara bu soruyla beraber vatandaş olarak ne yapılabileceği de sorulmuştur. Alınan cevaplar içerisinde sadece dört tanesi para verilmemesi gerektiğine yönelik olup, katılımcılar, verilen paranın dilencideki dilenme davranışını artırdığını vurgulamıştır.

İş imkânları sağlanarak... Hani para vermeyerek... Aslında para vermesek, onları biraz işe itmiş oluyoruz, çalışmaya itmiş oluyoruz. Ya da böyle eğer çalışamayacak durumdaysa; bakıma muhtaç durumdaysa; özürlüyse mesela sosyal sigortalar kapsamına alınıp maaşa bağlanırsa, azalacağını düşünüyorum. Bir nebze olsun azalacağını düşünüyorum. **(K 14)**

Aslında insanların dilenme davranışlarını pekiştirmemek için dilencilere para vermemeleri gerektiğini düşünüyorum. Çünkü dilenciler bunu alışkanlık haline getirebiliyor. İnsanların dini duygu ve vicdanlarını kullanabiliyorlar. **(K 9)**

Görüşmecilerin büyük bir kısmı iş verilirse dilencililiğin azalacağını vurgulamışlardır. Ancak katılımcılar şunu da eklemişlerdir: Her ne kadar iş verilse de bunu meslek haline getirenler dilenmeye devam edeceklerdir.

Dilencililiğin biteceğini sanmıyorum ama. Bir meslek olarak kalmış. Var mesela dışarıda Tatvan'da, hiç Tatvanlı olmayıp başka illerden gelip dilenenler var. Sadece bunlara iş gerekiyor. Dilencililiği meslek olarak yapanlar bitmez gene devam eder dilencililiğe ama iş yine yarı yarıya indirir. **(K 13)**

Bu bizim fert olarak gücümüzün yeteceği bir durum değil. Belediyelerin iş alanları, iş sahaları yaratması lazım, bulması lazım, fabrikalar, tekstil yerleri... Gerçi devlet yapmış bunları yapıyor yani... Çiftçiye, toprağında olsun her hayvanında olsun... Yeter ki çalışsınlar. Devlet elinden geleni yapıyor. Ama dilencililiği meslek edinmiş bir insan hiçbir şekilde önüne geçemeyiz. Dilencililiğin bitebileceğini sanmıyorum; dilencililiğin de, vermenin de, ama azaltılabilir. **(K 18)**

Kaloriferçilik işi yapan ilkokul mezunu bir katılımcının tespiti ise vatandaşın bu konudaki kaygılarını göstermesi açısından dikkat çekicidir:

Valla bana göre yüzde seksen çözüm istedir. Yani bugün belediyeler gidiyorlar dilencileri topluyorlar, belediyeye götürüyorlar, paralarını alıyorlar, gönderiyorlar, ertesi gün yine aynı. Bana göre götürdükleri zaman bakacaklar eğer gençse, eğer sakat değilse, eğer şey değilse iş vermesi lazım. Bence iş verseler çözüm olur. Biz vatandaş olarak hiçbir şey yapamayız. Ne bir nasihatte bulunabiliriz. Ne de bir şey. Ancak ne yapabiliriz ancak bir lira para veririz.(Para vermediğimizde çözüm olur mu peki?)

O da çözüm değil, bazıları diyor ki para vermesek bunlar yapmaz. Para vermesek bunlar bu defa daha kötü şeyler yapacaklar. (Ne gibi mesela?)

Yani haşa huzurdan fuhuş, hırsızlık yani özellikle fuhuş yapacaklar. Yani bir aç insan ne yapabilir? Yani onların gerçekten yoksul olduklarını düşünüyorum. Yani biz her ne kadar dışardan onları yadırgıyorsak da kimse bile bile isteye isteye gidip dilencilik yapmaz. Biraz da biz halk olarak abartıyoruz, diyoruz işte, ben kendim de diyorum ya bu dilenci günde bir milyar-iki milyar, üç milyar alıyor ama ha alabilir ama o adam mecburiyetten o işi yapıyor. Kimse kolay kolay o işi yapamaz ya. **(K 15)**

Bu soruna ancak eğitimle çözüm bulunabileceğini belirten görüşmeciler, sorunun kaynağına inilmesi gerektiğini vurgulayarak mutlaka dilencilerin dinlenilmesi gerektiği ve bu işin yanlışlığının hem dilenciye hem de dilenciye para veren vatandaşlara anlatılması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Yani, dinlenilebilir bu dilenciler. İhtiyaçlarının ne olduğu sorulabilir, araştırılabilir, hani ihtiyaçları doğrultusunda çözüm önerisi olabilir. Hani biz evet şunu söylüyoruz ‘elin-ayağın var neden çalışmıyorsun’ ben de söylüyorum çoğu zaman ama bulunduğu yerlerde mesela atıyorum Tatvan’da iş imkânı olmayabiliyor. Ya da ne bileyim engellidir, çalışamayabilir, ya da ne bileyim engelliye kaç kişi ne kadar iş verebilir, işin o boyutuna da birazcık bakılmalı. Hani gerçekten engelli kadrosundan işe alınabilir ya da ne bileyim bunlara göre atölyeler yapılabilir, bunlar istihdam edilebilir, bunlara kurslar verilebilir, bu kurs alanında çalışmalar yapılabilir. Dışarda belki çalışamayabilir, evinde belki iş olanağı sağlanabilir. Bunlar devlet tarafından, belediyeler tarafından, kaymakamlıklar tarafından, sosyal yardımlaşmalar, sosyal hizmetler tarafından yapılabilir. Vatandaş olarak ben bilmiyorum, ben daha çok dinlemekten yanayım onları, gidip araştırıp bakmaktan. Hani belki herkesin -çünkü o kadar çok hakikaten türediler ki- her birine belki yetişme imkânı olmayabilir, ama ne bileyim her insan kendine bir kardeş aile seçebilir, onların üzerine eğilebilir. Herkesin bir-iki tane kardeş ailesi olsa, bunların da belki birçoğunun artık sokaklardan toplanmasına sebep olabiliriz diye düşünüyorum. Huylu huyundan vazgeçmez diyenler de olabilir ama ben bunları gerçekten muhtaç olup da dilenme yolunu seçenler için söylüyorum. **(K 20)**

Bu hani bulunduğu yerin belediyesiyle işbirliği içerisinde ya da girişimci aileler varsa eğer onlarla işbirliği içerisinde her haneden birer kişiyi çalıştırma imkânı olabilecek yerler açılabilir. Bölgenin coğrafi özelliklerine göre iş alanları açılabilir, yani öyle bir yardım yapılabilir.

Vatandaş olarak da en önce eğitim bir kere yani en başta eğitilmeleri lazım bir kere bu tarz insanların, dilencilerin eğitilmesi lazım ama bunu da eğitebilmek için önce bizim bu konuda eğitilmemiz lazım yani gerçekten yardım etmek istiyorsak ne gibi yardım ederiz evet biz hani veriyoruz belli bir miktar para ama bu onların ne kadar ihtiyacını karşılıyor çok az ihtiyacını karşıladıği için bir tatminsizlik oluyordur onlarda. Ama onların düzenli böyle

gelirleri olduğunda ya da bir iş yaptıklarında onun o zevkini aldıktan sonra belki yapmayacaklardır. O yüzden eğitimle bence çözölür gibi. Yani eğitim şart. **(K 3)**

Meseleye sosyal çözümler noktasında yaklaşanlar da olmakla birlikte suiistimal edenlerin tespit ve takip edilmesi gerektiğini işaret eden katılımcılar da olmuştur. Ancak anlaşıldığı kadarıyla, bu alanda sınırlı sayıda yapılan çalışmaların ortak özelliği; dilencilik tarih boyunca insan topluluklarının en önemli sorunu olduğu gerçeğiyle birlikte, bu işi meslek haline getirenlerin yanında gerçekten ihtiyaç sahibi olanların da mevcudiyetini tespit etmiş olmalarıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dilencilik, tarih boyunca birçok dönemde, yoksulluğun varlık gösterdiği her yerde, çalışmayacak durumda olan ya da iş bulamayan kesimlerin gelir elde etme yollarından birini teşkil etmiştir. Kimi zaman bir iş ya da meslek olarak değerlendirilse de dilencilik değer üretemeyen bir etkinlik olduğundan, sokak merkezli bir ekonomi etkinliğiyle tanımlanmalıdır. Dilencilik bazı istisnai dini boyutları dışında, tarih boyunca hep yoksullukla ilişkisel biçimde varlığını koruyarak günümüze kadar gelir getirici bir etkinlik alanı olarak süregelmiştir (Kalfa-Topateş, 2015: 285).

İslam dini fakir, yoksul, ihtiyaç sahibi kişileri sürekli olarak korumuş, onlar için tedbirler almıştır. Zekat, fitr sadakası, fidye, kurban, farz veya vacip olan sadakalar, kefaretlar, devlet yardımları vb. bu tedbirlerden bazılarıdır. Mü'minlerin bir vücudun parçaları gibi olmaları ve yine mü'minlerin kardeş olma ilkeleri gereği müslümanlar sürekli olarak birbirlerine yardım etme eğiliminde olmuşlardır. İslam'a göre bir muhitte aciz (yoksul) bir kimse ilgisizlik yüzünden açlıktan ölürse, durumunu bilenler buna lakayt kaldıklarından bu günaha ortak olurlar (Sancaklı, 2008: 309).

Dinin yoksula yardım konusundaki bu tavsiyeleri, o dinin müntesiplerinde ciddi anlamda karşılık bulmaktadır. Dindar insanlar yoksula yardım etme konusunda önemli çabalar göstermektedirler. Her ne kadar İslam dini dilenciligi yerip çalışmayı, emegi ön plana çıkarsa da genel itibariyle yoksullara, ve dilencilere müsamaha göstermiştir.

Araştırmada dilencilik olgusuna değinildikten sonra, dilenciligi ortaya çıkaran nedenler üzerinde durulmuştur. Ayrıca dilenciligin toplumsal görünümüleri ortaya konarak olgu açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci temel olgusu olan dindarlık kavramıyla ilgili literatür taraması yapılarak, dilencilik-dindarlık kavramları arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Tatvan evreninde nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ve kartopu örneklem bulma yöntemi ile yapılan bu çalışmada temelde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öncelikle eğitim durumu, mesleği, yaşı, cinsiyeti ne olursa olsun Tatvan'daki dindarlar/kendini dindar olarak tanımlayan kimseler dilenme davranışından rahatsız olsalar da çoğunlukla dilencilere para verme eğilimindedirler. Vicdani kaygılarla para verdiklerini belirtenler olmakla beraber büyük bir çoğunluğun dini referanslarla "sadaka niyetiyle" verdikleri görülmüştür. Yapılan literatür araştırmasında özellikle İstanbul'da yapılmış bir çalışmada katılımcıların yoksullukla dilenciliği ayırt ettiği görülmüştür. Tatvan'da yapılan araştırmada ise tersi bir sonuç ortaya konmuştur, katılımcıların tamamı olmasa da geneli bir dilenciye yardım etmekle kendilerini bir yoksula yardım etmiş saydıklarını belirtmişlerdir. Bunun sebebinin buradaki dilenci sayısının az olması olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca küçük bir yer olması hasebiyle insanların genellikle birbirlerini tanıdıkları ve birbirlerinin maddi durumundan haberdar olabildikleri görülmüştür.

Yapılan çalışmada katılımcıların kutsal gün ve gecelerde dilencilere daha çok para verdikleri ve dilencilerin kullandıkları dinsel jargondan etkilendikleri görülmüştür. Böylece dindarlığın, dilenciliğin devam etmesindeki en önemli dinamiklerden biri olduğu gerçeği ortaya konulmuştur. Ayrıca dilencilerin yoksul görünüşleri ile birlikte çocuklu olmalarının insanları en çok etkileyen faktör olduğu görülmüştür.

Dilencilikle ilgili yapılan çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; kişilerdeki temel algının dilencilerin yoksulluk nedeniyle dilendikleri şeklinde olduğu görülmüştür. Ancak bu algının aksine ortaya çıkan sonuç, dilencilerin yalnızca bir kesiminin yoksulluk nedeniyle dilendiğidir. Dilenciliği profesyonel şekilde yapanların daha fazla oldukları ve bunların güvenliği tehdit eder hale geldikleri tespit edilmiştir (Özer ve Yontar, 2013: 247).

Çalışmanın önemli sonuçlarından bir tanesi de katılımcıların tamamının dilencilikten rahatsız olmalarının ve dilenciliğin bitmesini istemelerinin tespitidir. Ancak "Dilenciliğin ve dilenme davranışının son bulması için çözüm önerileriniz nelerdir?" sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğunun cevabı "devlet el atsın" şeklinde olmuştur. Görüşmecilerin işin kendilerine bakan yönüyle (para vermeme) ilgili bir çözüm önerisi getirmeyişleri ayrıca dikkat çekicidir.

Araştırmada cevap bulunamayan problemler de olmuştur. “Dindar insanlar sadaka verme eylemini toplumsal dayanışma açısından nasıl yorumlamaktadır?” Sorusuna tam anlamıyla bir cevap alınamamıştır, daha çok sevap, merhamet ve vicdan merkezli cevaplarla karşılaşmıştır. Bu anlamda dilenciliğin toplumsal dayanışmayla ilişkisi ayrıca çalışılabilecek bir konu olabilir. Özellikle de farklı dinlere mensup insanların yaşadığı kentlerden birisinde dindar insanların dilencilikle ilişkisi çalışılmaya değer bir konudur.

Sonuç itibariyle dilencilik, yoksulluk ve masumiyet esaslarından hareketle mesleklaşma anlamında oldukça yol kat etmiştir. Mevcut haliyle zorla dilendirme, çocuk istismarı, taciz dahil tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Dilenciliğin devamlılığına neden olan dinamiklerden bir tanesi de din ve dindarlıktır. Tatvan evreninde yapılan çalışma da bunu ispatlar niteliktedir. Konuyla ilgili sunulabilecek çözüm önerileri şunlardır:

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından vatandaşlara yönelik bilinçlendirici çalışmalar yapılmalı, İslam’ın dilencilığe bakışı konusunda bilgilendirme yapılarak, din istismarının önüne geçilmelidir.
- Yoksul, dilenci ayırımı mutlaka gerekli merciler tarafından yapılmalı ve bilgiler yardım etmek isteyen STK ve vatandaşlarla paylaşılmalıdır. Böylece zekât ve sadakaların doğru yerlere ulaştırılması sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredatında konuyla ilgili bir başlık açarak gerekli bilgilendirmeyi yapmalıdır.
- Yerel yönetimler özellikle iş bulma konusunda etkin rol almalıdırlar. Özellikle belediyelerde zabıtalardan bağımsız içerisinde ilahiyatçı, psikolog ve sosyologların bulunduğu uzmanlardan kurulu özel bir birim oluşturulmalıdır. Mutlaka dilenen insanlarla ilgili ev ziyaretleri başta olmak üzere ciddi araştırmalar yapılmalıdır.

- Dilencilerin çocuklarının okula devamları mutlaka sağlanmalı, tüm eğitim masrafları devlet tarafından karşılanmalı, çocuğunu göndermek istemeyenlere ciddi yaptırımlar uygulanmalıdır.

Dilencilerin belli başlı birkaç kalem hariç neredeyse hiçbir şeye para harcamamaları, topladıkları paraları gayri menkullere veya bankalara yatırmaları dikkate alındığında toplamda piyasadan çekilen sıcak para miktarının ekonomiye zararları kanaatimizce araştırılmaya değer bir konu olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, A. (2008). "Tatvan ve Çevresinin Tarihi Coğrafyası". *I. Uluslararası Düünden Bugüne Tatvan ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul: Beyan Yayınları, 33-38.
- Akgül, M. (2004). "Yaşlılık ve Dindarlık". *Dini Araştırmalar Dergisi*, 7 (19), 19-56.
- Anar, T., Özbay, F. (2013). "Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Osmanlı'dan Günümüze Türk Şiirinde Dilenme ve Dilencilige Genel Bir Bakış". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2 (6), 1-27.
- Arslantürk, Z. (2006). Dindarlığın Bağımsız Değişkenleri. H. Hökelekli. *Dindarlık Olgusu*. Bursa: Kurav Yayınları, 239-257.
- Aydın, M. (2014). *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*. (Üçüncü Baskı). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Baybal, M. S. (2015). "Yahudilik ve Hristiyanlığın Engellilere Bakışı". *Mütefekkir*, 2 (4), 275-298.
- Buyrukçu, R. (2008). Dilencilğin Yaygınlaşması ve Önlenmesinde Dini Anlayışların ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Rolü. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 285-290.
- Cilacı, O. (1995). *Günümüz Dünya Dinleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Coşkun, İ., Erkilet, A. (2010). *İstanbul Halkının Dilencilik Olgusuna Bakış Açısı*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Çakıcıoğlu, E. (2015). *Türkçe Sözlük*. İstanbul: Akvaryum Yayınevi.
- Çapcıoğlu, İ. (2009). "Sosyo-Politik Tutumlar ve Dindarlık: İlahiyat Fakülteleri Örneğinde Bir Alan Araştırması". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 143-180.
- Çiçek, M. H. (2008). Tatvan ve Çevresinde İlmî Çalışmalar ve Ohin Medresesi Örneği. *I. Uluslararası Düünden Bugüne Tatvan ve Çevresi Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul: Beyan Yayınları, 567-575.
- Demirtaş, M. (2015). *Tatvannâme*. İstanbul: Mega Basım Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2007). *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. 3. Ankara: DİB Yayınları.
- Eski Ahit. *Mezmurlar*. 41: 1-2.
- Eliaçık, M. (2008). Hicaz'a Hac Farızası İçin Gelip Geri Dönmeyerek Dilencilik Yapan Afrikalı Dilenciler (Tukrûriler). S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 291-305.

- Erkol, M. (2004). *Din-Dindarlık Kavramları ve Sosyolojik Bir Yöntem Olarak Dindarlık Ölçekleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. (Çev. İ. Yılmaz). İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Eserin orijinali 2008'de yayımlanmıştır).
- Güntekin, R. N. (2014). *Miskinler Tekkesi*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Gökalp, N. (2008). Dilencilik ve Duygu. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 391-396.
- Ahmed bin Hanbel. *Müsned*. II, 179; VI, 162.
- İbn Mace. *Ticaret*. 1, 64.
- Kalfa-Topateş. A. (2015). *Dilenciler: Türkiye'de Yoksulluk ve Dilenme Kültürü*. (Birinci Baskı) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karacoşkun, M. D. (2018) Bir İstismar Yolu Olarak Dilencilik-Sivas Örneği. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 215-222.
- Kocaer, A. F. (2004). *Sahih-i Buhari*. (cilt.1-2) Ankara: Hüner Yayınları.
- Kurt, A. (2006). "Örgütlü İş Adamlarında Dindarlık ve Dünyevileşme". H. Hökelekli. *Dindarlık Olgusu*. Bursa: Kurav Yayınları, 265-277.
- Kütüb-i Sitte, III/195.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. O. Akınhay ve D. Kömürcü). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları. (Eserin orijinali 1994'te yayımlanmıştır).
- Matta. 6: 2-4. 20: 30-34. *Markos*. 10: 46-52. Luka. 11:41. 12:33. Yuhanna. 9:1-41. Elçilerin İşleri. 9: 36. 10:2,4,31; 24:17.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *Dini Terimler Sözlüğü*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mensching, G. (2004). *Dini Sosyoloji*. (Çev. M. Aydın). Konya: Din Bilimleri Yayınları. (Eserin orijinali 1947'de yayımlanmıştır).
- Nesai, *Zekat*.83.
- Okumuş, E. (2008). "Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'sinde Tatvan ve Çevresi". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (24),187-216

- Orr, J. M. (1915). "Beg; Beggar; Begging" *International Standard Bible Encyclopedia*.
- Paksoy, S. (2008). Şanlıurfa'da Dilenci Profili ve Dilenciliğin Önlenmesine Yönelik Faaliyetler. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 557-563.
- Palabıyık, A. (2010). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak Yoksulluk ve Dilencilik (Van İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Parin, S. (2010). "Dilencilik Yoksulluk İlişkisi". *Sosyoloji Dergisi*, 3. (20), 23-37.
- Parin, S. (2008). Takdim. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 6
- Roof, W. C. (2014). Din ve Spiritüalizm: Entegre Bir Analize Doğru. *Din Sosyolojisi El Kitabı*. M. Dillon. (Ed.). (Çev. H. Arslan). İstanbul: Paradigma Yayınları, 199-215. (Eserin orijinali 2003'te yayımlanmıştır).
- Sancaklı, S. (2008). Dilencilikle Mücadelede Başarılı Olmak İçin Dini Referansları Kullanmanın/Dini Motivasyondan Yararlanmanın Önemi. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 307-327.
- Sarısamın, S. (2008). Osmanlı Fekaraperver Cemiyeti'nin Fakirlik ve Dilencilikle Mücadelesi. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 123-132.
- Seyyar, A. (2008). Dilencilikle Mücadelede Koruyucu Sosyal Politikalar ve Rehabilitasyoncu Sosyal Hizmetler. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 329-346.
- Stephen, R. M. (2005). "Self-Abandonment and Self-Denial, Quietism, Calvinism and the Prospect of Hell." *Journal of Religious Ethics*. 33 (4), 747-781
- Subaşı, N. (2002). "Türkiye Dindarlığı: Yeni Tipolojiler". *İslamiyat Araştırma Dergisi*, 5 (4), 17-40.
- Şeker, C. (2014). "Yahudilikte Sadaka." *Marife Dergisi*, (3), 83-104.
- Şirin, İ. (2008) Avrupa ve Osmanlı Seyyahlarının İzlenimiyle Osmanlı ve Avrupa'da Dilencilik. S. Parin. (Yay. Haz.). *Bir Kent Sorunu: Dilencilik*. İstanbul: İBB Yayınları, 63-80.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tevrat. *Levililer*. 25:35. *Mezmurlar*. 59:15; 119:10,.
- Tirmizi. *Ahkam*. 22.

Toksarı, A. (1994). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 9. İstanbul: TDV Yayınları, 298-300

Uygun, S. (2011). "Denizaşırı Dilencilığe Bir Örnek: Marûni Dilenciler". *OTAM*, 30 (30), 189-212.

Yeni Ahit. *Markos*. 10: 46-52

İnternet Siteleri

İnternet: Yontar, İ. G., Özer, Y. E. (2013). Kent Güvenliğini Tehdit Eden Bir Unsur Olarak Dilencilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (43), 237-249. Web: <https://dergipark.org.tr/esosder> adresinden 12 Mayıs 2019'da alınmıştır.

(https://www.nufusu.com/ilce/tatvan_bitlis-nufusu). (Erişim Tarihi:21.05.2019)

(<http://www.bitlisajans.com/vali-ustaoglu--medrese-alimleri-ile-bir-araya-geldi-13881.html>). (Erişim Tarihi: 22.25.2019).

<http://www.milliyet.com.tr/-milyoner-dilenci-yakalandi-/dunya/detay/1975838/default.html>). (Erişim Tarihi: 30.05.2019)

<https://eodev.com/gorev/2946015> (Erişim Tarihi: 12.05.2019)

<https://www.haberler.com/dilencinin-banka-hesabindan-servet-cikti-10104484-haberi> (Erişim Tarihi: 13.05.2019)

<http://www.avlaremoz.com/2016/02/26/butun-yahudiler-zengindir-roni-margulies/> (Erişim Tarihi: 18.05.2019).

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Araştırma Kapsamındaki Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Tablo 2: Araştırma Soruları

EK-1**1.1. Tablo: Katılımcı Tablosu**

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek
K 1	38	Erkek	İlkokul	Teknik Personel
K 2	44	Erkek	Lisans	Polis Memuru
K 3	30	Kadın	Lisans	Öğretmen
K 4	52	Erkek	Ön Lisans	Esnaf
K 5	24	Kadın	Lisans	Eczacı
K 6	47	Erkek	Lisans	STK Başkanı
K 7	37	Erkek	Lisans	Gazeteci
K 8	24	Kadın	Lisans	Hemşire
K 9	26	Kadın	Lisans	Ana Sınıfı Öğretmeni
K 10	32	Erkek	Lise	Fırıncı
K 11	58	Erkek	Ortaokul	Emekli Memur
K 12	40	Erkek	Lisans	Doktor
K 13	44	Erkek	Lise	Kantinci
K 14	33	Kadın	Ön lisans	Sağlık Memuru
K 15	52	Erkek	İlkokul	Kaloriferci
K 16	37	Kadın	İlkokul	İş kur Personeli
K 17	59	Kadın	İlkokul	Ev Hanımı
K 18	40	Kadın	Ön lisans	Kur'an Kursu Öğreticisi
K 19	28	Kadın	Lisans	Öğrenci
K 20	36	Kadın	Ön lisans	Zabıt Kâtibi

1.2. Tablo: Araştırma Soruları

MÜLAKAT SORULARI

Cinsiyet? .....

Yaş? .....

Meslek? .....

Eğitim Durumu?.....

- 1) Size göre dilencilere sadece dindarlar mı para veriyor? Neden (olumlu ya da olumsuz cevabın nedeni sorulacak)
- 2) Siz dilencilere para veriyor musunuz? Siz bu pratiği gerçekleştirdiğinizde neler düşünüyorsunuz? (İç huzur, dini bir görevi yerine getirme, yardım, sadaka, vicdanı rahatlatma vb.)
- 3) Size göre dilenciye yardım eden bir kişi sevap işlemiş oluyor mu? Neden?
- 4) Size göre dilencilere verilebilecek en yüksek meblağ ne kadardır? Ne kadar olmalı? Bu miktarı nasıl yorumlamak gerekiyor? Maddi durumunuz dilenciye para verme durumunuzu ya da verdiğiniz paranın miktarını etkiliyor mu? Nasıl?
- 5) Size göre dilenciye verilen para sadaka mı zekat mıdır? Neden?
- 6) Dilencilerin hangi halleri sizi etkiliyor? Dilencileri hangi hallerde gördüğünüzde yardım etme duygularınız artıyor?
- 7) Dini referansla verdiğiniz sadakaların dilencinin dilenme davranışını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
- 8) Size göre zengin dindarlar mı fakir dindarlar mı dilencilere daha çok para veriyor? Bunu nasıl izah edebilirsiniz?
- 9) Türkiye’de veya özellikle Tatvan’da yaşanan hangi güncel durumlar ya da olaylar sizin dilenciye para verme pratiğinizi belirlemektedir? Dilencilikle ilgili medyaya yansıyan haberler sizin para verme durumunuzu etkiliyor mu? Nasıl?
- 10) Yakın akrabalarımızın ölümü, düğün, iş, hastalık veya benzeri olaylar sizin dilenciye para verme durumunuzu nasıl etkiliyor?

- 11)** Dilencilerin dini kavram ve argümanlar ile para istemelerini nasıl yorumluyorsunuz?
- 12)** Dilenciye para verdiğinizde kendinizi bir yoksula yardım etmiş sayıyormusunuz? Neden?
- 13)** Tatvan'daki dilencilerin gerçekten yoksul olduğunu düşünüyor musunuz? Neden? Bugüne kadar para verdiğiniz dilencilerden evini, ailesini ve yaşadığı alanı gördüğünüz dilenci oldu mu? (Cevap hayır ise bunların yoksul olduğuna nasıl kanaat getiriyorsunuz?)
- 14)** Dindar bir insan olarak insanları dilencilikten-dilenmekten kurtaracak ne gibi çözüm önerileriniz olabilir?

KALKINAN
TATVAN GAZETESİ
GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASİ YEREL GAZETE

ANADOLU BASIN BİRLİĞİ
 Gazetemiz Mensupları
 ANADOLU BASIN BİRLİĞİ
 Üyesidir.

Gazetemiz Basın Ahlak Yasasına Uyar 23 Ağustos 2008 Cumartesi Yıl :43 - Sayı : 6849 Fiyatı KDV Dahil :10 Krs. Kuruluş Tarihi 23/03/1965

BİGİAD BAŞKANI PEKER, BİTLİS BEDENSEL ENGELLİLER DERNEĞİNİ ZİYARET ETTİ

Bitlisli Genç İş

Bitlis Bedensel Engelliler Derneğini ziyaret ederek, engellilerin sorunlarını dinledi.

Adamları Derneği (BİGİAD) Yönetim Kurulu Başkanı Zeki Peker, "Artık Saklanmak İstemiyorum"

Peker, gazetecilere yaptığı açıklamada, BİGİAD'ın yardım derneği olmadığını, fakat ellerinden geldiği kadar engellilere katkı sunacaklarını söyledi.

Aynı 28'inde yapılacak olan yönetim kurulu toplantısında kentteki engellilerin

yaşadıkları sorunları iş adamlarına aktaracağını ifade eden Peker, engellilere diğer iş adamlarının da yardımında bulunacaklarına inandığını belirtti.

Engellilerin toplumun gerçeği ve bir parçası olduğunu dile getiren Peker, şöyle konuştu: "Engellilerin sorunlarını toplantıda iş adamlarımıza aktaracağım. Onlarında bireysel yardımlarda bulunacaklarına inanıyorum. Derneğimiz yardım derneği değil, fakat engellilerimiz için elimizden geldiği kadar katkı sunacağız. Engellilerimiz toplumun gerçeği ve bir

parçasıdır. Engellilerimizin amaçları doğrultusunda hareket etmelerini istiyorum. Engellilerimiz, derneği yeni kurmuşlar ve halen işin başındalar. Yılmadan faaliyetlerine devam etmelerini istiyorum. Engellilerimiz yaşadıkları sorunları her zaman dile getirmelerini istiyoruz. Onlara yardım elimizi her zaman uzatmaya çalışacağız."

Yapılan görüşmenin ardından Peker, "Artık Saklanmak İstemiyorum" Bitlis Bedensel Engelliler Derneğine 5 bin YTL yardımda bulundu.

EK-3

3.1. Dilencilerle İlgili Tutanak

TUTANAK

18.11.2016 günü saat:10:00'da Zabıta ekiplerimizce; İlçemiz Cumhuriyet Caddesi üzerinde dilencilik yapan 13026098548 T.C.Kimlik nolu Ceylan YOZAN, 30427210256 T.C Kimlik nolu Kudret DEMİR ile aynı yerde üzerinde Nüfus cüzdanı bulunmayan 32591446318 T.C.Kimlik nolu Gülseren YERCİK, 11391153374 T:C.Kimlik nolu Nurcan ATIKI isimli Bayan şahısların üst aramaları yapılmış olup, Ceylan YOZAN isimli bayan üst aramasında 12,00 TL, Kudret DEMİR isimli bayan üst aramasında 61,60 TL, Gülseren YERCİK isimli Bayan şahısların üst aramasında 17,65 TL, Nurcan ATIK isimli bayan üst aramasında 4,50TL para bulunmuştur.

İş bu tutanak tarafımızdan tutulmuş olup, altı ile birlikte imzalanmıştır.18.11.2016

Polat BOZKURT
Yrd.Zabıta Personeli

Kerem İŞİKGÖR
Zabıta Komiser V.

TUTANAK

18.11.2016 günü saat:10:00'da Zabıta ekiplerimizce; İlçemiz Cumhuriyet Caddesi üzerinde dilencilik yapan 13026098548 T.C.Kimlik nolu Ceylan YOZAN, 30427210256 T.C Kimlik nolu Kudret DEMİR ile aynı yerde üzerinde Nüfus cüzdanı bulunmayan 32591446318 T.C.Kimlik nolu Gülseren YERCİK, 11391153374 T:C.Kimlik nolu Nurcan ATIKI isimli Bayan şahısların üst aramaları yapılmış olup, Ceylan YOZAN isimli bayan üst aramasında 12,00 TL, Kudret DEMİR isimli bayan üst aramasında 61,60 TL, Gülseren YERCİK isimli Bayan şahısların üst aramasında 17,65 TL, Nurcan ATIK isimli bayan üst aramasında 4,50TL para bulunmuştur.

İş bu tutanak tarafımızdan tutulmuş olup, altı ile birlikte imzalanmıştır.18.11.2016

Polat BOZKURT
Yrd.Zabıta Personeli

Kerem İŞİKGÖR
Zabıta Komiser V.

3.2. Dilencilerle İlgili Tutanak-2

TUTANAKTIR

Tatvan Belediyesi İlçe sınırları içerisinde
5326 s.k. 33. maddesi gereğince yapılan rutin dilenciler
operasyonunda 3'ü kadın 2'si bebek ihtiyaç, suriye
uyrukları dilenciler yakalany, merkeze getirilmiştir.
Yapılan ist araamalarında, herhangi bir kimlik (belgesi)
ve paraya rastlanılmamıştır. Şahıslar fotoğrafları çektileret,
yüz tanıması açısından kayıt altına alınmıştır.
İş bu tutanak tarafımızdan tutularak imza altına
alınmıştır. 26.06.2019

Müjde YALVAZ,
(Yrd 2bt)

Mehmet İYİSAK
2abta kom. v.
M. İ. İ.

Yılmaz DYANIK
(Yrd 2bt)

İ. İ.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : YAĞŞI Burhan
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 1981 - Ağrı
Telefon : 0505 751 9568
Faks : -
E-mail : mamuste_04@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	-	-
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	21.06.2004

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2004-2006	Rize/ Kalkandere Ormanlı İ.Ö.O.	Öğretmenlik
2006-2008	Bitlis/ Tatvan Fatih İ.Ö.O.	Öğretmenlik
2008-2010	Bitlis/Tatvan Sedat Köroğlu Yibo	Mdr. Yrd
2010-2013	Bitlis/Tatvan Vakıfbank İ.Ö.O.	Öğretmenlik
2013-2018	Bitlis/Tatvan Saadettin Aka Orta Okulu	Mdr. Yrd
2018-2019	Bitlis/Tatvan Yoncabaşı Orta Okulu	Öğretmenlik

Yabancı Dil

İngilizce

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

28.06./2019

Tez Başlığı / Konusu:

DİLENCİLİK-DİNDARLIK İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (BİTLİS/ TATVAN ÖRNEĞİ)

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 82 sayfalık kısmına ilişkin, 13/06/2019. tarihinde şahsım/tez danışmam tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 (dokuz.) dur.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

28.06./2019

Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Burhan YAĞŞI

Öğrenci No :12921410088

Anabilim Dalı : FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Programı : DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI

Statüsü : Y. Lisans X Doktora

DANIŞMAN
Doç. Dr. Suvat PARİN

30.07./2019
[İmza]

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

30.07./2019
Doç. Dr. Bekir KOÇLAR v.
Enstitü Müdürü